

KORMIŞKAN BÜLTEN

Amor: 3

Ziwan û kulturê Zazayan
Journal of Zaza language and culture

1996

SEYİT RIZA

www.arsivakurd.org

KORMIŞKAN

Ziwan û Kulture
Dimiliyan

AMOR:1 (1996)

Wîlêrê ci
Chief Editor

Koyo Berz

Redaksiyon:

Sureya Zaza
Zozan Arslan
Gergar Polat
Dewran Dewlî
Cewher Asin

Mesulê Almanya

Zerweş Serhed

Mesulê Holanda

H. Doshnikyan
Gagan Çar

ADRES Kormiştan:

Cuma Arslan

Stenhagsv. 233
752 66 Uppsala-Sweden

PostGiro:

Cuma ASLAN

39 36 12-3

Aboneleva e ser:

40,-DM

Layout-Mizanpa:

Faruk Yakup

TÛYESTÛY

Seyid Riza û Dêrsimî.....	Koyo Berz	1
Zazakî û Kirdasî-II.....	Faruk Yakup	4
Rêz û qûwet.....	Sêwêregîj	7
Boy kena.....	Koyo Berz	9
Organê ma.....	Mixtelîj	11
Sinet û Kerwayenî.....	Koyo Berz	
Koşey wextan.....	Koyo Berz	14
Namimilî.....	Koyo Berz	16
Û bi a ziwana.....	Faruk Yakup	17
Ziwan û edebiyatê şar.....	Koyo Berz	18
Heta mi zî koteki nêwerdê.....	Koyo Berz	20
Keko-Pepo.....	Zozan Arslan	
Mantîq.....	Anna-Karin Granberg	21
Şêr.....		
Hermûşîk.....		
Kar û zenatî.....	Koyo Berz	22
Veyndayenî û pêhesnayenî.....	Koyo Berz	24
Kongres.....	Zinar Mistefa	25
Xalê Ap Mûsa.....	Usxan Cemal	27
Vatenê Seyid Rizay.....	Koyo Berz	29
Ziwan.....	Gagan Çar	30
Zazaerokîa.-II.....	H. Doshnikyan	32
Deftêrê Bava Alî ra.....	Pîr Alî	33
Dihayê ki, Qiseyê ki.....	Koyo Berz	36
Almanya ra nameyê.....	Xalo	37
Kormiştanî rê.....	Areyiz	38
Çend qisey verênan.....	Redasksiyon	39
Vanê Zaza yo.....		
Mêrg.....	Faruk Yakup	40
Cerxemî.....	H. Cansa	
Qesba.....	Jenny Nordenborg	42
Arayiz û hunerê xu.....	Mustafa Düzgün	45
Ma mekerê îlet.....	Faruk Yakup	51
Sistemê Tirkiye.....	Zazom Rojnew	53
Sha Nagba Îmûrû.....	Eshat Ayata	55
Eşqêno Giran.....	Nevzat Çelik	56
Literatur (Antik Yunan).....	Zazom Rojnew	58
Qaf destî raqa wa.....	Zazom Rojnew	59
Qiral Gilgamêş.....	Hans Hagen	60

**Weneyê vernî, kitaba N.Dersimîya
"Hatîratim" ra ameyo girotenî**

www.arsivakurd.org

SEYÎD RIZA Û ŞEHÎDÊ DÊRSIMÎ

Koyo Berz

Seyîd Riza û 11 enbazandê ci ya pîya 18 ê mengda payizîya peyênî (Mij-darî) (18-11-1937) di, Xarpût di meydandê tene rotenî di, şewra rewê yenê idamkerdenî. Demo ki yeno idamkerdenî, bi vengê do berza vano: "Ez 75 sereya ez o bena şehîd û kewna tewrdê karwandê şehîdan". Wexto ki ke-no darda bo, bi Zazakî vano: " Wa qahrêbê zûrker û qahpey" Wexto ki yeno idamkerdenî 75 sere bo, dêmek di serda 1862 an di ameyo dinya.

Seyîd Riza di Dêrsim di ameyo dinya. O, Rayber û Serdarandê Dêrsimî ra lacê Seyîd Îbrahîmî yo. Seyîd Riza eşîrda Şeyh Hesenan ra yo. Di mesela terîqetî di xo resnayo derece do en berz, yanê mertebedê Rayberêy. Qandê coy zî naye Seyîdey neyayo pa û bîyo Seyîd.

Piyê Seyîd Rizay, Seyîd Îbrahîmî mintîqa Kalmen sor û Lirtîk di, dewa Derî Arî xo rê kerdî bî war û wargeh.

Çihar lacê seyîd Îbrahîmî estîbî ki, nînan ra en qicê (werdiyê) ci Seyîd Riza bi. Qandê ki Seyîd Riza zaf zanaye, baqil, çimakerde, jîr û jîhatî bi û no çî zî piyê ci, ci di kifşkerdbi. Co ra gîrdandê eşîrda xo rê vatîbî û wasîyet kerdbi ki, bahdê mergdê ey, o bibo Sereşîrê înan. Înan zî no wasîyetê ci ard bi ca û o kerd bi xo rê Sereşîr, Seyîd, Pîl û Pîr.

Dêrsimîjan Seyîd Îbrahîmî rê vatê <<BABO>>(manadê pî di). Şarê Dêrsimî Seyîd Riza'y rê vatê Rizo yan zî Rayber û bi namedê lacê BABO'yana veyndayê ey.

Bahdê heqeyser şîyayenda pêrdê ci, nê Lirtîk ra keyê xo barkenê şînê koyê Dûzik' î vero dewda Axdatî di bi ca benê.

Seyîd Riza merdimê do bol şên, kuşatkerdox, zerînerm û zerîpak bi. Gîrdandê xo ya gîrd, werdiyandê xo ya werdî, qeçkana (domanana) qeçek bi. Gîrd û werdî cê ra nîyabîrnayê, tey kuşat kerdê. Keydê xo di nêvatê no Beg'o, no Axa'yo, no Sereşîr'o, no dewlemend'o, no neçar'o, no sêkur'o yan zî no

hemal'o, hemini rê zey pê mehmele û xizmet kerdê û geyrayê ci destan vera. O tim keydê xo di xizmekarê meymanandê xo û teber a zî Rayber, Seyîd, Sereşîr, Qomitan, Seresker, lecker (lejker), Serdar, Serok û herwina. Ey merdim û şarî cê ra nîyabîrnayê û tim vatê; "Ez Rizo'yo neçara" Yanê xo gîrd nêdiyê û kesî sero girdey û dîktatorey nêkerdê. Rayber, Seyîd, Sereşîr, Seresker û Qomitanê zey ey, zor tayn vîneyênê, şardê Rojakewtî û Rojaway mîyan di. Ey tim Dimilî (Zazay) û Kirdasî birayê pê diyê û winî zî ci rê mehmele kerdê. Ferq nêvistê mabêndê Eşîran, keyan, dewan, merdim û şaran. O merdimê do Rihberzo zerî akerde bi. Heme çiyê ey do biradobir bi. Xayiney û bêbextey, qeleşey û dirîyey, fet û fetbazey, xapeynayeni û dalavê, zûrî û eştenî nîyameyê semtandê ey û çorşmey ey çînêbi. O xerîbê ê çiyandê winîşinan bi. Merdimê ki girdey û kibîrey, xayiney û bêbextey, vîreştenî û zûrî kerdê û xo gîrd diyê, ey înan ra hesnêkerdê. Sire ra zey şardê xo çîna dayê xo ra û xo înan ra nîyabîrnayê. Winî nefes hera bi ki, dişmeney, xînc û nefret çorşmey ci çînêbi. Qelbê kesî nêşîknayê û kes xo ra nêqahrînayê. O tim qandê serbestey û serkewteneyda şardê xo girweyayê û fikirîyayê. Ey qandê azadiyey, rûmetey, xoserbîyayeney û reynayenda şar û welatê xo leckerdê û xover dayê. Meyitê şehîdandê xo, verê hemini ey xo mîyanî sero wegrotê û çarnayê. O biyê wertaxê şîndê wêrandê şehîdandê şar û welatê xo. Şehîdî heme şehîdê ey bî, heme ey rê zey qeçandê ey, zey way û birayandê ey bî. O tim biyê wertaxê derd, kul, qahr û qotikdê şardê xo, înan rê veşeyê û ê derdê înan, înan a barakerdê.

Verê ney çend serî mi di nûştanê xo ye pêseroka Berbanga amora 81-82 û 83 an di bahsê Zarîfe Xanimî û ê Elişêrî kerd bi ki, wexto ki Elişêr, heşa şîyê awdaxane, ey Îrbiqê xo girotê û raya amyayenda ey pawitê ki, o biro ki no awî ci destan kero ki, Elişêr dest û rîyê xo bişuwo. Elişêr na jûwerî ver zahf eciz biyê û pey qahrîyayê,

labirê fina zî ey tim tekrar kerdê. Na jû zî nişanê girdeyda ey a, meyman, dost, enbaz û şardê xo ra heskerdeney ra, qedir û qîmet dayeni ra yena. Însano ki însanan ra hesnêkero, qedir û qîmet nêdo însanan, o nêşeno na jûweri bike-ro. Bi heme çîdê xo ya o bahr bi, merdimê do tamam û mukemel bi. Ey ehemiyet, qedir û qîmet dayê heme fikirandê şardê xo û goştarey a qise, pers, persok, waştêni, dîyayeni û vînanenandê înan kerdê. Di nê meselan di kes cê ra niyabirneyê û ferq nêvistê mabên.

Goreyo ki biemir bi, labirê fina zî xoser, dînc û metîn bi. Zey xortandê vîstûpanc û hîrisseran tim xoser û çapik bi. Ey heyatê xo dabi şardê xo û xo a raydi fedakerd bi. Ey çiyê ra çimnêkuwayê. Ters, xof û xemwerdeni ey pize di çinê bi. O cengawerê do bîzor û tam bi. Mînetê ey dişmenan ra çinê bi.

Seyîd Riza zey serdarandê ewroy nêbi. O vîstûçihar seatî lecwan û şardê xo miyan di bi. Di wesarê serda 1937 an di dest bi herbî beno. Ordî û eskerê Tirkânê Barbarî hard (erd) û azmîn ra dest bi bombardimandê Dêrsimî kenê. Seyîd Riza bi xo lekerdoxandê xo miyan di meydandê cengî di beno. O tim vernîda lecwanandê xo di bi. Zey serdarandê (Serokandê) ewroy şarê xo dişmenan destan ver û bin di, adirî miyan di nêverdayê û nêremayê, hetnaya nêşiyê û ca nêbiyê. Ey paştîya xo nêdayê dişmenê û ê binî di lec nêkerdê. Dişmen ey rê tim dişmen bi. Ey qers û qonaxan ra, cado germ û bêters ra, serehewadayena şardê xo, bi telsiz û telefonana, bi xeberî riştêni û xeberdarana, Awrûpa yan zî cana ra îdare nêkerdê. O tim înan miyan di, înan kiştîa bi. O Şêr bi, tam Şêr. Lecwanêdê ey biyameyê şehîdkerdeni. bi şewana hewn ey çîman nêkewtê û ey hewn nêkerdê. Ey nêwaştê Leckerêdê ci, şarêdê ci biro kiştêni. Ey tim waştê ki xo înan rê siper kero û qerşûno ki sifte biro ey ro guno. Demo ki Elişêr şehîd kewno, o îşyan kenno. Destanê xo hetê azmîniya derg kenno û vano: " Şêrê mi, wa ti nêkişiyayê, wa herûnda to di ez bikişiyayê, ez biyameyê kiştêni ". Labirê serokê ewro yê pê bi xayiney û îxanetey a sûcdar kenê û merdimanê xo pê di danê kiştêni. Tabî ê

serokê ma niyê û ma înan serok qebûl nêkenê. Labirê çî mixabin ê ki yenê kiştêni birayê ma yê, qandê coy ma yê ci rê qahrênê û zerîya ma ya pey veşena. Ma nêwazenê birayê ma pê bikişê, bîrê kiştêni, zarar bidê pê û zarar bivînê. Ê ki serokey a ma bikerê, vanê ma ra bê. ma miyan di bê û bi ma ya piya lecbikerê. Wexto ki lekerêdê ci şehîd bikewo, teniya qandê politika kerdeni nê, vanê bi zerî ra ci rê bi-qahriyê. Îşte ma serokê winay wazenê.

Şehîdkerdenda Seyîd Riza'y ser ra tam pancasûheşt (58) serî ravêrdî. Pancasûheşt serî dûha ser ra ravêrê zî, fina kes nêşeno werzo û herûna ey pîrr kero, degîro. O Pîl û Pîrê ma bi, o Şêrê ma bi, o generalê ma bi, o Seresker û Sereşîrê ma bi. O Qahraman bi, qahremanê şardê xo bi.

seyîd Riza nêmerdo û nêmireno. O tim di zerida ma di ro û do tey bo.

Wa bimirê koledarê kolonyalistê faşîstê zulumkarî...!

ŞEHÎDÊ DÊRSIMÎ

Dêrsim, serehewadayenda Dêrsimî û şehîdkewtenandê Dêrsimî ser zahf çî ame nûşnayeni û xet bi.

Wexto ki ez çeçek biya Pîrika mi ez xo kiştîa dayê ronîştêni û bi seatana mi rê bahsê meselandê verênan, bahsê barbareyda Tirkân, bahsê Dêrsim, şehîdandê Dêrsimî û qetilkerdenda Ermenîyan kerdê. Tabî o wext mi çiyê nêzanayê, nê çî û nê tarîxî mi rê zahf înterese niyameyê û mi vêşî goş pa nêkuwayê. Mi tim waştê ki a mi rê meselokî, estanik û fiqrey vajo. Înan dilha vêşî balê mi antê. Labirê fina zî tay çiyê ki ay mi rê vatê, ê çî mi sere di ca bi û bi semedê min ê xo û şarê xo sinasnayeni û wihêr vijyayeni. Zahf çîyan di zerida mi di cay xo girot û hisê namşarbiyayeney di mi di peyda kerdî. Wexto ki mi nê çî fahm kerdî, wexto ki ez pey resaya û hebê biya zanaye û nê çîyan fikirîyaya, girwe girwî ra ravêrd bi û pîrika mi dînyayê xo virna bi. Wexto ki aqilê mi ame mi sere û mi waşt ki ci ra tay çîyan bîmisa, a heyati di çinêbi.

Pîrika mi vatê: " Ma mabêndê Sêwas û Erzînganî ra remay û amey Dêrsim. Wîja ra ma remay şî Xarpêt. Xarpêt ra ma remay şî Gerger û wîja ra zî Ro (Firat) ra ravêrdî û şîmi mintîqada Sêwregî di, dewda Mextelî di bîca bîmi. (Namey a dewi

inan Mextele na yo pa. Labirê bahdo Tirkan virmayo û namey ci kerdo Bûrümcek) O ca verî xirabe, wêran û veng bi, insanî tey çinêbî. Xo rê awl diya û o ca xo rê kerdo war û wargeh. Tabî bahsê semedandê remî zî kerdê û ameyê kamcîn ca, merdimê ci ameyê kişteni û xo pey ra meytî verdayê. Tim Osmanîyan, Tirkan dayo inan ro, mal û mulkê inan talan û wêran kerdo û tim ê ca ra ca sirgûn kerdê. Ewro berda ma rê vanê key BABO'yan. BABO bi xo kalikdê kalikdê mi rê vatê û o name neyayo ma ya û biyo key Baboyan. (Winî aseno ki ê ki Dêrsim di şehid kewtî bî nezdî ra merdimê pîrikda mi bî)

Pîrika mi xo ra ez nezdî ez diyê û qandê coy tim mi rê qalê qirkerdenda şardê Dêrsimî kerdê. Qandê ki mi goştareya ay kerdê û ez ci rê biyê wextaxê derd û qahrandê ci. Wexto ki ay bahskerdê û bermayê, ez zî bi a ya bermayê. Wexto ki ay bahs kerdê, nêşayê qedê xo bo, xo tepêşo. Zey qeçkana xo çiman ra hersî rijnayê, kerdê war, qultikî antê, ax kerdê û bermayê.

Vatê: " Oxil, lacê mi ordî û quwetanê Tirkan eşt Dêrsimî ser, Dêrsim na pa û veşna. Heme dormey (çorşmey) Dêrsimî girotî, Dêrsim kerd adirê û dûman, qerşûnan, fişegan û adirê topan bin di verda. Heme, heme şarê ma Di-milan (Dimili) Dêrsim di qirkerd, heme kiştî û eştî dere, la, çal û kortan miyan. Qeçekê şardê ma zeran ra vetê û berdê şanayê kardî, xençer û qerşûnan fek. Meyitê ci zî paykerdê û eştê siloyan ser. Ciniyê ki hal (hemle, hamîle) bî, xençerî kuwayê pîzandê inan di û ê qeçê inan, bi inan a piya ci pize di kiştê. Ciniya hala ki inan kiştê, mihaqaq do xençerî pize di kuwayê, pay miyanedê ci ro dayê û qeçek ci pize di bikiştê. Zey pistiya xençerî pîzandê inan di kuwayê, war kerdê û ê di gonî miyan di heniqnayê, kiştê û verdayê. Cini kiştê, labirê fina zî tersayê û vatê; "Nêbo ki, qeçeko ki ci pizedi, nêmiro, bahdo biro dinya û werzo ma di lecbikero". Kam, kam ci dest kewtê ef nêkerdê. Verdi insananê ma, heta-heta dewar û çarwey ma, heywanê ma yê miyandê pûnî û pisîngê ma zî qerşûn kerdê û kiştê. Banan ser ra tîfîngî nayê teyr û tûrdê ma ya û ê ki şayê û kewtê derbandê ci ver kiştê. Zey varaniya qerşûnî varnayê ma û welatê

ma ser. Bewranandê ma ra zî tersayê, ê zî qandê kişteni fetilnayê. Inan ra zî tersayê û vatê; "Nêbo ki ê xeberî berê cana resnê û quwet biyarê. Yanê kilmê ci wexto ki sersîya xo zî diyê, qerşûn kerdê, vatê qey şarê ma yo.

Bigan û bêgan çiçi kewtê ci ver, çiçi kewtê ci dest heme kiştê.

Wendewanê erciyayey, kes do senî na barbarey, na wahşetey, na zalimey, na bêwîjdaney, na xedarey, na xincikiney, na wahşiyey, na pîrên ra teber veteney, na insaney ra teberey xo vîra bikero. Nê, nê xeyr, birayêno, dostêno, enbazêno kes nêşeno xo vîra bikero. (Tabî o ki vapo ez insana û insanetey çorşmey ci esta). Îşte o wext ra yo no tesir mi sero mendo. Ê tesirî ser ra mi bi xo bi xo, xo rê sozda ki, çend mi dest ra biro, bi nûşte û kerdenandê xo ya ez do hemver nê ziliman û na zordarey vindera û şardê xo rê wihêr bivijîya. Na jû zî wesîfey ma yê insaneyo.

Ê hêrsê çimandê pîrikda mi, o bermiyê ay, a zerîşatena ay, ê derd û kulê ay, axî û waxîya ay, fixan û feryadê ay, qahr, qotik û keserî antenna ay, warkerdena qultikandê hêrsandê bi goninan mi çiman vera nêşina. Bi bahskerdenda ay a, ê şehidê ma yê Dêrsimî zey ewroy, zey perdedê sînemaya mi çiman vera şinê û yenê.

Ya ê ki di ê hal û rewşî bin di jîyayê, ê ki ê rojî, ê meseley û ê meytî bi çimandê xo ya diyê û bi a diyayena, bi ê qeratîyana gird biyê, ê ki way û biray xo, may û piyê xo, enbaz û enbazbendê xo û merdimê xo vinîkerdê, ê do senî û çî hesab a tehamul bikerê, senî û çî babeta ê rojanê a qetilkerdeni xo vîra bikerê.

Nê, nê birayêno nê, hetan û hetan ê ma vîra nêşinê. Seyîd Rizay û heme şehidê Dêrsimî ma vîridirê û ma vîra nêşinê. Ma do zî bi ê xatiratandê inan a piya şirê erdî bin û heribê. Ancax o wext ê ma vîra şirê. Şehidê Dêrsimî şehidê ma yê, vanê hergî seri ma vîriardena inan virazê û inan biyarê xo vîri.

Ê nêmerdê û nêmirenê.

Wa qahr bê kolonyalistê faşistî...!

Ferqê zîwanê Zazakî û Kirdasî -2-

Faruk Yakup

Kitabêno bi dest cîlt bi nameyê "Encyclopedia of Languages and Linguistics" (Ansklopedî ser zîwan û lînguîstîk) pel 4780 di bin nameyê "Turkey; Language Situation" (Turkiye; Halê Zîwanî) nêy çî ameyo nûşnayeni; "The languages spoken in Turkey are Turkish, Kurdish (Kurmanchi), ZAZA, Cherkess, Auhbas, Laz, Gorgian, Arabic, Armenian e.t.c" (Ê zîwanî ki Turkiye di yeno qise kerdeni nêyê; Turki, Kurdî (Kurmançî), ZAZA, Çerkezî, Abkasî, Laz, Gurcî, Êrebî, Ermenî û.ê.b.) Êynî kitab, êynî pel di nê zî yenê nûşnayeni; "Turkish is spoken throughout the country. Kurdish, with its dialects, and ZAZA are spoken mainly in eastern and southeastern Anatolia" (Zîwanê Tirkî heme Turkiye di yeno qise kerdeni. Kirdasî û dialektê Kirdasî û ZAZAKî rojawan û çepêrojawanê (Güneydoğu Anadolu) Anadolu di yeno qise kerdeni.) Fina o kitab û êynî pel di nêy zî vano; Ê ki teberê sûkan, dewan di Zazakî û Kirdasî qisey kenê, tenya zîwanê zanê. Yanî ya Kirdasî, ya zî Zazakî qisey kenê. Eger merdim biwazo bewno û kelîmeyê Zaza na kitab di bivîno, ze ki tēyestey di nûşna yo "**Zaza**" bewni "**Dimli**" û qandê Dimli zî no ameyo nûşnayeni; "Dimli, zîwanê no Hîndo-ari, İrani yanzi Hîndo-awrûpî yo." Yanî tîya di nê vano Zazakî lehçe yanzi diyalektê Tirkî, Ermenî, İrani, Asûri, Êrebî, Kirdasî yo, vano zîwanê Zazakî. Qandê ki nûşkar, zîwan zaneyê (lînguîstê) Awrûpê wûnî vanê û qandê êy ma yê zî, êy nê vanê. Şarê ma mîyan di kes nê vano diyalektê ma, yanzi lehçeyê ma. Merdim kamcîn dewij yanzi Zazay ra pers kero; "*Ti bi kamcîn lehçeya qisey kenê/kena?*" Sifte îna wûnî şîmarê bewnê û dima bilhûwê û vacê; "*Lehçe çiçi yo?*". Eger şîma persê xu bivîrnê û wûnî pers kerê; "*Ti bi kamcîn zîwana qisey kenê/kena?*" û îna vacê; "*Ez bi zîwanê Zazakî qisey kena.*" Qandê ki mi bi xu nê çî tecrube ke, bi xu dewij û şarê ma ra persê wûnasîni pers ke û îna vatenê mi "lehçey" rê hûway. Ê ki Zazakî zanê. Ê ki zîwanê maya îna yanzi pîyê îna Zazakî yo şenê

şîrê "lehçe, dîyalekt" maya xu ra, pîyê xu ra, pîranê xu ra û girdanê xu ra pers kerê... Dialekt çî çîyo?

Zîwan: O ki merdim fikrê no, o ki merdim hîs kenê şeno bi kelîmeyena yanzi bi hereketana (işareta) vaco. Eger bi teoriyê Stalinîstî merdim vaco se. Zîwan şartê şar biyayen ra jewa. Yanî şarêno welatê ci esto, dewletê ci esto o wext zîwanê ci zî esto.

Dialekt: Zîwanê ki tenya mintiqayê di yeno qise kerden. Zîwanê no lokal.

Mesela, zîwanê Swêdî (İsweçî) û Norwecî zaf nezdiyê pîyê. Heta merdim şeno vaco êynî zîwano. Labirê Swêdî çî wext vanê Norwecî nê vanê dîyalektê ma. Vanê, zîwanê Norwecî. Mesela Fîlandî qandê zîwanê Estonî (Estonya, Estland) û Letonî (Letonya, Letland) nê vanê dîyalektê ma yo. Vanê zîwanê Letonî û Estonî (ki nê zîwanan zaf nezdiyê Fîlandî yo). Tabî no zî dewlet biyayen ra yeno. O wext ez zî şena qandê zîwan û dîyalekt nêy vaca;

Zîwan, şar ki dewleta ci esta, vala (bayrax) ci esta, şar ki eskerê ci esta...

Dialekt, şar ki dewleta ci çînya, şar ki vala (bayrax) ci çînya (yanzi esta labirê resmî nîya), şar ki eskerê ci çînya...

Çî wext ez nêy çîyana nûşnena û wane-na, ez şîna wextanê keana. Ez şîna verê rōnensans, verê rojnî biyayena Awrûpa. Çî wext **Kopernîkus** (1473-1543) ser 1600 di ser "**Sistemê Tîjî**" teoriyê xu nûşna û eşkere ke, heme dînya, kîlise û papazan girot xu ver. **Kopernîkus vatê;** "*Dînya cayê xu di sabît nîyo, bi ekîs hem çorşme xu di hem zî çorşme tîjî di doş beno. Doş biyayena ci çorşme di tîjî, serê gîno*". Kopernîkus zî zey di Galîleo, papaza ra, kîlise ra û vînayîşê ci kihanan ra, kihanparêz (bağnaz) ra heqê xu giroto. Dima Kopernîkus, Galîleo destê xu eşto ser fikranê (vînayîşê) neweyan. Rayê Kopernîkus domna û çîyê newe nûşna. **Galileo Galilei** (1564-1642) bi dney û bi teoriyê xu bi matamatîka formulê kerdê û êy ra prencipê **Dînamîk** viraştê. Kopernîkus û Galîleo xu destanê Engîzîsyon (mehkemeyê kîlise) û merden ra reynay. Qederê îna zeydê qederê **Giordano Bruno** nê bî. Giordano Bruno dima hewt ser hepis, rih ci di (sax) ame veşnayeni. Heta ser 1835 heme kamcîn ki-

tabî ki nûşnayê "Dinya doş beno" velerden, çap kerden û wendenê nê kitabban yasax bi. Dîsey ser kilise nê çîya înkâr kerd. "Lacê însanî çî wext fikrêno se, azado. Yanzî beno azad" vano **Albert Bayet**. Vatenêno çî weş. Çî wext merdim fikrê newe, çîyê newe nê fikiryo û îna ra zî çîyê newe nê virazo se, o însan azad niyo. Qandê co, fikirê newe rê her wext gere merdim akerde bo û munaqaşe bikero. Çî çî rašto, çî çî raşt niyo o bi lêkolîn û bi formulana beno. Çîyê raşt çîçîyo û çîyê xelet çîçîyo? Çîyê xelet, çîyê raşt esto? "Nê, çîyê xelet çîyê raşt çînyo. O çî ki qandê mi rašto, beno ki qandê jewna raşt nêbo." Eger ma nêy qabûl ke o wext ma şenê roşê û pê di qisey bikerê. Bi lincî eştena, bi vatenê veng û bê qanît qise kerden, cehaletê însanî nişanê merdimî dano. Bi kitap wendena, xu rê mewkî û ca viraştina însan roşnavîr nê beno. O ki şeno çîyê newe binûşno û şeno çîyê ki kes nê şeno qisey bikero, şeno qisey bikero şeno şeno roşnavîr (aydin). Roşnavîrey bi cesaret, bi camerdeya beno. Heme çî rê "E" vateni, heme qulpan ra tepîştini merdim nê keno roşnavîr. Ma ê çîyê ki kes nê şeno qisey bikero, akenê. Ma o tareyeya şananê xîyanet ra, ma lepanê zordestey ra, ma mij miyan ra fikranê xu, kokê xu vecê hol. 1210 di kitabânê, fikranê **Aristoteles** yasax bi. Ê ki nê kitaba biwaneyê ameyê kiştini. Ê se bî? Fikir û vinayîşê **Aristoteles, Galileo, Koparnikus, Copernic, Nicolas d'Autrecourt, Civan Aucassîn, Michel Servet** (qandê fikiranê xu adir di ame veşnayeni), **Giordano Bruno** (qandê fikiranê xu adir di ame veşnayeni) ma bi ezîyetana fikrê nê însana ame virnayîş. Îna rê zî vatê xayîn. Îna rê zî vatê nê zani. Ê se bî? Tarîx kam ra hesabê xu pers keno? Şowalye yê ciwan **La Barne** bi destê kilise ya ame kiştin. Sucê ci; kitabê ki kilise yasax kerd bi îna wend bi. **La Barne**, qandê ki kitabê "Qisebendê Felsefe" wend bi ame kiştin. Şima zanê çî ame sere yê ci.? Verê zîwanê ci yeno cikerdeni, dima sere yê ci canê ci ra birnenê û badoyini zî leşê ci erzenê adir. Qandê "Qisebendê Felsefe". Bewnê se vanê rojnavîrê Awrûpî.

Montesquieu; "Kihanparez (bağnaz) fikir, fikrê no gêjeyo"

Voltaire; "Kihanparêzey dinya, bi

gûniya sûwax kerdo"

Diderot; "Kihanparêzey o çîyê ki maede qelipneno"

Helvetius; "Kihanparêzey ze kardî belayê sere yê insanano"

"Eger merdim nê şeno fikranê xu akerde vaco se, mabênê insanan di azadî ra behs kerden nê beno" **Voltaire**. Qandê çîçî ti nê çîy nûşnenê? Şima pers kerê. Heme, qandê no çîy bi. Tarîx di bi zordereya û bi lincî eştena felsefe, fikirê newe nê merdo. Ser zîwan, ser kar û xebatê ma nika ra zaf kesa eciz kerdo. No yeno nûşnayeni, no yeno vateni. Tabî gere merdim sifte xu rê û çîçî kerdena xu rê bewno û dima jewnan rê çîy vaco, lincî berzo. Rojê **İsa** çî bivîno, şaro sî erzeno cînê kê rê. Cînêk kewto erd û nalîn keno. Çimanê şarî adir visneno, wazenê cinêker bikşê. **İsa** vicêno vernî û vano; "Şima yê qandê çî çî na cinêker sî kenê?" Şar miyan ra jew vano; "A cinya fehşa û guna yê ci zafa" **İsa** zî vano; "O ki guna yê ci çînyo û zano pako sîyê sifteyini o berzo". Tabî kes sî nê erzeno.

Qismê zî werzenê, bi nê zaneya xu ya tenga, lincî erzenê ma ser. Tarîx di her wext no wûnî bîyo, tabî no nino no mana ki êy raştîyê. Ma zî vanê; "O ki vano ez paka, sîyê sifteyini o berzo."

Ma zî nêy weş zanê, çîyê ki ma binûşnê, fikirê xu faşîst, vatenê xu di humanîst û sosyalîst eciz bikero. Politîqa yê wûnasîn Mabênê Rojawan (Ortadoğu) di her wext bi destanê dewlatan di bîyo kay. Ma, Tirkî, İrani û Erebi qandê bol zîwanî rojawan nêvanê/nêvatê dialektê ma yo? O ki ma ser çî nûşnenê û vanê, wûnî aseno ki xocayanê (öğretmen) xu ra politîka yê bindestey weş misayê, yanî şegirdê xocayanê xu yê aqlîyê. B R A V O... Qûwet şimarê. O ki politîka di, veyveyan di cayê ci nê mendo, o ki bê lejkar (qomûtanê bê esker) mendo nika destê xu eşto ser Zazayan. Qandê ki, bi leşê xu yê "hemver Zazayan" wazenê fina xu rê cayê virazê. Ser no esas wazenê xu rê politîka di ca virazê, şar este berzo îna.

Qiseyê nê wêşî, tenya merdim eciz keno. Qandê coy ez nê waza, bikewa munaqaşeyê bê qalîte, bê hed. Munaqaşeyê bê qalîte kar û barê ma niyo û ma nê wazenê bibê kayê muqaşe yê wûnasîni zî. O ki xu rê, şarê xu rê dirusto. Şardo goşdareya ci bikero. Yan zî şardo êy, komê xu ra berzo.

Nika zî wazena "dialektê" ma û DIALEKTÊ binî bida pêhet. Çend nûmûney

Abyayiş	Vêkırın
Abiryayiş	Ji hev cûde kırın
Ageyayiş	Vegerandin
Agéyri	Vegeri
Akerdiş	Vêkırın
Akewtiş	Vêbûn
Alawitiş	Mir çêkırın
Amyayiş	Hatın
Antiş	Kışandin
Anişt	Danin (Konmak, inmek)
Ardiş	Anin
Arîye	Aş
Aribyayiş	Kombûn, berevbûn
Ariq	Xuydan
Asayiş	Xwanê kırın, xuya kırın
Asnaw	Bone
Ayra	Bona wi, ji bo wi
Bahdo	Dawî
Ban	Xani, mal
Beno	Dibe
Beno-nêbeno	Dibe-nabe
Berdiş	Bırın, dıbin
Berey ameyiş	Dereng hatın
Bermayiş	Grin
Birro	Du sibe
Biyayiş	Çêbûn
Buxşî	Bırık
Bi alawi	Mirê çêke
Camêrd	Pêya, mêr
Çekerdiş	Avêtin
Cemidyayiş	Sarbûn
Cenayiş	Lêxistin, lêdan
Cora	Ji bo wi
Çorşme	Dor
Çûwe	Ço
Çilk	Dılop
Dalpa	Dılop
Deştiş	Dırıtın
Derg	Dirêj
Dewiş	Gundi
Dîhîr	Nivro
Dımdayiş	Qulupandin
Dirbet	Bırın
Dirbetin	Bırindar
Dırnayiş	Çetandin
Diz	Kel (kela Dımdım)
Girane	Hestû (yaka)
Embiryân	Cıran
Êyra	Ji wi
Şan	Êvar
Şiyayiş	Çuyin
Şimitiş	Vexwarın
Şino	Dıçe
Goçın	Şûjun
Girêyayiş	Kelandın
Hewadayiş	Rakirin

Kêber	Deri
Kofî	Êzing
Kirê	Yekşem
Lincî	Celb/Herî/Mûle
Loqre	Rovî
Mak	Mî/Mé
Mak	Bişkov
Merek	Kadın
Meşti	Bıro
Niqara	Def
İstanikî	Çirok
Pêşyayiş	Hembêz kırın
Pewtiş	Pişirandin
Pêşşayiş	Çê bûn (ji bo xwarinê)
Piyar	Kanî
Pirên	Kiras
Pırodayiş	Lêdan
Rew	Zû
Rib	Dims, mot
Sayer	Dara sêva
senîn	Çawa
Simer	Ka
Sodir	Berbang/Şefeq
Tot	Kut
Tırotik	Diz
Tırawûtış	Diz kırın, bırın
Vay	Buha
Vêşî	Zahf
Verdım	Ber pêş
Vıraştiş	Çêkırın
Viya (cena viya)	Bî (jina bî)
Vamer	Dara behıva
Vırtiş (kam bî vırti)	Verişin (ki bû verişî)
Zû (jew, yew)	Yek
Zewt	Nıfir
Xalza	Pismam

GRAMATİK

Xalkêyna	Qızxal
Xal-- <u>kêyna</u>	<u>Qız</u> --xal
Sayer	Dara sêva
Nıka <u>ra</u>	<u>Ji</u> niha ve/Hema/Hin di
Vamer	Dara behıva
Zekî <u>ra</u>	<u>Ji</u> Zekî
Enbazan <u>ra</u>	<u>Ji</u> hevalan
Ze ki mi va.	Wek min got
Sekenê	<u>Ew</u> çi dikin
İna <u>ra</u>	<u>Ji</u> wana
To <u>heti</u>	<u>Cem</u> te
To pawena	Benda <u>te</u> me / Hevıya te me
Ma yê şırê.	Em ê herin.
O kamo yeno?	Ew kiye tê?

Not: Nûşê nûşkar KORMIŞKAN amor-1 di bi eynî name ya vıcyo bi. Çorşme ra zal rixney amey. Qandê ki nûşkar di zıwanî da bi pêhet. Tabî qandê çi çi hendi rixney amey ma zi nêzanê.

Rêz û qûwet

Sêwercîj

Roşanê ma Kormişkano ki ma Dimiliyan (Zazayan) miyan di yeno binbarek kerdeni, mana ey rojêda newê û roşnayî, roja hemver zilim û zordarey vijyayeni, roja mijde dayimda serbestey û xoserbiyayey, roja xoverdayeni û serehewadayeni û roja şên û şahîyan yena qebûlkerdeni. qandê coy, qandê ê semedî vanê ma a roji bikerê roja xo ya nammiletî (namşarey) û hergî seri, o hefte û a roji di ay binbarek kerê. Şima zanê, hewna tahda, zilim û zordarey a Tirkandê barbarana ma ser o domkena, ramena. Rejîmê Tirkano kolonyalîsto faşîst hewna o yo dew û sûkanê ma nano pa, ma war û wargehdê ma ra vejeno, ma sirgûn û talan kenê. Dewar û çarwanê ma xo rê beno, qeç û qûlê ma qerşûn kenê, nano top û gulan feka û kişeno. Tene, qezenc, zerzewat, baxçe, bostan û rezanê ma bi tanq û panzerana pay kenê, potînanê eskeran bin di verdano, birneno û veşneno. Gidişanê ma yê tenî, dêzanê ma yê velg û vaşî nano pa û wertera hewadano. Ziwan û Kulturê ma men kenê û ray kamey, namsinasnayeyda ma ver gêno. Politikayêda nêweşî, limîni, qirêcini, berbati, wahşî, barbarî û a neînsanî karano û rameno. Wazeno ki, hewna dûr û derg ma xo destan bin di tepêşo, bipelçiqno, biheniqno û nêverdo ma rûmetê xosinasnayey xo dest finê û şarê do serbest û xoser bê. Wazenê bi dardê zorîya, bi potînanê eskerana, bi fekdê tîfinga, Jahr û jinosîda ma biqedînê û wertera hewadê.

Şima zanê, verê coy, verê ney çewrespancas seri roşanê ma yê Kormişkani zî fina nê zaliman men kerd bi û nêverdayê şarê ma yê Dimiliyan a roja xo ya qedirgirani di wardê serbestey di binbarek kero. Demê do winî ameyo, nesilê ma yo newe Kormişkani nêsinasneno. Wina şiro, Kormişkani ma do wertera werzo û vinîbo.

Şima heme zanê, rejîmê Tirkano faşîst xort, qeç, kal, cinî û camêrd nêvano şaneno top, gule û qerşûnan fek. Gird û werdiyê ma têtewr kişeno. O ki kewno ci dest şaneno kardî û xençeran fek, qul qulî kenê û wertera hewadano. O ki teber a, o ki zindanan di înfaz kenê û kişeno. Roj çiniyo ki şarê ma qetil

nêkero. Bi her hawaya barbarey, zilim û zordarey a xo rameno.

Eger ma enbiryane pê, Asûr, Laz, Kirdas û Zazay dest nêdê pê, pê rê paştî û wihêr nêvlijyê, hewna ma do bol destandê înan bin di binalê. Wexto ki ma jewbê ma do bişê hemver nê barbaran vinderê, xover bidê û serkewê. Bê jewbiyayenda ma bol zor û zahmeto, ma nê zaliman destan bin ra bireyê, serbest û xoser bê. Dîşmenê ma, Tirkê barbarî zey dîşmenandê şarandê binan nîyê. Dîşmenê ma har û hûtik, çeçel û kutik, nengû û dirne, qijne û goniantox, barbar û viradaye, xedar û zalimîyê. Vîdan û merhamet, guna û ef çorşmey înan çiniyo. Qandê ki înan insaney û insanetey ra nasibê xo nêgîroto. Mirê înan winî alawiyayo, tarixê înan o barbar winî nûşneyayo. Ê çiçiyê, ê ki înan ra bibê zî, do ê bê. Vaş kokdê xo ser o ruweno. Ma yê vînenê, ê yê qeçanê xo zî barabar, zalim û zordest misnenê. Hewna wazenê dinyay îstila bikerê û ala Tirkey denîşnê. Irqçilixey a înan, hewna irqçilixeyda Naziyanê Almanya ra zî raveya.

Nê semedan ra, serkewteni û serbesteya ma girêdayeyê jewbiyayeni, pêtepîsteni, paştî pêdayeni, pê rê wihêr vijyayeni û xoverdayenda ma ya. Ez posena û emel kena, wexto ki ma xo pê resnê, heqê pê bisinasnê, jewbê û quwet bê ma do bişê qedê ê zaliman bê, miyaneyê înan biyarê erd û înan welatê xo ra berzê. Bê jewbiyayeni ray û çarenadê ma çiniyo. Verênanê ma bîleheq nêvato. "Çiçiyê Jew destî esto, vengê di destan esto". Şarê ma yê Dimiliyan, vanê ma çarşemeyê en bahdoyênê mengda Awdarî (Adarî) bekemi roja binbarekkerdenda Kormişkani. Şima zanê, ewro di dinya di virnayenê zahf girdiyê virazênê û dinyayo kewno va û pêlêda newê fek, hereket kenê û şino. Vernî giroteni, vero bend biyayeni bol zehmet o. Bewnîrê, sinoriyê werzenê, dêsîyê xilênê (xilyênê) û mabêndê di sisteman di, mabêndê di şar û qewîman di, mabêndê di welatan di muşewrey, nermey, dostey û birayeyê roneyênê û virazênê. Şariyê xo miyan di muşewrey insaney, rejîmandê newan, demokrasî û xoserbiyayeney kenê. Şaro bindesto hemver zalimêy, zilim û zordarey serehewadano û xover dano. Ê ki verî namêy Terorîstey nayê pê ya û bi serana pê di lejkerdê û pê ra merdimî kiştê, ê yê ewro

dest danê pê, pîya di maseyê di roşenê û muşewreyê rojandê vernî û ê serbestey kenê. Welatê ki ewro destandê kesî bin di niyê zî heyatê do diha weş, heq û serbesteyêda diha vêşî xo miyan di wazenê. Wazenê ki heme rayanê xiraban, rayanê lej û pêkiştêni weşanê, kerman û miqropanê zerarinan wertera werzanê, hewadê, gever û qeydan pey ra pak kerê, dinyayêdo newe virazê û sistemê do newe û pak şardê xo rê ronê. Qeç û qûldê xo rê, nesûldê xo yê amyayî rê defterê do newe akerê, amyayênêda roşnayî, istiqbalê do pako rind verdê û înan huzûrê do weş resnê. Amyayênêda bi rûmeti, xoserbiyayênêda serbesti, heyatê do bigarantî, amyayeni û verze-manê do rindo verviste teslîmê înan kerê. (Înan rê verdê). Qandê coy zi diha vêşî hewl danê xo, diha vêşî girweyênê û serbesteyêda bêsinori wazenê ki, kes nêşo diha ci desr ra vejo, yan bigîro.

Labirê çi heyf demê do wina di, dinyayê do wina di hewna ma yê hewndi rê, hewna heq û huqûqdê serbestey û xoserbiyayeney ra zahf dûrî, bêhîse, bêpay û bêbarê. Dişmenê ma yê har û hûtiki dinyayê do wina di hewna wazenê ma veyşan û teyšan, bêerd û bêwelat, bêkar û bêmekan, bêwargeh û bêname, bêkamey û bêsinasnayeni verdê, bi zalimêya zilim û zordarey a xo ma sero diha vêşî û giran kerê û a wahşetey û barbarey a xo bidomnê. No karê însanan, însanan ra heskerdoxan û ê aqil girotenî niyo. Kotidê dinyay di vîneyayo, no dem û dewrano wina di, nê hendayê biyayênê nêweş û xirabî birê kesî sere di û kes tehamulê ci bikero.

Keyna û xortê Dimilî û Kirdasan, way û birayê erciyayey, heme şarê Kirdas û Dimilîyan! Hetan key, hetan çiwext, heta kotî û heta kamcîn demî no do wina biramo? Hetan çiwext ma do seran xover cinê, kerey û korey a xo nê, bêveng bimanê û destan bin di binalê? Hetan key ma do şîné xortandê xo girêdê, tepêşê û ê ki ê kiştê înan ra hesab persnêkerê? Heta kamcîn dem ma do welatê xo ra sirgûn bê? Heta key dew û sûkê ma do birê talan û wêran û vengkerdenî? Heta çiwext ma do wêrê mal û mulkdê xo nêbê? Heta çiwext ê do malê ma ma destan ra vejê û berê xo rê biroşê û bûrê? Heta key ê do dest maldê ma sernê, bi qurîşêna ma dest ra vejê û

berê bidê se-disey qurîş. Heta çiwext ma do bi dardê zoriya şîrê wendexanandê înan û bi ziwandê înan a biwanê? Heta key ma do vajê ma Tirkîyê? Heta key ma do nêşê bi ziwandê xo ya biwanê û binûşnê. Heta key ê do folklorê ma ma ra bigîrê û xo ser o bidê hesibnayeni? Heta key ma do bêkultir û bêziwan bimanê û bi zora ziwana û kulturê dişmenan qebûl kerê? Heta key ma do nêşê edet û toreyanê xo biyarê ca? Heta çiwext ma leyrê Şêran do, leyrandê verg û çeçelan ver biremê? heta key mal û namûsê ma do kiştê dişmenan ra paymal bo? Heta key ma do şar nîrê hesibnayeni? Heta key ma do destandê şerefsizan bin di binalê û înan rê mil ronê? Qe ma do nêşê veyvandê xo di govendanê xo bancê?

Nê birayêno nê, wina nêbeno. Vanê ma kerey û korey ra fek viradê, hewn û xeyalandê veng ra ayabê. Verê ney des serî, pancas serî zî halê ma no bi, ewro zî noyo. Vanê ma zincîranê koledaran bişiknê û miyan ra bivijîyê. Vanê ma dest berê xo û xover bidê. Hergî roji cayê di û jewê ma do ki biro kiştêni, ma heme finê ra birê kiştêni ê ezabî vêriyo. Dem demê bindestey û mil ronayeni niyo. Ma ma ra gonî înan ra awî şîna. Çimî rê çim, dindani rê dindan vanê ma xover bidê. Vanê mil ronayeni kitabdê ma di çînêbo. Vanê ma qandê amyayenda qeçandê xo, qandê serkewtenda xo jewbê û pîya serehewadê. Welat û hera kesî namûs û şerefê kesîyo, vanê kes qandê coy lej bikero. Vanê ma ewro ra tepayê a bindestey qebûl nêkerê û ê qilîfdê bindestey miyan ra bivijîyê û şarê do xoser bê. Bewnîrê bê Zaza û Kirdasan kam destandê Tirkan bin di mendo. Qe ma do hendê nîmedê şarandê bînan nêbê. Bewnîrê Çeçenîyê hemver Êrisan serehewadanê û xover danê. labirê hewna ma yê destandê Tirkan bin di nalenê.

Şarê ma Dimilîyan, xort û keyney Zazayan dest û qolanê xo wesarnê, bêrê ma jewbê, mil bidê mil, doşî bidê doşî, paştî bidê paştî û hemver dişmenandê xo yê har û hûtikan serehewadê. Qandê serbestey û xoserbiyayeney lej bikerê û xover bidê. Jewbî reyayîşê ma û destan bin ra vijyayena ma xeyala. Ma xo îspat nêkerê, kes ma û kamey a ma nêsinasno. Vanê ma bi xo xo bidê sinasnayeni û kamey a xo xo dest finê. Wa bimirê kolonyalîstî, serkewê şarê bindestî...

Boy kena

Koyo Berz

Welatê xo di zerîkulina.
 Gulêda sûri boykena.
 Boya dahwan yena mi.
 War û welat di ra.
 Barût, şaçmey û qerşûn boykena.
 Erdo ki şehîdanê ma paykerdo,
 Erdo ki bawkalê ma ser o geyrayê,
 Erdo ki millet a ma ser o geyrena,
 Ê cayan, wijanan boy kena.
 Boya doz û dahwan,
 Boya meselan û şehîdan yena mi.

Ko, kere û deyan ser o ya.
 Gûni rijyaya, gûni rijyaya heme ca.
 Gûniya linci alawiyaya.
 Gûniya dar û ber awdeyayo.
 Gûniya ray û neqebî abiyayê.
 Gûni, gûniya camêrdan û şêran a.
 Gûni, gûniya welat pawitan a.
 Gûni, gûniya xo fedakerdan a.
 Gûni, gûniya qewm û eşîran a.
 Boy kena, boy kena.
 Boya mesele û dahwan yena mi.
 Boy kena, boy kena.
 Boya zerî û boya qesiba,
 Boya zerî û pîze veşatan,
 Boya alda sûr a rengini yena mi.

Ala sûr a rengini, ala sûr a rengini,
 Bi ariqde camêrd û şêran a,
 Bi gûnida lejwanandê Dimilîyana,
 Bi gûnida Elîşêr û Zarîfe Xaniman a,
 Bi gûnida Şêx Seîd û Seyîd Rizayan a alawiyaya.
 Alasûr a rengini, alasûr a rengini,
 Gûniya, kila adirî, barût û sembol o.
 Ey ra, cora boya şehîdan ci ra yena.
 Alasûr a rengini bi gûnida Dimilîyan a,
 Bi gûnida welatê Med û maran a,
 Ê gûnida şehîdandê ma ya wişk biya.
 Ci ra boya misk û emberîya yena.
 Ci ra boya Şêr û Şêrwanan a yena.

Şêrwan û lejwan ay berz keno,
 Berz keno, berz keno û beno,
 Koyandê berzan ser o denîşneno.
 Şêrwan û lejwan pa berz beno,
 Berz beno, berz beno û berz beno.

Xeñçeriya ey zûlîda mariya.
 Çekê ey dîkçikê keleşinkofî,
 Qerşûn, bomba û barût o.
 Çimê ey pîrr ê xinc û gûniyo.
 Hedefê ey serkewteni û heyfgiroteno.
 Raya ey ray a raşta.
 Rayda ey ra boya dahwa û meselan,
 Boya gûnîda way û birayan yena.
 Çek û dîkçikdê ey ra veng û canqînî
 vijêna.
 Boya dahwan, war û welatî ci ra yena.
 Boya sekewteni, boya merg û kişteni,
 Boya xoverdayenî, war û wargey,
 Herda Şêrwan û lejwanan ra yena.

Bêters,
 Bêxof,
 Û bêxem

Hêriş beno gulbandê dişmenî ser.
 Kişeno û sero jî şehîd kewno.
 Şêrwan û lejwan,
 Bêters, bêxof û bêxem,
 Ray rameno refandê dişmenî ser,
 Û dişmenî zey çarwan a keno villa.

Sayedê lejwan û camêrdan a,
 Sayedê Şêr û xoverdayan a,
 Boy kena, boy kena.
 Warê xo, erdê xo, dar û berê xo.
 Villikan, gul û rehananê xo.
 Sîne û porê yarda xo boy kena.
 Sîya xo, hera xo û wargehê xo,
 Dew û Sûka xo boy kena, boy kena.
 Boy kena zey gul û rehanîya.
 Boy kena, gûnî, barût û bomba, dozê xo.
 Boy kena, boy kena.
 Jahr, qerşûn, napal û jînosîd, dozê xo.
 Boy kena, boy kena,
 Gûnî, ecel, merg û kişteni, dozê xo.
 Boy kena, boy kena,
 Ser bi serî, meng bi mengî.
 Boy kena, boy kena hefte bi hefte,
 Roj bi roj mergê xo, gûnîya xo.
 Boy kena, boy kena û boy kena.

ORGANÊ MA

Mextelij

Organê ma yê Peyhesyayeni
(Hîskerdeni)

Organê ma yê peyhesyayeni, hîskerdeni pancê.

1- Ziwan: Ziwan organê ma yê tamkerdeno. Kes bi ziwana tamê çî hîskeno. Kes ziwana hîskeno ki tamin yan bêtamin, tirş yan jî tal, şîrin yan jî tûn (Tûj), solin yan vîsol o. Tamê heme çî bi tamkerdenda ziwani ra belîyo, ka tamê çîçî û tamê do senîno, yeno fahmkerdeni. Bê fahmkerdenda tamî jewbî jî tay çîyan hîskeno. Mesela germey û serdîney, awin û qalîney, awa yan jî çînayo hîs û fahm keno.

2- Goş: Goş organê ma yê aşnawiteno. Kes bi organdê goşandê xo ya vengê çîyan aşnaweno. Organê goşano şenik xuşîniya marî, xuşîniya vay û luwayena vengdê perandê dar û berî û herwina aşnaweno. Vengê wendenda teyr û tûran, wiçi-wîça mirîçikan û herwina bi goşandê xo ya hîskeno û aşnaweno. Goş organê do zahf hasaso, pisîngî zî ray şîro hîs keno û aşnaweno. Venganê heybetinan yan bêheybetinan, weş yan nêweşinan kes bi goşana cê ra vejeno û hîs keno.

3- Çim: Çim organê ma yê vînayeno. Kes bi çimandê xo ya qeratîyê çîyan, sersîya çîyan, şeklû şemalê çîyan, çal û kortan, deye û gewan, kemer û keran û herwina heme çî bi çimandê xo ya hîskeno û vînenno. Roşnayey û tariyey, pîrr û vengey, nezdî û dûrey, kilm û dergey, tengey û herayey, qalîn û bariyey û heme rengan, şeklan, tîpan, qelafetan, modêlan, duruvan û herwina bi çimana cê ra abirnenno, cê ra vejeno. Şew û roj, tarî û roşnayî di qandê verdê xo vînayeni, kes çimanê xo kar ano. Çim ray misneno kesî, kesî çalî ra vejeno dûz, dûz ra fêno çalî miyan. Qandê hîskerdenda vînayeni kes çimanê xo kar ano.

4- Zinci: Zinci organê ma ya boyantena. Kes bi organdê xo yê zinciya boya weşi,

nêweşi, boya çîdê pîsî, çîdê helîsîyayî, çî beyat û tezî cê ra (pê ra) hîskeno, vejeno, a birnenno. Boya veşatî, boya gul û villikan, boya herî, boya tirşbîyayê, boya qîrş û qalî û herwina boyanê binan bi organdê xo yê zinciya hîskeno û peyhesêno.

5- Organê temaskerdeni, peyhesyayeni, hîsker: Organê ma yê pancini zî, bi temaskerdena, bi peyhesyayena, bi hîskerdena hîskerdena çîyana. Bi temaskerdeni û dest dayena kes sertey û nermey, wişkey û terney, xaxey û bîyayey, ganin û bêganinî û herwina bi organdê xo yê destdayena, temaskerdena hîskeno û aşnaweno.

KOŞEY KULTURÎ

SINET Û KERWAYÎNI

Koyo Berz

Ma Dimilîyan miyan di cay sinet û kerwayîni zahf girso. Ma Dimilî zahf ehemiyet, ca û qîmet danê kerwayîni. Kerwa û kerwayîni ma miyan di muqedesa. Wexto ki ma Jewîya kerwayîni bikerê, heta hewt pîzan, hewt oymaxan, hewt kalikan ma ne kîştê kerwayandê xo ra keyna gênê û ne zî danê ci. O ki gonîya ma kewna pê pêş û ma pê di kerwayîni kenê, o û ber yan zî eşîra ey ma rê bena zey ê keydê ma. Ey ra ma miyan di edet nîyo ma û kerwayandê xo ya keyney bîdê pê yan zî pê ra bigîrê. Jewî di kerwayîni kerdeni ma kena nezdî pê, dostaneyêda germi ma mabêndî ronana û ma kena merdimê pê yê rojda teng û heray. O ki ma ci di kerwayîni kenê, kerwayîna ma û înan kalikan ra kalik ramena. Wext beno hîris-pancas seri tepey a a kerwayîna xo fina newe ra kenê newe û pê di kerwayîni kenê.

Merdîm o ki ma do tey kerwayîni bikerê, verî ma mabeyndê ey û berda ey di dostaneyêda germi ronandê, dûrî û nezdî ra pê sinasnenê, qereker û şexsîyetê ci gênê xo çîman ver, tehlîlê xo yê kerwayîni û ronayenda dostaney weş kenê û ey a tepey a pê di kerwayîni kenê. Merdim o ki ma pê ra heskenê, ma qîmet danê pê, ma pê hesibnenê û ma zanê ma do a kerwayîna xo bîramê û pê rê paştî bivîjîyê ey di ma kerwayîni kenê. Ma hetî yan zî ma Dimilîyan miyan di kes salme pê di kerwayîni nêkeno. Hetan ki pûçê pê nêvejê û

nêzanê çîçîyo, çîçî nîyo, çî qerekerdi ro û senî merdim o ma ci di kerwayîni nêkenê. Ma kerway vanê pê di bêbextey nêkerê. Jewo ki nîro hesabdê ma û ma nêşê ci ya ravêrnê vanê ma ey di kerwayîni nêkerê. Wext beno di berê pê di dişmenî qandê ûmişbiyayeni, qandê a dişmeney wertera hewadayeni û pê di dost biyayeni pê di kerwayîni kenê.

Tay merdimî estê zahf pê ra heskenê, zahf qedir û qîmet danê pê û qandê ramitenda na dostaney pê di kerwayîni kenê. Tay soz danê pê ki, kê rê lacek bibo o ey pêş kero. Tabî na zî pê heskerdeni, qîmet pê dayeni, pê sinasnayeni û qandê quwet kerdenda dostaneyda xo yena ravey, bena semedê soz dayenda kerwayîni kerdeni.

Wexto ki jew jewî pêş di sinet bo û gonîya ey birijîyo ey pêş, ê benê kerwayê pê û heta merg na kerwayîna nînan ramena.

Wexto ki kes keno jewî di kerwayîni bikero, vanê veror kes xeberî bido ci. Eger ey zî rizayey misnê û kerwayîna ci qebûl kerdî, ey a tepey a hadreyeya xo ya kerwayîni kerdeni kenê, vînenê.

Verê kerwayîni kerdeni o ki keno kerwa bo, o kerwadê xo rê çînay sinetî dano deşteni yan zî herînenê. Ci rê qatlix dano viraşteni û herwina çîyo biqîmet herînenê û qandê rojda sinetkerdeni keno hadre. Laceko ki do sinet bo pêranê ey zî kerwadê xo rê qatlix danê deşteni, qondirey, qoliki (işligî) seati û herwina herînenê, gênê û kenê hadre qandê rojda sinetî. Ê ki hebê dewlemendê, ê ki hal û wextê ci zahf weşo, ê cinîyerda kerwadê xo rê, qeçandê ci rê altûn û çîyo zey ey biqîmet herînenê.

Tay zengînî estê laceko ki do ci pêş di sinet bo û do kerwayê ci bo, ey rê estori yan zî çîyo winî biqîmet zî herînenê. Wêrê lacekiyê ki dewlemendê ê zî kerwadê xo rê herînenê. Kes nêvano kerway ma ma rê çîyê nêkerdo meki ma zî nêkerê. Herkes gorey quwetê xo hereket keno. Wext beno kişta lacekdê sinetbiyayî dewlemend bena, ê kerwadê xo rê herînenê û ey ra çîyê nêpawênê, wext beno o ki beno kerwa, o dewlemend beno kerwadê xo rê zahf mesref keno û înan ra çîyê nêpaweno. Wext beno kerway pê di qîsey kenê û gorey rewşdê xo linganê xo erzenê. Wext beno pêya kenê ka kam do çîçî bikero û çîçî nêkero.

Ma cor di va, o ki ci ra (pê ra) heskenê ey xo rê kenê kerwa. Ne şerto kerway ci wêrê eşîri yan zî dewlemend bo. Wext beno jew do axa hemalê di zî kerwayîni keno. Wext beno jew do çerçî axayê xo rê keno kerwa. Ma va kerwayîni heskerdeni ra, qîmet pêdayeni ra, pê piyasegiroteri ra, raştey û durusteyda pê ra yena. Wext beno di enbazê pê yê eskerey pê di kerwayîni kenê. Wext beno di dostê pê yê dûri pê di kerwayîni kenê. (Minak nînan ra hergî jew sûkêdi beno). Kerwayîni kerdeni ramiteya dostey û quwetkerdena a dosteyda înan a.

O ki keno lacê xo sinet kero ey kerwayê xo belîkerd tepey a, soz danê pê, qerar gênê ki do filan roji di kerwayîni bikerê. Welat û edetandê ma di bolwext o ki keno kerwa bo o sinetçî ano. Wext beno niqara û zirna zî kerwa ano. Tabî heme sinetkerdeni di niqara û zirna nêcinenê. Tay estê sinetê kerwayîni di xo rê sazwan û dêrwanan anê û bi muzîgdê înan a kerwayîna xo kenê. Tay estê bêsoz û bêsoz, tenîya mewlûdê wendena sinetê xo ravêrnênê. Tay estê bi hingilmeya, bi şahîyana, zey veyvî bi niqara û zirnaya, kay û govendana, şamî dayeni û silah eştena veyvey sinetkerdeni kenê. Rojê niqara û zirna danê piro, şamî virazenê, danê werdeni û mewlûd danê wendeni. Tay zî bêhingilme, bê qiri-ciri sinet kenê û bahdê sinetkerdeni tenîya mewlûdê danê wendeni û villa benê.

Tay-tay zengînî estê, di veyvedê sinetkerdenda qeçkandê xo di, qeçanê merdimandê xo, ê enbiryanandê xo, ê sêkur û feqîran zî sinet kenê. Qandê xeyr û sawabî, qandê edet û kulturana, qandê namdayeni û qandê xo mileti çîman vîsteni. O ki qeçanê xo sinet keno çend qeçê ci yê se, hend zî xo rê kerway temîn kenê û vînenê. Tabî tay keyey estê jew yan jî diqeçanê xo kenê jewî pêş.

Roja ki veyvey sinetkerdeni do destpey kero, a roji şewra rew, key kerway, kulfetê ci, dost û merdimê ci çend qutî loqum, şekerê mewlûdî, piskuwîti, çîyo ki do kerwadê xo ya kerê ê çî û herwina gênê û yenê key kerwadê xo. Tabî heta kerwa nîro niqara û zirna dest bi cinayeni nêkena. Niqara û zirna hadre raya amyayenda kerway pawena. Kerwa yeno nîno dest bi hingilmedê veyvedê sinetî beno û gumînî kewna niqara û zirna ser û bena gumiguma eştenda silahan. Govendî girêdeyênê û kay kaybenê.

Nan û şamîyê werdenda dihîri virazênê û

hadre benê. Şêlgo ki ameyo veyvedê sinetî, enbiryani, dost û enbazî, feqîr û fiqarey, qeç û qûl û sêkuri yenê û mirdiya xo şamiya xo wenê. (Welatê ma di çend feqîribê zî nan û şamiya ci zahf û bibereketa, ê ki yenê mirdiya xo wenê). Bahdê werdenda nandê dihiri fina hingilmey veyvî dest peykeno. Heta êre niqara û zirna cineyêna, govendî girêdeyênê, kay kaybenê û hingilmey veyvî rameno.

Çend seati verê sinetkerdeni laceko ki yan jî lacekê ki do sinetbê serey ci weş yeno şiteni, boyê weşî û lewantey sawênê ci, çinayê ci yê weşiyê sinetkerdeni deyênê pê ra, tacê ci yê sinetkerdeni neyênê ci sere û benê hadrey. Tay tay wêrê qeçkandê sinetkerdoxan paytonê yan jî qamyonê tepşenê û çend qeçêki do sinetbê ê qeçkan û enbazandê inan a nanê aci û bi niqara û zirnaya yan zî bi muziga sûki yan zî dewi miyan ra çarnenê. Tay keyey zî estê nanê estoran ser û çarnenê. Tay zî estê qe zere ra nêvejenê teber heta seata sinetbiyayeni. Tabî wedanê nînan ê tey rakewteni zî weş xemilnenê, werxan û çarşefanê nînan ê herîrinan erzenê cadê ci ser û balişnanê herîrinan nanê berzîna û cay ci yê rakewteni kenê hadre. Senî sinet bo biro heme çiyê ci hadre û mukemel bo. Tay tay keyey wedanê qeçkandê xo yê sinetbiyayan bi villik û gulana, parçandê qumaşiyê bireng û rengîna xemilnenê. Cayo ki do qeçêki tey sinet kerê, o ca, o wede yan zî a eywani kenê hadre, qandê ronîştenda kerway ca virazenê û kerwa şino sero roşeno. (Tabî veri kamcin qeçek do sinet bo kerway ey roşeno, yanê kerwayê roşeno, ê ey qediya tepey a o bin roşeno) Bi Ella û ekber û selawatî antenna, laceko ki do sinet bo ey gênê û anê. Çarşefê yan zî şalêda herîrina paki anê, kerwa erzeno xo saqan ser û kerway xo xo pêşdi dano ronîştene. Şêlig zî çorşmey ci kom beno û selawetanê xo anceno. Çend merdimî zî sandiq yan zî qutîyanê loqumî kenê xo dest û ê şêligî miyan di cay xo gênê. Sinetçî (sinetvan) çantey xo yê aletandê (Hacetandê) sinetî gêno û yeno lacekî vero çantey xo akeno, aletanê sinetkerdeni ci ra vejeno, dermanê gonivindanayeni û çiyê xo yê pa piştene (pêşeni) keno hadre. Tabî no mabêndî mileti rê vinderdiş çinêbeno, selawetanê

xo ancenê û cesaret danê laceko ki sinet bo ey. Tabî loqum villakerdoxan rê zî vinderdiş çinêbeno, loqum kenê villa û mabên ra jew jew erzenê fekdê lacekdê sinetbiyayoxî fek. Mileti zî jew bi jew loqum erzenê xo fek û selawetanê xo ancenê. Sinetvanî heme hadreyeya xo di tepey a, şalê erzeno lacekî veri ser ki wexto ki postey serdê bilikda ci cikero, lacek nêvîno û nêterso. Loqum zî kenê ci fek ki, o heyecan di yan zî a tewaterî bin di dindananê xo nêqîrçikno û ziwanê xo gaz nêkero. Sinetvan kewno a şali bin û postey vêşiyê serdê bilikda lacekî cikeno. Cikerd tepey a derman yan zî awa gonivindanayeni û qandê nerm tepîştene û çidê prônêdiskîyayena weş derman keno. Derman kerd tepey a çapûtandê nermanê piştene weş pêşeno. Heta lacek sinet beno û sinetbiyayeni qedêna mileti selawetanê xo ancena.

Sinetbiyayeni qediyê û bilika lacekî pêşiyê tepey a, eger lacek werdîyo û wegêrêno kerwa ey keno xo virari û beno cadê ci ser. Eger heşt-new seran sera yo, kerway ci kewno ci qol û gêno beno cadê ci ser.

Peyniya sinetbiyayeni amê tepey a dest bi wendenda mewlûdî kenê. Mewlûd yeno wendene, şerbetê ci yeno şimiteni, şeker û piskuwîte ci yenê villakerdeni û ey a tepey a mileti jew bi jew werzena, sinetkerdeni binbarek kena û wirna hetan rê rîsipeyey, nêşerminey, serkewteney û domkerdeney wazena û şina keyandê xo. Key kerway heta nîmedê şewi kerwadê xo hetî manenê. Qandê ki kes nêzano senî beno senî nêbeno. Qandê emniyet û fahmkerdenda haldê ci ci sero manenê. Wexto ki ci ra gonî şiro yan zî jan tepşo hima xeberî bidê sinetvanî yan zî tixtoran. Qandê heme tedbîr û lazimey ci ser ra niyabirênê.

Bahdê sinetkerdeni çend rojî pêser o sinetçî yeno çapûtan û pêştananê bilikda sinetkerdoxan virneno, melhem û derman keno û şino. Tabî di no mabên di wextê kerway yan zî ê kulfetê ci bibo û cado duri di nêbê, ê zî hergi roji yenê kerwadê xo ser, ey ziyaret kenê û winênê haldê ci ra, hele senîno senîn niyo. Heta kerway ci nêwerzo xo ser ziyaretkerdena xo nêbirnenê.

Bahdê sinetkerdeni heftêyê yan zî diheftey tepey a wêrê lacekî kerwayê xo dawetê keydê xo kenê. Ci rê şamiyê weşî virazenê danê werdeni û hediyyey vayinê biqîmetini herînenê û danê ci. Kerwa zî wexto ki yeno, cinî yan zî keynandê key kerwadê xo rê

topê qumaşî yan zî jewbî hedîyey herînenê û xo di ano. Tay tay zî kerwadê xo rê altûn yan zî çîyo zey ey biqîmet anê yan zî perey kenê balişnada ci bin, yan zî berzîndê ci ya ronanê.

Lacek werişt xo ser û geyra tepey a no fin kerway înan înan dawetê keydê xo keno. May û piyê lacekî zî kerwadê xo rê yan zî kulfetê kerwadê xo rê hedîyey herînenê û xo di benê.

Bi no hesab a kerwayîni bena û nê wirna hetî pê ya girêdeyênê û benê dostê pê yê rojdê teng û heray. Goniya ci kewna pê pêş û benê merdimê pê yê gonî pêpêş di rişnayeni.

Di no nûştêdê xo di bi kilmey mi bahsê sinet û kerwayîni kerd. Heta amorda bini û nûştênadê kulturî selamey û weşey di bimanê.

*Ma, ser sera
heme şar
û wendew anandê xu
binbarek kenê
hem inê rê
serda neweyê di
serkewtenî,
ganweşey
û kêfweşey wazenê.
Sera 1996'an
qandê şardê ma
Dimilîyan-Zazayan
û Welatê ma
DIMILISTAN'î rê
blbo sera
serhew adayeni,
jew bîyayeni,
girweynayeni
û serkewteney.*

KORMIŞKAN

KOŞEY WEXT RAVÊRDENI Û KAYAN

Koyo Berz

Di no koşedê Kormişkani di ez wazena hebê bahsê kayandê ma yê welatî û xo mîyan di kaykerdenda înan bikera. Wextê xo di, wextê geçkinda xo di ma welatê xo di kayê bol weşî kaykerdê û wextê xo yo veng bi ê kayana kerdê pîrr û ravêrnayê. Zey ewroy Televîzyon yan zî hendayê qanalê televîzyonan çînêbi. Ê kay parçeyêdê gan û Kulturdê ma bî. Labirê ewro ê yê wertera werzenê û vera vinîbîyayena ray gênê û şinê. Eger ma nêşê ewro înan kaykerê zî, ravêrnê heyat zî, vanê ma nêverdê ê vinîbê û wertera werzê. Qandê vinîbîyayeni çendinanê ci ma zanê û çendê ci yeno vîrdê ma vanê ma înan binûşnê û ravêrnê qaxidî ser, ravêrnê pêserok û kitabandê xo yê Dimilî ki, ê diha vinî nêbê, wertera nêwerzê û vîra nêşirê. Ez bi xo wazena ki ê kayandê ma ra çendê ci û çend yenê mi vîrî binûşna û pêserokê şîma yê Kormişkani di biweşeyna. Qandê ki, nesilê ma yo ki ê nêdiyê, ê niyaşnawitê, ê kaynêkerdê û nêzanê senînê, ê biwanê û pey bizanê. Yanê nesilê ma yo ki newe reseno, ê zî înan bisinasnê, beno wext beno ê zî zey girdandê xo ê kayan kaykenê. Qandê vinîbîyayeni û vîrîardeni vanê ma nê çî ser o vînderê û binûşnê. Şîma şardê ma ra, wendoxandê Kormişkani ra recay mi a ya ki, şîma zî çîçî zanê, çend zanê û çendê ci yenê şîma vîrî binûşnê û ma rê birîşê. Metersê û mevazê ya ma şaş binûşnê. Şîma şaş binûşnê zî jew do werzo û raştê ci binûşno. Tay merdimê ma estê zahf çî zanê, labirê qandê nûşnayeni xo di ê cesaretî nêvînenê. Halbû ki ê ma rê çîmey Kultur, edet, tore û folklordê ma yê, labirê çî heyf nêwetanê bivîjîyê piyase û binûşnê. Înan ra reca û waştana ma wa bivîjîyê piyase û folklordê ma rê rayberay bikerê. Bewnîrê ez o senî, şaş raşt, vêşî, kemî û herwina çîyê şardê xo bêters, bêxof û bêxem nûşnena vanê şîma zî binûşnê. Şîma zanê ez marda xo ra nûşttox niyamebiya dinya û ewro zî nûşttox niya. O ki ez kerda nûşttox cesaretê min ê nûşnayeno. Mi xo di cesaretê nûşnayeni bi ca kerdo û ez o bêters şîna ci ser. Ez zana şîma di min ra des-vîst qatî vêşêrî o cesaret û a zanayey esta, labirê şîma bi xo

hewna o xo mîyan di keş nêkerdo û nêşiyê ê noktî ser. Hebê xo bilûnê, cadê xo ra werzê yan zî holbê xo ser û ê cewherê mîyandê xo vejê teber û rafînê çîman ver. Hedefandê Kormişkanî ra jew zî şîma rê ray akerdenî û cesaret dayena. Cayo ki şîma cesaret nêkenê tey binûşnê, bêrê Kormişkan di binûşnê. Kormişkan ê ma nê ê şîma yo.

Vanê şîma nay rind bizanê, eger o çiyê ma nîro nûşnayeni, ewro ya meştî o do vîra şîro û zey çiyandê ma yê bînan a tarîxî mîyan di bifetîşîyo, biheleyo û pedê şîro. (Heme serehewadayenê ma winî nêbiyê, Ka serehewadayenê Dimilîyan, qe tarîx di namey ci ravêreno?) Demo ki kes nê çîyanê xo binûşno û ravêrno qaxidan ser, o wext ê ma rê mal benê û manenê. Zahf çiyê ma şarî xo rê nûşnayo, ewro înan ser o yeno hesibnayeni. Labirê ma zey înan nêkenê, ma tenîya çiyê xo xo ser o nûşnenê. Ewro nê meştî, beno mirîçiki şîro guno, welatê ma azad û bixoserbo. O wext no çiyê ma do newe ra bivîjîyo û pîyase kewo. Ewro çend nîrê kaykerdenî zî, beno rojê bîro, îmkân ma û şardê ma dest kewo, ma heme tewrdê qeç û qûldê xo ya, way û birayandê xo ya, dost û enbazandê xo ya pîya agey rê herda bawkalandê xo ser û heme pîya ca bi ca, sûk bi sûki, dewi bi dewi ê kayanê xo kaykerê. Demê kaykerdena ê kayan di girandê xo, şehîdanê xo, xoverdayenê xo bîyarê xo vîrî. Ê kay zî wextê xo di bîbî parçeyêdê kulturdê ma û kewtibî heyatê ma mîyan. Wextê xo yo veng ma bi ê kayana ravêrnayê û sebrê xo pa ardê. Ê kay biyê semedê ma yê pêsinasnayeni, pêseramyayeni, pêvînayeni, pê di enbazyayeni, pêhesibnayeni, pîya hereketkerdeni, pê rê wihêrvîjyayeni û qîmet pêdayeni.

Wexto ki jew cayê ra newe ameyê cana û wîja di ca biyê. Bî sayedê ê kayana ma pêsinasnayê û biyê enbazê pê. Ê kaykerdenan di ma xo rê enbazo rind û saxlem weçînayê. Ê kaykerdenan di ma qereker û ahlaqê pê fahm kerdê. Ê kayan bol ray vistê ma ver û bol ray ma verdi akerdê. Semedê ê kayan ra şermî ma yê mîyandê şêligî (cemeetî) ravêrdê û bêters ma ameyê şêligî mîyan di girandê xo heti ronîştê û goştarey a mesele, estanik, qeybet, edet, tore, folklor û ziwandê xo kerdê û înan ra zahf çî misayê.

Ê kayan ra jû zî biri bî.

BIRI - ÇIRI yan zî pêfêtilneyeni, tepîştîni û veşnayeni: Biri bi di gurûbana kay bena. Na kay enbol kî ciwênan ser o yan zî meydanandê bol herayênan di kay bena. Wirna gurûbî, wirna berî, wirna kiştî vanê hendê pê bê. Jew jewî ra vêşî nêbeno. Wexto ki kenê na kay kaykerê, şêlig heme xo mîyan di cayê di komê pêser beno. Ê komî mîyan ra di merdimî weçîneyênê û hergî jew ravêreno kiştê û beno mesûlê gurûbdê xo. Ê di merdimî zî vanê xo rê ê şêligî mîyan ra merdimî weçîne. Qandê ki neheqey nêbo ê şêligî mîyan ra jew xo destî mîyan di qirş degêno, nimneno. Kê ki o qirş dî o en sifte dest bi weçînayeni keno. Tabî finê ra ê şêligî mîyan ra merdimanê xo nêweçînenno. Nê enbazan ra kê ki o qirş dîyo o en sifte dest bi weçînayeni keno û jewî xo rê weçînenno. Ey dimi o bîn xo rê jewî weçînenno. Bi no hesab a jew o jew o bîn ê şêligî mîyan ra merdiman weçînenno. Heme çî bi wardê demokrasî, heqey û raştêy mîyan di beno. Yanê finê merdimê ekîbdê A, finê merdimê ekîbdê B'ey merdimê xo weçînenno û ravêrno kişta xo. Kes nêvano çî rê to no weçîna, no nêweçîna. Tabî ê merdimê ser gurûban zanê kam vêşî remeno, kam nêremeno. Qandê coy xo rê merdimî weçînenê. Pê dimi pê dimi jew bi jew merdimê xo weçînay tepey a taximanê xo kenê hadre. Jû jû fini jew merdim ferî yeno, yanê vêşî maneno. O merdim zî nînan rê beno hekem.

Taximê xo kerdî tamam tepey a, çorşmey ra tay sî anê wertedê ê meydanî di ronandê û xo rê qîntî virazenê. O ki xo ra çaket, postal yan zî çiyê xo yê giranî vejeno, beno a qîntî di ê sîyan ser o ronano. (Qandê ki ci çîman vero bo û kes nêtîro). Qînta xo vîraştî tepey a vanê yazî ture çekerê ki, ka kamdo kişta zerî di, kam do kişta teberî di vîndero. Taximê kişta zerî vanê a qîntî bipawo û merdimanê kişta teberî bifetilno, tepêşo yan zî destê xo pey ra pîro do û înan biveşno. Ê kişta teberî zî venê mabêndê qîntî û merdiman ra ravêro û merdimanê kişta zerî biveşno.

Yazî tureyê xo çekerê tepey a, taximê kişta zerî rê jew zî kişta teberî rê kewno. Yanê jew zere di jew teber a maneno. Ê kişta zerî merdimanê xo çorşmedê qîntî ra villa keno û qîntî dano pawitîni. Ê kişta teberî teberdê qîntî di çorşmey ra benê villa û tetîk di pawenê. Merdimê taximê kişta zerî merdimanê kişta teberî fetilnenê, merdimê kişta teberî zî înan ver remenê. Ê

kişta zerî destê xo merdimandê kişta teberî ra kê ro do o veşeno. Merdimandê taximê teberî ra zî kam mabêndê merdimandê kişta zerî û qînta ki ê pawenê a qînti ra ravêro, ê zerî veşeno. Wexto ki merdimêndê kişta teberî mabêndê merdimêndê kişta zerî û qînti ra ravêreno biri vano. Qandê coy zî namey a kay biri neyayo pa. Wexto ki merdimandê teberî ra jew merdimanê kişta zerî ravêro, kes destê xo piro nêdo û şiro linga xo qînta no, merdimê zerî heme finê ra veşenê û qalêda kişta taximê teberî be-na ê zerîyo. Tabî na kay rê zahf vazdayeni, remayeni, çivî xodayeni, huner û marîfet, şeytaney û baqiley, bi zivrana remayeni û xo pawiteni lazim a. Vanê kes zahf çapik bo û gamê girdî çekero ki kes bişo zorê hemverdê xo bero. Vanê gamê kesî zey gamandê gavilgaziya bê. Wext beno taximê kişta zerî merdimanê taximê kişta teberî hemini veşnenê, ci ra jew teniya maneno, ey fetilnenê-nêfetilnenê nêşenê tepêşê. Wext beno o jew merdim o ki mendo ey di-rê dewan ser ra çerx kenê û fetilnenê, qandê tepîştini û veşnayeni. Ey zî biveşnê qalêda xo fêne taximê hemverî ser. Wexto ki taximê kişta zerî merdimanê taximê kişta teberî biveşno o qala xo fêno ser, wexto ki ê teberî înan hemini biveşnê ê qala xo fêne înan ser. Wext beno jû kaya nînan rojê ramena, labirê fina zî kes nêşeno qala xo kesî ser fino. Bahdê kay qalê kê vêşî kewtê kê ser, vanê kişta ki qalî kewtê ser a kişti cerîmey xo banco. Tabî cerîme anteni zî gorey bazardê mabêndê nînan o. Verê kaykerdemi çiçi ronayo, çiçi bazar kerdo vanê o biro ca û bibo. Heme çi çerçewedê demokrasî miyan di roneyêno û beno. Qewlo ki deyayo û roneyayo kes ey rê îtiraz nêkeno. Bîlakîs ey rê vêşî vêşî îtaat kenê û anê ca. Na jû zî nîşanê demokrat biyayenda ma ya.

Di nê nûstedê xo di çiyoy ki mi derheqê kayda biri di zana mi ard zivan û nûşna. Beno tey kemey û şaşey bibê, labirê şima ê ki zanê binûşnê û raşt kerê. Heta amornada bîni di weşey di bimanê...!

**...Insano bêzuwan
zey darda
bêmeywiyo.....**

NAMMILÎ

Koyo Berz

Ey nammiliyê şardê xo!
Ey way û birayê bindestîl
Bi silam,
Bi rûmet,
Qandê serkewteni,
Qandê namşarbiyayeni,
Qandê kamey,
Şar, way û birayê şima,
Heme cadê welatê şima di,
Taybetî,
Laya Minzûrî verdi.
Ê yê ravêrenê çimandê şima vera.
Ca dayeni,
Heweynayeni,
Hêwî û posanayîşê înan,
Şima zanê, şarê înan o.
Şarê ma Dimilîyano.
Pawenê, pawenê,
Raya birayandê xo pawenê.
Şehîdê welatê ma yê,
Bi çihar çimana,
Raya ma pawenê.
Xebera mijdedê azadîda şarê welathes
kerdoxan,
Xebera mijdedê xoserbiyayenda
Di milîyan,
Xebera mijdedê serkewtenda
welatê ma,
Bi çihar çimana pawenê.
Pawenê, pawenê, lo bira pawenê.
Rojê veror,
Serbestey û serkewtena şardê xo,
Azad û xoserbiyayena welatê xo,
Ma ra pawenê, pawenê.
Bi hêwî, emel û posanayena,
Serkewteni û azadbiyayena,
Şar û welatê xo ma ra pawenê.
Pawenê,
Şehîdê Dersimî,
Heme şehîdê Zazayan,
Û heme şehîdê ê welatî,
Xebera xeyrî,
Mijdeyê xoserbiyayeni,
Ma hemini ra pawenê...

Û bi a ziwana

Faruk Yakup

Bî çimanê hêrsî pirîya
 bî çimanê tersana
 ser ziwane mi dêrêno weş
 welat ra dûrî di
     qandê şarê ma
 şima ser
 to ser gula mi
 mîyanê nê weşey di
 bi heskerdena germa
 gula arêdana pê.

Boyê to
     gula mi
 mi ra durîya
 û ez dûrîyê weşeya welatîya.

Bî ziwane ma ya
 maç kena
 tam kena
 qîsey kena
 bi ziwane ma yê Zazakîya
     to rê vana;
     "to heskena"

û bi a ziwana
 to ra aşnawena
 ti mi heskena...

Not: Ma bi desûrê nuşkar, kitabê ci yê newe "Zerîtenik" ra na şûrê ci neşir kenê.

ZIWAN Û EDEBIYATÊ ŞAR Û WELATAN

Koyo Berz

Ziwana, edebiyat û nûşnayena ci, ê şarê ci ra, heyatê ê şardê ci ra, his û mezgdê ci ra, tarîx û kulturê ci ra, folklor û edetandê ci ra, estanik û meselokandê ci ra, tore û zanayenda ci ra, dêr û govendandê ci ra, muzîk û kayandê ci ra, qisekerdeni, ziwanaerdeni û nîqaşandê ci ra, rayberdeni û ramitenda ci ra, dorme û taxandê ci ra, dew û sūkandê ci ra, kamey û şarbiyayenda ci ra, huner û honrawadê ci ra, jîr û jihatayda ci ra yeno meydan û beno zelal. Çimey ziwana û edebiyatî, inî û kokê ci, zanayeni, hiskerdeni, heyat, kamey (Kîmlîk) û millîbiyayenda ê şarî ra yeno û kewno edebiyatê şarandê binan mîyan. Şarê jew welatî zanaye û jihat bo, xover bido û xoser bo, jewbiyayenanê xo virazo û jew bo, him ê bi xo û him zî ziwana û edebiyatê ci beno quwet û dewlemend.

Ziwana, edebiyat û nûşnayena ci rengi dana heyatê şardê ê welatî. Tîjî înan mîyan di akewna û çorşmey înan kena roj û roşnayî. Edebiyat roşnayiya şarana, rayan ci vero akena. Şaro ki edebiyatê ci tarî di mendo, niyameyo nûşnayeni, şarê ê welatî zî tarî di ro, tarî di maneno. Şaro ki tarî di maneno kamey a înan zî tarî di manena. Şarî bi ziwana, kultur, edet, tore, folklor û bi welatandê xo ya, bi kameyda xo ya yenê sinasnayeni, yan zî pê ra ca benê û abirênê. Dewlemend biyayena ziwana û edebiyatî bi nûşnayeni û wendena rafineyêna çiman ver û yena meydan. Zengîney a edebiyatî, vervistena ci çimedê nûşnayeni û kendeni ra ravêrena. Ê ki edebiyatê ci tenîya fek di mendo û nêbiyo edebiyatê nûştene, edebiyatê înan zî edebiyatandê şaran mîyan di cay xo nêgirotu û niyameyo qebûl kerdeni. Dewlemendey û vervistene a edebiyatî babet-babet nûştan ra, namey çîyan nûşnayeni ra û înan sinasnayeni dayeni û îzahkerdeni ra yeno û pê keno tamam. Dewlemend biyayena edebiyatê şarê, namedê çidê înan ê kihan ra, namey villik û herwina

çiyana belî beno, çend kihan û çend dewlemendo. Çimey heskerdeni, hisanê xo teberdayeni û ifadekerdeni, pê di heyatê do hereketlî, weş, germin, rengîn, şîrin, roşnayin, kêfweşin û ê wext pîrkerdeni û ravêrdeni heme bi edebiyata ziwana ardena, bi kontak ronayena, dayen û girotena ravêreno. Kes bi ziwana û edebiyatê xo ya derd û kulanê xo, jan û jandarey a xo, weşey û kêfweşey a xo, nêweşey û şewatey zerî û pîzî, neşe û kêfê xo, heyatê xo yê rojane, ravêrdê û amyayî, pê di bi dayeni û girotena, pê di îdarekerdena, pê di ravêrdena û pê ya sebrê xo ardena dano teber. Rayê pê hetî wext pîrkerdeni û ravêrdeni, pê di ticaretkerdeni, zenetê xo vervisteni yan zî zenet xo destvisteni, pê ya alaqa ronayeni, pê di dostey û enbazey kerdeni û herwina heme ziwana û edebiyat ra ravêrenê. Wexto ki kes ziwana û edebiyatê pê nêzano, kes zey merdimandê lalano. Nêşeno çiyêdê xo biyaro ziwana û bido îzahkerdeni. Heme çiyê heyatê kesî bi rayda ziwana û edebiyatî ra yeno ziwana û rayberdeni.

Edebiyat çimey îniyêdê awêda pak û zelalo. Kes bi hisandê xo yê zanayenda ziwana û edebiyatê xo ya vengê teyr û tûrî, lûlî û sazî, niqara û zirna, şalûl û bilbilan, zerec û koteran, dêr û antena xezelan, vengê heywanandê wahşî û nêwahşîyan û herwina his keno û cêra vejeno. Fekê ziwandê kesî heskerdena yarda kesî, heskerdena may û pî, bira û way, dost û enbazî ana ziwana. Wexto ki çî bi ziwana û edebiyatê to ya nê, ziwana û edebiyatnaya birê ziwana kes ci ra çiyê fahm nêkeno, neşeyê xo ci ra nêgêno û pa kêfweş nêbeno. Vengê dêrandê muzîgdê kesî, vengê saz, niqara û zirna, vengê vaydayenda dar û berî û xûşînida varandê welatê kesî, eşteni û ciziciza zerî, tepi-tepe qelbî, quri-qura pîzî, janê zerî, xûşîniya awandê xo, vaydeyena vayandê xo, şepi-şepa peran û luwayena darandê welatê xo, bilqi-bilqa eştenda gonida damaran ancax kes bi ziwana û edebiyatê xo ya his û fahm keno. Yanê kes heme çiyê war û welatê xo, şar û dormedê xo bi ziwandê xo ya fahm keno. Fahmko-

rey, zıwan nêzanayeni, bi edebiyatê xo ya nêwendeni cahîleyda însanî ra yena. Heweynayeni û hêwî, emel û posanayeni, raştêy û neraştêy, hal û hewalê însanan bi zıwan û edebiyatê ci ya yeno îzahkerdeni. Bi zıwan û edebiyatê xo ya wendena kes rayanê verdê xo vînenê, çewt û raştan cêra (pêra) abirnenê.

Zıwan û edebiyat beno semedê fikir-nayenda însanî û bi serbestey a fikrê xo vateni. Kes wexto ki zıwan nêzano kes nêşeno nûşa (herfê) zî bîyaro zıwan, sero bifikirîyo yan zî bido îzahkerdeni.

Verê ney disey-hîrêsey-pancsey seri veror kesî, yan zî tay şaran hend vêşî e-hemiyet û qîmet nêdayê zıwan û edebiyatê xo. Kamcîn zıwan weş zanayê bi ey a wendê, nûşnayê û weşeynayê. Labirê ewro winî nîyo, herşar kewto zıwandê xo dimi û xeta zıwandê xo rameno. Kes zey ewroy zıwan û edebiyatê xo rê wihêr nêvijiyayê. Labirê no sesero her şaro gorey quwet û zanayenda xo, gorey îmkan û şertandê xo, gorey ray û sistemandê newan zıwan û edebiyatê xo rê wihêr vijêno. Ê ki zıwan û edebiyatê ci tarî di mendo zî wazenê vejê roşnayî û ê zî ci rê wihêr bivijiyê. (Şaro zey şardê ma) Tay şar estbi ki, edebiyatê înan zî zey edebiyatê ma nîyamebi nûşnayeni û nêkewtbi edebiyatê şarandê bînan miyan. Şardê ma miyan di keylê wendey û zanayey resayê ki, înan bi zıwandê xo ya nê, bi zıwandê şarnaya çiyê xo nûşnayo û weşeynayo. Xeylê wendox, nûştox û zanayê ma estê ki, xizmetê ci şar û edebiyatê şardê ci rê nêbiyo, şarna rê bîyo. Ya zıwan û edebiyatê xo werdî diyo, yan qîmet nêdayo ci, yan ci ra şermayayo, yan weş nêzanayo, yan zî qandê ca xodestvîsteni û mewkî giroteni bi zıwanaya nûşnayo. Labirê ewro zey gan û rihdê xo ma yê qedir û qîmet danê zıwan û edebiyatê xo. Zıwan û edebiyat heme çiyê insanîyo. Çimki ma zanê bêziwan û edebiyat şarê nêşeno serkewo û xo şarandê dinyayê bînan miyan di temsîl kero. Kamey û sinasnameya şaran ra jew zî zıwan, kultur û edebiyatê ci yo. Ewro şarê serdest û bindestî, werdî û girdî, verşiyayey û peyramendey û heme şarê bîni kewtê şop û xeta zıwan û edebiyatê xo. Wazenê ki edebiyatê xo tarî ra vejê, awi sero zelalkerê, verfinê û bidê sinasnayeni. (Vanê ma zî na jûweri bikerê) Qandê nê

sedeman, qandê nê qerezan, qandê nê têmaneyan, qandê nê lejan, qandê nê yarişan, ê ki verkewtê û bixoserê înan miyan di edebiyatê do zinde û xo girote ca bi û bîyo. Ewro zane û nêzaneyê ê welatan, dewij û sûkijê ci, citêr û karkerê ci, misnayox û misayoxê ci, gîrd û werdiyê ci û herwina wazenê ki bi zıwan û edebiyatê xo ya kitab, rojname, mengname, pêserok, mexazîn û herwina bi zıwandê xo ya biweşeynê, bivînê û biwanê. Ze ki ci rê wendena nan û şamî lazim a, winî zî ci rê zıwan û edebiyatê ci lazim o. Verî kesî bol goş nêkuwayê çido winaya. Labirê ewro winî nîyo, herkes, herzane û herşar kewto şopda zıwan û edebiyatê xo dimi. Zıwan û edebiyatê şarnay zey zıwan û edebiyatê kesî, kesî nêdegêno, mird û kêfweş nêkeno û neşeyê nêdano kesî. Kes zey zıwan û edebiyatê xo, bi zıwanaya nêşeno hisanê xo yê zerî teber do û bido îzahkerdeni. Kes ê zıwanandê xerîbana şeno binûşno û bîyaro zıwan, labirê ne zey zıwandê xo yê mari. Kes his, fikir, raman û derdanê xo yê zerî û pîzî ancax bi zıwandê xo ya weş bido teber. (Tabî ne zey edebiyatê ma û ê şarandê menkerdan û yasaxkerdeyan) Şima şahîd bîyê û dîyo, wexto ki nezdî, yan zî merdimê jewî merdê yan ameyê kiştene û şiyê heqeyda xo ser, wêranê ey bi zıwandê xo ya nêzanayê zî, ê his û o bermîyê xo yê pîzî û zerî bi lorikandê xo ya dayê teber û vatê: "Aho ez heyran ba, ez qurban ba, ez to rê bimira, ez vera to bimira, ez to rê bigey ra, ti xort bî, ti keleş bî, ti camêrd bî, nêza çiçi, nêza çiçi, herwina" (Yanê şîne xo bi zıwandê xo ya girêdayê) Qandê ki heta ewro zıwan û edebiyatê ma nîyameyo karardeni û weşeynayeni, qandê coy zî şarê ma yo neçar nêşeno ey weş karbîyaro û heme çiyê xo weş û zelal bido îfadekerdeni. Him dişmenanê ma yê barbaranê har, hûtik, zalim û zordestan nêverdayo zıwanê ma biro karardeni nûşnayeni û weşeynayeni, him zî birayanê ma yê bînan, zane û wendoxanê ma yê miyandê ma, zane û wextoxê ma yê bîni xo miyan di pelçiqnayê, tenîya verdayê û bi no hesab a misnayê wenden û nûşnayenda zıwandê xo. (Bi seyana mîsalê ney estê. Merdimê ma yê ki remayê cana, qandê ki o ca di Zazay çînebi, ê bînan ê famê zıwandê xo kerdê. İnan zî bi no hesab a ma înan sero hesibnayê û zıwanê ma werdî visto. Qandê nê sedeman zıwanê ma pey ra mendo û zey ê zıwanandê bînan vernêkewto. Halbûki zıwano en kihanê zi-

wandê gurubdê Îraniyan, jew zî Zakakîyo) Şima zanê û pa haydarê, himahima hemeyê ma ê rayan ra ravêrdî. Şarê ma yo ki zordarey û zordesteyda dewleta Tirkan ver, welatê xo terk kerd û remay Sûriye yan zî welatandê binan, kewtî birayandê xo yê Kirdas û Soranan miyan û inan miyan di mecbûr mendî ki ziwandê inan a biwanê û binûşnê. (Şima do vajê qandê çiçi Kirdas û Soranî, çimki ê xo ra hesibnayê û xo ra en nezdî ê diyê û qederê inan pê ya girêdeya bi, Tabî no qeder ne ê seseran bi, no ê hezar-dihezar seran bi. Bî inan a piya bibî goşt û este, nengû goşt. Ney ra pê ra nêbiyê. Labirê inan zî firsendo ki kewt ci dest o weş kar ard. Ê ziwane ma nêmisay, labirê ma ê inan misay) Na raşteya ma ya, kes nêşeno înkâr kero. Ê ki wazenê înkâr kerê wa birê ez diha vêşê ci ci rê bida îspatkerdeni. Çimki ma taynîbî ê vêşîbî, qandê coy biwaştê nêwaştê inan do ma xo miyan di bihel-eynayê û zey xo bikerdê. En rindê ci vanê kes ci ra dûri bo ki nêşê kesî sero hukum bikerê û kesî bigirê kontrol û tesirdê xo bin. Vanê şima rê mîsalê bida hetan ki Yilmaz Guney nêvijya teberdê welatê xo rojê qal nêkerd û nêva ez Kurda, Kurd niya, çiçi ya çiçi niya. Xo dewrimciyê do nasyonalist di û tim va ez Zazaya. Lajdê xo rê zî vatê Zazom. Yilmaz Zazabi û neweciye do nasyonalist bi. Kes nêşeno na jûweri înkâr kero. Wexto ki rema teberdê welatî, îşte o wext o zî kewt destandê ê binan miyan û mecbûr mendî ki zey inan vajo û zey inan bikero.

Vanê ewro ra tebey a ma zî zey şarandê binan bi ziwandê may û pêrdê xo ya, ziwandê xo yê şîrinîya, ziwandê xo yê weş û dewlemendiya, ziwane xo yo delal Zakakîya biwanê û binûşnê. Fikir, waştênî, dayen û girotenî, derd û kulan, his û hêşan, kêf û şahîyan û herwina heme çiyê xo bi ziwani û edebiyatê xo ya biwanê, binûşnê û biyarê ziwani. Vanê ziwani û edebiyatê ma heme çiyê ma bo. Gurubdê ziwandê Îraniyan ra en kihan jew zî ziwane ma bi, labirê ewro inan miyan di o ki en pey di mendo û keno asimile bo û wertera werzo zî fina ziwane ma yo. Qandê ki ê ma sero zaneyê ma nêgirweyayê û niyameyo nûşnayeni û karardeni pey ra mendo. Bewnî rê Ziwandê Zeredûştî ra, fina ziwandê gurubda Îranî miyan di, qiseyê ki en bol

tey estê û ameyê karardeni Ziwane Pehlewî û Zakakîyo.

Wendox û nûştoxê ma, welat û şardê xo ra heskerdoxê ma, werzê dest û qolanê xo wesarnê, bi ziwani û edebiyatê xo ya biwanê û binûşnê. Wa no zî deynê ma yê ecildayeni bo.

HETA MI ZÎ KOTEKÎ NÊWERDÊ

Koyo Berz

Rojê jew rojnamevanêdê Awrûpî dano pîro şino Siûdî Erebiistan ki, jêwdê bi emirî bivîno û çiya roportaj (Înteryû) bikero. Heqdê welatê inan di ci ra persî perskero û malûmat bigîro. Axirî a geyrayeni û perskerdeni di jêwdê bi emirî vînenê. Serê ci, temenê ci se (100) sere beno. No Rojnamevan vano: "Merdîm o se sere vînayeni zahf zehmeto, zeki mi no xo rê erdo di. Îşte no mi rê beno. Me ki ez ney nêvirada û şîra ney a înteryûyê bikera.

Rojnamevan û merdekîya danê pîro şinê key merdekî. Banê nê Erebi diqatan sero, zey qonaxîya beno, zey şatoya beno. Nê qatê binî di salonda meymanan di roşenê. Rojnamevan keno dest bi persandê xo bikero, hend winêno qatê didini ra vengê, çilo-wîloyê, bûri-bûrê, qîrîni-qîjîniyê, repitê amê. Zeki di qeçekî yan zî di xortî pêrodê û pê bifitilnê. No rojnamevan pers keno û vano: - O çi vengo cora yeno? Qeçmeçê şima yê cor di danê pê ro? No Erebi vano: -Nê çiyê çiniyo, hend muhim niyo. Rojnamevan vano: -Ya çiçiyê? Erebi vano: Esto se kalikê mi hebê hers bîyo, o yo piyê mi fetilneno û dano pîro. Rojnamevan şaş maneno. Erebi ra pers keno û vano: - To va ez çend sereya? Erebi vano: - Ez se (100) sereya. Rojnamevan vano: Ma piyê to çend sereyo? Erebi vano: - O se û vîst (120) sereyo. Rojnamevan vano: - Ya kalikê to? Erebi vano: - O zî se û çewres (140) sereyo.

Rojnamevan terseno û xo pîze di vano: "Mi rê no înteryû lazîm niyo. Hetan ki nê hîrê heme hêrs nêbiyê û niyameyê mi ro nêdayo, ez xo rê tîya ra birema û şîra. Eger kaliko se û çewres sereyo dano lajdê xo yê se û vîst serî ro se, nika torinê ci do zî werzo mi ro do. Heta ê fealiyet nêkewtê ez lingan hewada". No beno çante û makîna xo ro û saloni ra keno teber. No Erebi veng keno a ci û vano: -Tî yê se ra şinê hewna ma dest peynêkerdo?. No rojnamevan vano: - Nê hey ra nê. Ne mi rê şima û ne zî înteryûyê şima lazîm o. Û remeno şino.

KOŞEY QEÇKAN (DOMANAN)

KEKO-PEPO

Zozan Arslan

Wextê di way û birayê beno. Way gir da nê biray beno. Demseran ra demê wesarî beno. Tar û tûr, villik-milîkî û herwina kengerî erdî bin ra vijênê û gird benê. Rojê na way û nê biraya danê piro şinê gema xo rê kengerî biqlaynê û biyarê pa şamî virazê û bûrê. Nê şî resay cay boleyda kengeran tepey a, way kengeran qilaynena, bira keno xo tewre.

Keylê doş bî û kengerî arêkerdî tepey a nê danê piro ki birê keydê xo. Rayo na way birardê xo rê vana: -Bira hele ê tewrî biya ez bewnî ra me xo rê çend kengerî arêkerdê. Bira tewrî xo mil ra vejeno û hetê warda xo ya derg keno. Way winêna ki çi bewnîro, qandê Homa jew kenger tewrî miyan di çiniyo. Na vana qey ê kengerê ki ay arêkerdî bî ê heme nê birayê ci werdê. O mabên di hêrs bena. Pisto ki, daro ki yan zî çiweyo ki qandê pa kenger qilaynayeni serê ci bi dahriya kerdo zey ser û fekdê xençeriya, bi ê dariya bêhemd û finê ra dana birardê xo ro. Derba sifteyêna yena seredê birardê ci ro û bira dîndeyêno erd. Kewno erd nêkewno, hima cadî gan dano û mireno. Wexto ki no kewno erd, na hima ê dari xo dest ra erzana û remena birardê xo ser. Çewt bena û birayê xo erdo lûnena û vana: - Bira, bira ez qurbanê to ba werzî. Wa destê mi bişikîyayê wa mi to ro nêdayê. Veşaney ver finê ra ez hêrs biya û zey heywana na mi o dar da to sere ro. Na lûnena nêlûnena bira xo nêhesêno û nêwerzeno xo ser.

Na birardê xo sero dana bermî ro, fixan kena qijena û dana xo ro. O fixan û ê bermî di teyrê yeno siyê sero anişeno û kû kû keno. Zeki o zî bi aya şin bikero û bibermo. Teyr siyeri ser ra kû kû keno, bi neqûr û seredê xo ya, raya ki ê ci ra ameyê a ray misneno way û zeki ci rê vajo, "Hele şorî bewnî, a ray-

o ti çiçi vînena". Way bi bermî û fixanana raya ki ci ra ameyê a ray ra hebê peydi şina. Şina resena cadê kenger arêkerdeni ki, çi bivîno. Kengerê ki ay qilaynayê û dayê birardê xo, jew bi jew kewto û ê yê erdo yê. Zeki bipero winî vajdana şina tewrî ser û winêna ki çi bewnîro. Binê tewrî qulî, dirate yo, qandê coy heme ci ra kewtê. Ti nêvanê bileheq gunayê birardê xo wegrote, çiwê dayo ci sere ro û o kişt. Porê xo rûçiknena, dana xo ro, fixan kena û veydana birardê xo. Teyrê ci yê kû kû kî zî bi aya bermeno. Çimê nay barnêdano na ageyro keydê xo. Homa ra wazena vana: - Mi teyr ki ez tim nê siyan û nê daran sera veyda birardê xo û ey bilorîna. O fek di Homa waştana ci qebûl keno û ay keno teyrê Keko-Pepo kî. A zî ê sî, dar û berî sera keko-pepo kena û tim veydana birardê xo. Tim perena, anişena û wina vana:

Keko-pepo, kê kişt, mi kişt. Qandê çiçi? Qandê kengerî.

Keko-pepo, kê vist, mi vist. Qandê çiçi? Qandê kengerdê kermejinî.

Keko-pepo, kê werd, to werd. Qandê çiçi? Qandê pîzedê veşanî.

Na keyneki bena teyr û namey ê teyrî zî beno keko-pepo.

Mantiq

Anna-Karin Granberg

Ti mi ra perskenê
qandê çiçi her wext ez remena
o yo ki ez wazena bivîna
kes pêydê mi di yeno.

Swêdi ra Açarnayeni: **Faruk Yakup**
Kitabê hozanwanî "Bâltedjuret, 1989" ra

ŞÊR

Koyo Berz

Ez Şêra, Şêr o namdara.
Namdarê koy û kerana.
Mî ser ra quwetna çiniyo.
Qandê coy, nêtersena.

Ez Şêra Şêr, şêr Siltan.
Bekçî yê koy û keran.
Padişahê heme heywanan.
Nêdana kesî rê aman.

Ez Şêra, şêr o namdara.
Femandarê nê koyana.
Mî ser ra quwetna çiniyo.
Zerîqutifneyê heywanana.

Heybet û xofê mi xof o giran.
Xo rê wena goştê heywanan.
Kes nêwetano, bîro meydan.
Ronana hemî rê ferman.

Ê ki tenîya gema manenê.
Way înan û seredê înan rê.
Edî fermanê înan birnena.
wena, pîzey xo pa pîr kena...

HERMÛŞİK

Hermûşîk herî vaydano.
Qeçkan rê kay ronano.
Hermûşîk herşan keno.
Erdî bin ra herî ano.

Hermûşîk herî vaydano.
Qeçkan rê kay ronano.

Hermûşîk her di doşbeno.
Zey ciwênîya kom keno.
Qulî akeno û ci ra erzeno.
Qeçkan rê kay virazeno.

Hermûşîk herî vaydano.
Qeçkan rê kay ronano.

Qeçekî pê ro arêbenê.
Koman ser o kay kenê.
Hera pê pê vera tirenê.
Zey birayana kay kenê.

Hermûşîk herî vaydano.
Qeçkan rê kay ronano.

KAR Û ZENATÎ

Domê Amorda 2

Koyo berz

ÇILAGEY (çilag): O ki çilagî keno, peme û peşmî ra çî virazeno ey rê vanê çilag yan jî çilagvan. Çiyo ki çilag virazeno înan ra taydê ci nêyê: Cillî, şiqî, ebey, xirarî, çiwali, tewrey, heqîbey, pirênê pemeyinê xaşêlinî, şalî û herwina. Tabî nê çîyan ya peme ra yan jî peşmî ra virazenê. Peme yan jî peşmî verî bi qewsa cineyêna, pêser kewna, bahdo dolab di, yan jî rêsta di rêseyêna, bena la û rêş. Peme yan jî peşmî dolab yan jî rêsta di rêşî û bî la û rêş tepey a, çilagî di ci ra çiyê xoradayeni, sero ronîştene û sero rakewtene ci ra virazeno. Hetan ki peşmî yan jî peme la û rêş nêbo çilagî pa nêbena. Wext beno tay çîyan nîme peme û nîmeyê ci jî peşmî ra virazenê. Tabî nê wirna tîmîyan di, yan jî ca-ca rêseyênê. Pirênê pemeyinê xaşêlinî jî verî çilagî di viraziyayê û camêrdan dayê xora. Demo ki fabrîqey viraziyay, no karê çilagey jî pa merd û kewt tarîxî miyan. O dem di zahf keyan îdareyê xo bi çilagî kerdena kerdê. Tabî çilagey kerdene rê jî marîfet, zenet û huner lazim bi. Wexto ki to cilêda jewî weş nêvirastê, ey jewnay rê, jewnay ê binî rê, winî-winî mîleti xo miyan di heme cara kerdê villa. Finê namey ci weş nêvirazeno, yan jî sextekarey keno bivijîyayê, diha kesî çilagey a xo ey ser nêberdê. Qandê coy lazim bi ki bol weş viraştê û çimandê mişteriyandê xo kewtê. Tabî karê çilagey jî karê do rehat nêbi. Karê hermerdimî nêbi roj diwêş seatî dezgedê çilagey vero roşo û çilagey bikero. Ci rê nefesherayeni, ulq-tengnêkerdeni û îdarekerdeni lazimî bî.

Madem ki qise rêstene ra dolab, rêsta û qews ra abiyayo, ez wazena tiya di hebê jî bahsê înan bikera.

DOLAB: dolab kişta necaran yan jî kişta dolab viraştoxan ra virazeno. Zey tekerdê temafilo (texsî, ereba). Qandê tadayeni desteyêdê ci esto. Destêna tadeyêno, destêna jî rêş neyêno feka û beno la. Vanê o la zey pê qalîn bîro û nêvisîyo. Qalîney yan jî barîyeya ci jew nêbo, wextê viraştene di jî zey pê nîno. Qandê karardenda dolabî, qamîş ra masûrey virazênê û nê masûran sero yeno riştene.

RÊSTA: Rêsta daro raştto wişk ra virazêna. Serdê ci di darek ra zey delamîya darekê

do girover virazêno, quli beno û ravêreno ê dardê rêstayê raştî ser. Serdê ey di jî zey derzîna mase tepîştîni, têl yan jî mêx ra asîne zey gas-tariya, zey helqaya çewt, qandê lay tepîştîni ravêreno ser. Rêş ey miyan ra ravêreno û yeno riştîni. Rêsta bi destana, zey delamîya doşbena û tey çî yeno riştîni. Rêsta di peme, peşmî û çîyo zey înan yeno riştîni û beno la, beno rêş. O rêso ki rêsta di yeno riştîni, ey ra qaxaxî, pûçikî, lepikî, kilawî û çîyo zey înan virazêno.

QEWS: Şivêda terna raşta hendê desteyê qalîni darda ci ra cibiyêna. A şivi hiyey (terney) di nanê adîrî ser, hebê kenê nerm ki wexto ki çewt kerê nêşikiyo, yan jî cêra nêaqelişîyo. Dûndê adîrî sero hebê kerdî nermî tepey a ay kenê çewt. Wirna seranê ci kenê quli. Têla ki loqrandê dewarî ra vezenê, tadanê pêro û kenê wişk, a têlî ê wirna qulan miyan ra ravênenê û ê darê çewtî ancenê pê ser, zey tîrkuwanîya kenê çewt û têlî girêdanê. Şeklê qewsi jî zey şekildê tîrkuwanîyayo. Peşmî yan jî peme kewno mabêndê ê dardê çewtî û a têlî miyan. A têlî bi desta ancîyêna û viradêyêna û bi no hesaba tey yeno cinayeni û cêser kewno. Tabî peme yan jî peşmî qandê pê viradayeni, cêser kewteni qews di yena cinayeni. Eger nêcineyê dolab yan jî rêsta di nîne riştîni û nêbenê la yan jî rêş. Cêser kewtî û dûz bî tepey a bi rihatêy a yeno riştîni.

DÊSKER (duwarcî, dêsvan, dêsvaney): Merdimo ki dês keno ey rê vanê dêsvan yan jî dêsker. Ê zenatî rê jî vanê dêsvaney. Demo kihan di dêsvaney zahf perey kerdê û bol ravey şîbî û zeneatê do verkewte bi. Ewro jî hewna o zenat perey keno û zeneatê do ravey şîyayeyo. Qonax, Qele, Pird, Set, Bend, Xan û Hemamê (keraşo) ê wextî heme destandê zenetkarandê nê zeneatî destan bin ra ravêrdê û bi destandê înan a ameyê kerdîni, virazîyayê. O wext viraştêna dêsan di sî kar ardê. Labîrê ewro zewbî çîyo sûnî û ê fabriqan zahf kar anê. Mesela Tûlxa, bîrket, kerpîç û çîyo zey înan. Ewro teknîk zahf ravey kewto û verdi şîyo. Zahf çîyê nê cayandê xo tey sitarkerdeni heme hadre fabriqan ra yeno û pa virazêno. Demdo verî di zey ewroy, wina çîmento û fabriqeyê çîmentoy jî çîne bî.

SIWAXVAN (Siwaxcî, siwaxkar): Merdim o ki siwax kerdê ey rê vatê siwaxcî yan jî siwaxvan. Bahdê dêskerdeni mabêne siyan veng maneno, yan jî dûz nîno. Qandê ê mabênan giroteni û dûzkerdeni siwax biyê. Tabî bê ney jî siwax lazîm bi. Qandê pakey û weş nişan dayeni jî siwax biyê. Eger dês û banê newe viraştêy yan jî zahf kihanî siwax nêkerdê, cin û cinawiro werdî û heşare ê mabênanê vengani di ca biyê, halîni xo rê viraştê, tey leyri kerdê û biyê bolî. Ê ki miyan di ronîştê zerar û ziyani dayê înan ro. Zewbî jî kar û faydeyê ci estîbi. Mesela zimistanî nêverdayê ê qulan û mabênan ra serd şîro zere. Qandê germ tepîştîni, qandê emniyet û sitarî siwax lazîm bi. Siwax ya lincî ra yan jî viraştêna xerc û betonî ra virazîyayê. Kîrec û çîmento biyê tewrdê qumdê werdî û pa xercê siwaxî virazîyayê.

BETONVANÊY (Beton, betonrijnayox, betoncî, betonvan) : Merdim o ki beton virazeno û rijnenoy ey rê vanê betonvan yan jî betoncî. Ban, qonax, xan, saray û herwina çîyê xo tey sitarkerdenê ki virazîyayê, qandê ser û binê înan giroteni beton rijnayê. Beton qandê emniyetê nê yapıyan, insanê ki înan miyan di sitar benê û heyatê xo ramenê zor muhîm û lazîm bi. Serê ci qandê zimistanî, qandê varan, şîlî û şerpî, serd û germî giroteni beton zarûrî bi. Binê ci jî qandê vijyayena heşerî, demaşkul û çîdê winî lazîm bi. Jew jî qandê raştkerdeni û dûzbîyayeni lazîm bi. Betonê ê wextî jî ya qûm û tîmiyankerdena çîmentoy ra, yan jî alawitena lincî ra virazîyayê. Viraştêna lincî miyan jî sîmer derdê û tîmiyan alawitê.

SERAF (Altûncî, zercî) : Merdim o ki altûn, sêm yan jî çîyo biqîmeto xo ya kerdîni virazeno, yan jî roşeno ey rê vanê seraf. Çîyo ki serafan viraştê înan ra taydê ci nêyê: Gîştane, Goşare, Bazîn, Çalme, Rêzîlî, Altûnê pereyîni, Hebê altûnîni û herwina.

O dem di jî, ewro jî serafey weş perey kerdê û ci rê sermayeyê do zahf gîrd lazîm bi. Jû-jû finî kardî û xençerîyê sêmin, yan jî altûnîni jî virazîyayê. Jew bî qandê çalim, sus, xemilnayeni û xo ya kerdîni altûn û sêm ra çî viraştê. Qîseyêda verênan estîbî. Merdim o ki çîdo weş û biqîmet ra fahm kerdê ey rê vatê "Zey serafîyayo" Cayo ki tey altûnî virazêne yan jî roşêne, ê cay rê jî vanê serafxane. Madem ki qise serafey ra abîyaya, ez wazena hebê bahsê çalmî bikera. Çalme sêm ra vi-

razêno. Cini çalmî kenê sênedê xo ya. Wertedê çalmî di qulê esta, a quli miyan ra şîşê ravêrena (Zey şîşda awzîndê qayışan), a şîşi çinay qulikena û aqîştî qulda çalmî ra vijêna û zey filtekena çalmî çinay sero tepşena. Çalme zey qasnaxîya gilovero. Koşandê çalmî di bi rêzila pûlê sêminî yan jî altûnê werdêkê zey perandê werdiyan rêz benê û yenê ronîştîni. Yanê koşanê çalmî jî bi altûna xemilnenê.

Do dom bikero

VEYNDAYENI Û PEYHESNAYENI

Vetoxê Kormişkanî

Şarê ma yo erciyaye, wendewanê delalî, ma îdarekerdoxê Kormişkanî veydanê heme şardê xo yê welatheskerdoxan, rewşenfikiran, zanayan, nûştîx û rojnamevanan û heme şardê xo yê binan!

Vanê ma zî zey şarandê dinyayê binan, roja xo ya nammîlî, roja Kormişkanî bikemi rojêda şên û şahîyan û heme pîya ay bimbarek kemi. Qandê coy, qandê bimbarek kerdenda a roji ma veng kenê a şardê xo û veyndanê û vanê: " şarê ma yo erciyaye, bêrê, bêrê ma arêbiyê pêser û heme pîya roşanê xo yê Kormişkanî bimbarek kerê. Serî heqê heme şaran esto û ê heme şarandê dinyay rojêda ci ya nammîlî esta vanê ê ma zî bibo. Çend heqê şarandê binan esto vanê hend zî ê ma bibo.

Qandê bimbarek kerdenda Kormişkanî vanê ma destan bidê destan, doşîyan bidê doşîyan, paştîyan bidê paştîyan, jewbê, jewten bê, jewbiyayena xo virazê û heme pîya Kormişkanê xo bimbarek kerê.

Wa bimiro kolonyalîzim, şuwenîzim, zor û zordestey...!

Wa şên bo roja roşandê ma yê Kormişkanî...!

Îremet Förlag

**Qandê meşir û mîzanpaj
kerdena kitabane xu
birişê Îremet Förlag.**

Kitabê ki Zazakî vicya yê;

- 1- Antolojiyê Hozanwanê Swêdî - Faruk Îremet
- 2- Kole Nêba - Koyo Berz
- 3- Namdarê Sêwêregî - Koyo Berz
- 4- Ewro şorî, Meştî Bêrî Koyo Berz

Kitabê ki biviciyê;

- 5- Zeritenik - Faruk Îremet
- 6- Gilgamêş - Faruk Îremet
- 7-Dêrsim - Koyo Berz

Kitabê ki Swêdî vicya yê

- 1- Och i älskades hunger Faruk Îremet
- 2- Minnenas Tempel Serhat Uzun-Carina Nilson

Adres:

Box 4014

128 04 STOCKHOLM
SWEDEN

KONGRES

Zinar Mistefa

Zey salonandê edebiyê Awrûpa, merdimî şîyê tey kitab, rojname û herwina wendê û nûşnayê, zey ê cayan cayê amebi viraştênî cadeyêdê Sûkda Qamişli di. Nameyê ê cadî zî Qedûrbeg bi. Ê ki ameyê o ca hemeyê ci zane, zenetkar, nûştox, wendox, welatheskerdox û niştiman perwerî bi. Meseleyê ki nînan mîyan di ameyê vatênî û nîqaşkerdenî, heme meseley welatî û girêdayey piroblemandê welatî û şardê Kurdan û ê şarandê bindestan bi, û bi tarîxdê înan a girêdaye, çi meseley, kerdên û biyayeney, kişta dewleta Tirkan ra amey bi înan sere di û çiçi înan dest ra ant bi heme ardê zîwan.

Çiyo en girdo ki amebi înan sere di, bahdê serehewadayenda Şêx Seidê Pîran bi (1925). No salon di destpeykerdena serda 1960 an di ame viraştênî. Viraştênî û destpeykerdenî di ê ki ameyê o ca enbiryan, dost û enbazê pê yê ravey û zahf sinasnayey bi. Bahdo dormey ci bi hera û merdimê ki amey tim şo bi vêşî. Demo ki o dorme bi hera, hereketê Kurdayeteyda Sûriye zî bi xo ya kerd xort û biquwet. Qandê weçinayenda parlamentodê Sûriyeyê serda 1961 an, tay Kurdî zî qandê weçinayenda ê parlamentoy kewtî ê kar û barî mîyan û girweyay. O demo ki hereketê Milla Mistefadê Berzanî xort û biquwet bi, hereketê miyandê nê salonî zî tim şîyê biyê villa, hera û biquwet. (Tabî zahf Berzanî zî ameyê o salon di ronîştê).

Ewro ê merdimê ki o wext ameyê û o salon di ronîştê û nîqaşê rewşdê welatê xo û piroblemandê xo kerdê înan ra hima-hima hemînê ci no dinya ra koçê ê dinyadê binî kerdo û şîyê heqeyda xo ser. Tenîya bê jew merdimî. O zî Mehmed Zaza yo.

Ez wazena wendoxandê xo rê ê merdimê ki ameyê o salon di ronîştê înan ra taynanê ci şima ya bida sinasnayenî. Ez ê hewşdê ê salonî di ronîştê, heme çi mi bi çimandê xo ya diyê û ez biya şahîdê înan ê zîndeyê rewş û ê meselan.

Ez şena vaja ki, ez zî înan mîyan di, bi ê meselandê înan a gird biya û alawiyaya.

Newe ez wazena bîra ê salonî ser. A salonî hewşdê ê banî di wedeyê do werdêk bi. Bi amyayenda ê merdimana nameyê ê salonî û ê wedî bi salonê Kongresî. Zey salonandê Kongresandê Emerîkaya.

Ê merdiman xo rê pîlanê rona bi, wext belîkerd bi, hergi roji şandê ci di, filan seati di ma vîja di ameyê pêser, çay û qahweyê xo şimîtê û dest bi nîqaşkerdenda meselandê welatî û şardê xo kerdê. Jû jû finî munaqaşey nînan biyê germ, biyê berz û biyê sert, labirê kesî pê nêtewnayê, tim pê ra heskerdê û qelbê pê nêşikîtê. Hurmet û nermeyêda bêsinori înan mîyan di estîbî û ê heme pê rê zey birayandê pê bi.

Newe ez wazena ê merdiman, ê zatan, ê şexsan jew bi jew şima rê bida sinasnayenî. Înan ra jew;

ELÎ ZAZA: Elî Zaza wêrê a salonî bi. Rolêdê ey o zahf gird est bi ki, ey o cemeat heme ardê pêser û resnayê pê. Kes şeno wajo ey heme çî organîze kerdê û vistê ray.

MEHMED ZAZA: Wexto ki kes ageyro heyatê ey ê raverdî ser, heyatê ey camêrdey, destxoberdeney ra pîrr bi û merdimê do zahf çimdegrote, bêters û biquwet bi.

EZÎZ ZAZA: O zî zahf camêrd û çimdegrote bi. Ey waştê ki destê herkesî tepêşo, destê xo hetê înan a derg kero û înan rê yarmetey bikero.

MEHMED SILO: O xeberdayox, ardox û girotoxê welatî bi. Kes şeno wajo rojnameyê serdê lingan bi. Xeberî ardê û berdê. Çîyê bibiyayê ey o şêlig (cemeat) peyhesnayê.

MELE HESENÊ KURD (HÊŞYAR): O nûştokêdê Kurdan bi. Demê do kilm di kitabêda ey bi namedê Tarîxdê Kurdana bi Kurmancî vijîyê bi.

MELE TAHIR HAMID: Merdimê do dîndaro zahf akerde bi. Çîyê cî yê nûşnayey estî bi, labirê hewna kesî ê nêweşaynaybi (Çapnêkerdi bi). Ey rolê do zahf gird mintîqa Dêriki di Kurdan mîyan di kaykerdê.

MILA SILEYMAN (Piyê Derwêşî): Mer-

dimê do zerî germ, zerî nerm bi û zerî waştêyê şar û welatê xo bi.

EBDÊ TELLO: No bi viraştêni, raştêy û hewldayenda xo ya ameyê sinasnayeni û tektîrkerdeni.

MISTEFA MIHEMED (REŞAD): No merdimê do ravey vînaye û komînîst bi. Tim xoverdayeni û serkewteney ardê vîrdê xo. Qandê coy zî tim kêfweşeyê ci zerî mîyan di luwayê û girênayê. Ey e-meley a xo bi serkewteney a ardê. Di serda 1957 an di ey û Mila Mistefa Berzaniya piya Moskowa di ronîştî bî. O ronîştêna xo, a mesela tim bi kêfweşey a ardê zîwan.

MILA EHMEDE NAMÎ: No zî nûştocêdê Kurdan bi. Waştênê ey, Kurdan mîyan di villakerdena İlim, İrfan û seqawetî bi. No talî di kitabêda ey bi namedê Daxwazname (Waştname) ya vîjyê bî. Mabêndê ey û Tixtor Ehmed Nafizî di dostaneyêda zahf germi estîbî.

MILA EHMEDE ŞOZÎ: Merdimê do zahf girano bêveng bi. dostê Şêx Ebdurahmandê Garisî bi.

İSMAILÊ SORÎ: No merdim raştêy û raştvatenandê xo ya şarî mîyan di ameyê sinasnayeni.

MILA MIHEMED HAMID (Piyê Behçetî) Ey vatê rojê Tixtor Ehmed Nafiz û muştêşarêdê Fransizana piya ameyê dewda Girziyaretî. Vanê ê bişiyayê Dêrikî, labirê raya ci koyêbî Girziyareta. A dewda Girziyaretî di çend deqey vînderdîbî. Tixtor Nafizî ey rê vatbî nêweşê esto, vanê ez ey mûayene û tedawî kera. Tabî no xo rê kerd bi semed. Labirê heqîqetê ci winî nêbi. Qandê ki Tixtor Nafizî sero tay belgey estîbî, do ê dewda Girziyaretî di teslîmê merdimêdê cemiyeta Hoybûnî bikerdê, bi destê Mila Tahîriya. Tabî ê belgey heme sirîbî. Qandê coy êşkere nêkerdê. Tixtor Nafizî bi wesîledê nêweş tedawîkerdena ê belgey resnay Mila Tahîrî, ey zî ê belgey resnay sînorêdê Kurdîstandê Iraqî.

Hergi rojî şanê ser seati şêş di İnan destpeykerdê û heta seati heşt ramitê. Çiyê ki di a ronîştêna ê salonî di balê insanan antê nabî. Qandê ki ê pêro blemirbî û en werdiyê İnan şêştî serey bî. Di destpeykerdeni di Mihemed Silo'y malûmat û İnfemasîyon dayê. (Cor di ma va o rojnameyê serdê lîngan bi). Xeberê ki ardê resnayê ê şêlîgî, meheli, Kurdistanî û ê dinyay bî. Xeberî ardê resnayê ê ciwatî tepey a, jew bi jew ê

tahlîl kerdê. Ê ki ê tahlîl kerdê û sero nîqaş akerdê zî Melle Tahir û Ezîz Zaza ya bî. (İnan ê xeberî ramitê munaqaşî ver, vaten û fikirê xo sifte vatê. Ey a tepey a ê xeberî kewtê muşewrî mîyan).

Rojan ra rojê mesela nûşnayenda tarîxdê Kurdan amê zîwan û muşewre kerdeni. Ka tarîxê ci do senî biro nûşnayeni û zelal bo. Melle hesenê Kurdî va: "Tarîxo ki sîyasetvanê ma Kurdan binûşnê o tarîx rast nîyo, raşt nîno nûşnayeni û tarîxê do nerasto û do nerast bo. Çimki ê do gorey xo, vatenandê xo, xet û fikirandê xo binûşnê.

Heqîqeten ê merdimê ki ameyê o salon di ronîştê, tesîrê İnan bê mîyandê ê salonî, herwîna teberdê ê salonî di, şardê İnan sero zî zahf estbî. (Rolêdo zahf gird İnan şardê xo mîyan di kaykerdê). Tesîrê İnan resayê şardê İnan ê mîyandê sūkda Qamişlû, dewandê ci û domandê binan. Goreyê ki halê İnan o ekonomî nêweşbî zî, labirê fina zî ê şiyê teberdê Qamişlû (Dew û deverandê binan) û wîjanan di sîyaset û politîka kerdê. Roj bi roj, roj ame rojî ra vêşêrî hîsê İnan ê şarbiyayey tim şo bî vêşî, tim şo bî guri û hîsê nammilîbiyayeni bî bigan û bol. Kîla adirdê xoserbiyayeni tim şo kewtê aci û bîyê guri. Zerîya İnan qandê welat û şardê ci eştê.

Roja Newrozda serda 1970 an di, nê merdimanê ê salonî bimbarek kerdena Newrozda a seri organize kerdi û hewşdê ê salonî di bi dayenda şamî û şîraneya bi şardê xo ya Newroza xo bimbarek kerdi.

Ê merdimê ki ameyê di o salon di ronîştê, heyatê hemini sîyasetkerdena, zor û zahmetey bin di û di zîndanxanandê dişmenan di ravêrd bi.

Mesela ma İnan ra mesela Mistefa Mihemedî biyarê zîwan. O hukmatê Tirkana ver remabî û heme cadî geyrayê ey. Kotî di a ci dest kewtê do tepîştê yan zî cadî bikiştê, yan zî hiberdê bi cîya İskence bikerdê û İskencî bin di o bikiştê. Qandê coy o bibi qaşqûn (mahkûm) û İnan dest remayê.

O di serda 1939 an di kîştê polis û eskerandê Tirkana, di Nûseybîn di amebi tepîştêni. Bahdê tepîştêni o rîşt bi zîndanxanandê Dîyarbekirî. Di zîndanxaneyê Dîyarbekirî di ey xeylê zor û zahmetey dîbî û bol ezab antbî, destandê Esker û polisandê Tirkana ver. Jew şans ci rê peyda bibi kî, Wexto kî zîndanxanandê Dîyarbekirî di beno, gardîyanê do Kurd raştê ey yeno, bi sirî (nimite) ray û yordamî misnay bî ey û ci rê yarmetey kerdbî. Ey rê vatbî:

"Çiwext walî yeno teftîşdê zindaxanî, ti şorî ci hetî û mesela xo ya tepîştênî û zindankerdenî ci rê vacî. Rojê walî yeno teftîşdê zindaxanî, no zî rayê vînenî û şîno xo resneno walî û mesela xo ci rê vano. Senî walî mesela tepîştenda ney aşnaweno, biemirdayena ey zindan ra dano viradayenî û ey rişenê Sûriye sirgûney.

Rojandê teng û herayan di ê tim pêrê wihêr vicîyayê, înan persê pê kerdê û moral dayê pê.

Rojê tebera, banê ser ra bi eştenda geçkana siyê cor di yena û gunena Milla Hesênî sere ro û serey ci şikîyêno. Qandê coy çend rojî no keye di kewno cay miyan û nêşeno biro ê enbazandê xo hetî. Labirê ê ci tenîya nêverdanê, no fin ê hergl rojî şînê ey hetî û ey zîyaret kenê. Hetan ki o beno rehat û cay miyan ra werzeno.

Rojê xeber a merdenda Mihemed Silo'y zey virûsîka yena û xo resnena ê kongresî miyan. Senî nê aşnawenê, nîyaşnawenê heme şok ravêrnenê û pey qahrênê.

Mesela, kerdenêda Mihemed Silo'y estîbî ki qet kes nêşeno ay xo vîra bikero. A zî nabî; Ey bi a neçareyda xo ya hîre çeçekê sêkurî ardî bî xo hetî û ê tam pancês serî warî kerdî. Goreyo ki hal û wextê ci zî zahf xirab bî. (Wardê ekonomî ra).

No, nê çiyê ki mi tiya di nûşnayê heme viriardenê ê salonîya vîst seran ra qirtîkêdê ci yo. Ê ki ameyê tey ronîştê heme rewşenfikir, zana, welatheskerdox û niştimanperwerê şar û welatê xo bî. O demo teng di, ê demanê zor û zordestey bin di, ê demê zalimêy di, a barbaredayda dîşmenan bin di fina zî înan xoverdayê û dahwa xo ya serkewtenî ramîtê. Eger ê ewro bimendê, o çiyê ki tim înan rê zey hewnandê şewan û xeyalan ameyê, înan do bidîyayê ki ewro o çî biyo heqîqet, şarê înan serehewadayo, parçeyêdê welatê înan azad biyo û parlamenterê ci viraziyayo. Do na jûwerî rê zahf kêfweş biyayê û pa biperayê. Tabî, ê waştênê înan, înan çîman di mendî û ci zerî di bî gire. Bê nêdîyayenî no dînya ra koçê dînyana kerd. Heme wa nûrî miyan di rakewê.

Erebî ra açarnayenî: Sureya Zaza Pêserokê Metînî amor: 40

XALÊ AP MURSA Î

Usxan Cemal

Ba'êm, Dereza'êm, Wereza'êm, Apê'm, Piê'm, Mua'm (maa'm), Waa'm, Khalikê'm, Dakîla'm (Pîrika'm), Bakîlê'm, A (O)lbazê'm sima rê vajîne.

38 te, qirkerdena Kîrmancunê (Zazaunê) Dêsim (Diarê-sîm, Derêsim) Xizirê kêmerî era kes memîsno. Zulm, qirkerdena ke Dewleta Tirk ma rê arde, hona caê dinade nêhesîya phê, neki ama diêne. To (tu) rê dî-hîre meselu vajîne: Eskêr, cêr ra kotra Dêsim hetera qirkerd ame l ra Kal'an ser. Desta Xozatî' de cuanîki, cuamerdî, domanî kerdî top hetêra qirkerdî, meytî ki vêsney. Dismên vato" Meyitunê Dêsim'izu dame we, mezelede, hard de onciya roenê (jil danê) benê pîl verva ma vîndenê!" iye ke kistî ura têpî'a meytî pêro vêsnaî. Sungi kerdêne vêrê cuanîkê dîganu de zere ra domanê soyî vet kistî. Kamîj cêncê Dêsim'î ke kalîkê hora perskero ci rê 38'î tarvê dismêne tek u tek qeseykeno. Cêncêna ma eve meselunê 38'î vêrde ra. 38'î de her çê ra, her dewe ra cinîkî, cuamerdî kistî. Qeytan ju çê çînoke ci ra 38'î de şehîd nêdê. Taê caude ki sar rê çê'î pêro qirkerdî. Wayî rê koyê Jêle dismen ra perskero! Golê Xizirî fitîl-fitîl pîrnîka dismên ra biaro. Ya ya Ba'êm, tavê ma zaf giranî'ê. 38'î de taê asîru jê zaranca gonîne xayînên kerde. Tayîne ki milîsena dismên guretîvî ra ho ser. Kotî ra dismên ver az-uzê ho day kistene. Kalo sîpe lozîna dîne wedaro! Hora taê Kîrmancê (Zaza'ê) Dêsim ke şî eskeriye, cêreme (cîrm) da ve dewlete, u waht çêverê Dêsimî dismen rê kerd qaus, dismên rê (çixîr) olaxe kerde ra. A olaxe ra dismên kotî Dêsim. Asîrê Dêsimî ke post zûmîn denê dina ma de bas nêkerdenê. Na vatena mi domanunê horê qesey bikere, î ki domanunê ho rê qesey bikere. fek ra ve fek bivajîyo. Qeytan ju Kîrmanc (Zaza) ho vîra mekero. Hata 1939, Dêsim kerdî thol. Xeylê çêy, asîrî rusmay surgîn. iyê (iê) ke Dêsim de mend, î ki ardî pêser, horte de qaracolî virastî. Domanê ma ma ra gurê rusna'î mektevê "yatîlî", u waht vêsaniye ra, bêkesîye ra ma besenêkerdene ho weylê keme. Kîrmancê (Zaza'ê) Dêsim vatenê; "hora ma vêsanme, domanê ma sêrê bixelesîye" ma nêzonenê ke, peynîya na domanunê ma sebena? Xiziro khal bojiyê

domanunê ma de bijero, îne rostia hora morim nêkero. Ya ya baê'm, horte ra sêrr vêrd ra. Xeylê mileto Kirmanc (Zaza), Tirkî misa. Domanê ma ê ke shîyê mektevê "yatili" peyser ame'i ke çî bivînime, ma ra biyê xerîv. Saê ke î domanê ma nîê, domanê sariê. Domanê ma ke amey Dêrsim, ma ci rê '38 qesey kerd, hesirena, zulmê Tirk ci rê qesey kerdî. Gona domanu ma ma rê giriye. Ceray raa adet u torunê ma ser, zonê Kirmanckî (zazkî) qesey kerdî. Pîr u Raiverê ma ke nêbiyenê, ma besenêkerdenê ke lingunê ho (xo) sero vindime. Olî raa Pîr'unê ma akero (rakero), îne ma ra ranêbirno. Cigeram nika ho hora persken? Nika cecê (gencê) ewreyî çutir gona phi u kalikunê ho ho vîra kerda, ya Tirkû dima sonê, ya ki khurru (Kurdu) dima. Sîyê sar re gure'ênê. Nê Pîr u Raiver (rayber), nê ki Xizirî u Duzginî naskenê. Her çiyê Dêsim ho vîra kerdo. Tarîxe Tirkî, khurrî (Kirdasî), mileto ejnevî ezber vanê. Saê ke iyê ke '38' de qir kerdê khalikê na cencu niyê! Hala hala îson çutir namê Duzgin ho vîra keno, namê Xizirî nêdekerneno? Xiravo xiravo, olî kês sas mekero! Xezeve ama na cêncunê ma serde, awa (uwa) shayê ama ra çimu serde, miletê Kirmanci (Zaza'i) nêvînenê. Kokumunê Dêsim vatenê: "Kherga ma çê ma de qut wena, sona sar rê ki haku kena!" Nika bîa fênda cêncunê ma; Ma de wenê, simenê, sonê sar rê xizmete kenê. Hora roza ke cêncê ma shî mektevê Tirk, a roza ke ni endî raa ma ra vejîné. Avdal Musa adirê ho ve mektevunê Tirk ra no! Maylimunê Tirk lal kero! Duzgin topa ho ve dismêna no. A, vanê Awrupa de na serûnê peênu de tayê cêncê ma cerê ra raa u olaxa Kirmanciê (Zaza'ên) ser. Lao ma ke xevere gurete ke, cêncê ma komelê Tirk u khurru ra birî'ê ra, mese-la Elevên û Kirmancên (Zaza'ên) sero vîndenê, endî tene tîja Olî-Mihemedî este ra zêra ma ser, bime germin. A, a u ju mordem bi namê ho Ebubekîr bi çik vi, o 1970 de Dêsim de (Ovacix de) maylimên kerda, na mesela Zaza'en (Kirmancên) virende ey arda ra ho vîr, qesey (misore) kerda. Xizir rameta ho ve cido. Zonê Zazakî nusno tarîxê zaza'i sero gure'wo. Hala hala vanê o mordem Çermug ra biyo. Cêncunê ma ra kês fam nêkerdo ke racero ra meselunê ma ser. Baê'm baê'm sarrî aqil sarê

cêncunê made nêverdo ke meselunê ma ki famkerê! Heta roza ewro'êne hortê cêncunê made kor, kher, xêg zafê. î cêncê maê ke wendo, îne de ki xêr çino, henke giranên kenê ke to ra se vajine! Çê hode kou puf kenê eke amey tever benê lal. î ki jê mebusunê maê meclisê Tirk zarancê goninê. Zafî tenu hata roza ewro'êne Tirkû rê Khurru rê (Komelunê Tirk u Khuru rê) xizmete kerda. Mileto Kirmanc (Zaza) berdo kerdo khurr. Maa u pî ke vatenê, "Ma khurr nîme" Na cencu vatenê" Ni cahîl'ê nêzonenê". Heya na domanunê ma esle ho înkâr kerdo (hona ki înkâr kenê). Qese ê bi vatenê: "Ïyê ke eslê ho înkâr kenê haramzade ê, yanê pînciye" Ni domanê ma ça biê "pînc" eslê ho înkâr kenê. Wairê Dêsimî tenê fam u izan nîne do, era mesela miletê ho ser racerê, na pîncîni ra vaz bê. Hala hala, mi hesna vanê "ju o Erzîngan'iz bio, wanebendê ho de "Kirmanc" kerde "Khurrmanc" "Kirmanciye" kerda "Khurrmanciye". Ma qol estenê ra suku ser, hardo dewres lerzenê. U çiko ey ma berdîme kerdeme "Khurr". Cence maê ke Almanya de mendê, sarede xêgên têra bîa, sau sorra qesê kenê.

Dê heya bira, ma ju miletîme bîme di le-tei. Elevî hora vanê Kirmanc, sunnî hora vanê Zaza, ya ki Dimilî. Elevura vanê "Kizilbaş" Sunnîu ra vanê Şahfî. Çîga ke încanê ma zumin mecero ki zonê ma, tarîxê ma, hardê ma ju wo. Hortê ma u khurmancu de ferqê zonî, kulturî, werd û simitene, edet u torey tarîxê ma zumin nêceno. Khurmanc xelkê Îranê ceryê, ma Kirmanc-Zaza'i xelkê Îranê cor me. Kirmanc-Zaza çutir benê khurrmanc. Ez ke vajine na fikir onciya yê Komelune Kirdasî no. Taê Zaza'ê Şahfî kotêra komelunê Khurmancu dime. Taê Kirmance Elevî ki kotera çepunê Tirk dime. Taê ki, bîne namê Kirmanci'e de khurren, politika Kirdasu (Kurdu) kenê. Na halê miletê Kirmanc-Zaza'i seveno? Hortê miletê Tirk de ki Elevî u Sunnî estê. Hortê khurrmancu de ki Elevî u sunniên esta, î ça zumin ra nêbirîné ra? Demake, Newdarê khurmanc ma rê Yezîden (Lazê Muaviye î Yezît) kenê. Tirk ki ma sero biê Muaviye. Xizir lozina dismên wêsano, cêncunê ma ranêverdanê? Heya cigera'm xeleta cêncunê ma ki esta. Nê, vanê taê cêncê ma ki Êwropa'de vejîyê horte vanê "ma rosrberd me" Lao lao ebe dî-hîre lawik, hîre çor sanîk topkerdenê biê "rostberd". A rosta ma wa sanena îne, be-reqîne. Î (yî,îy) ça "rostberd" vê. Hîre çor

mordem ke amê'î pêser, linge erzenêra zumin ver. Nê bira'nên, ne dostên zonênê. Sewa yeniye (eniye) momî nêfinêra ci nêki Xizirî Duzginî naskenê. Îsono nîane çutir beno " rostberd "? Ma ça a rosta dine nêvîneme? Hortê miletê ho de şî ardo, sekerdo? Niade baê'm ha wo oncia Dêsim kerd thol, dewî vêsna'î dar ber vêsna kês nêmend. "Rostberd "ê ma roznamunê Tirkte, Khurru de nivîsnenê.

Cigera'm to rê nêvan, haqê hometê rê qesey ken. Ma ke nika sime axrete, da-wa Dêsim horte ra darîna we, ho vîra kenê! Nê zonê ma maneno, ne ki adet u torê Kirmancîye (zazaê'n). Ma rê biê "rostberd "! Hona besenêkenê ju rozna-ma vezê. Sonê sarr rê minete kenê ke binê namê ho de roznamunê dinê de binuse. Nîa de miletê ma hortê mereve Tirk u khurr de mend, telef bî shî. Hem cence ma telef bî, hem ki welatê ma, ma destra shî. Her vas koka ho sero, hardê hode roêno. Towa Hölîga Koê Dêsimî Almanya de roêna? Gereke wela (erda) Dêsim vo ke hölîge bî ro o. Domanunê ho rê zonê Kirmanckî (Zazakî) salixdê. Adet u tore'unê ma bimisê. Ya cigera'm taê Zazaê ma, ma rê dismenên kenê inera ho bisevekne.

Vanê: Pisînge de weno, kutik'te loweno, vergde zureno, luye de tîreno. Xizir siya tora kêm nêbo. Qedaê to cen, viçikê çîê ho (ma) dismên mede. Rozê (roza tenge) yena simarê miletê ma rê lozim beno, mi qedaê can...!

VATENA SEYID RIZAY

Koyo Berz

Ey Dimilî! sereyê xo hewadi û merakewî.
Raya xo bizanî, ti kamê û kotî ra ameyê.
Herûnda xo di mevindî,
tersayey a xo meni.

Welato lingan ver şîno,
rew warzi û mever di.

Ez genaral ê Dersim î
Seyid Riza yê şehîdan.
Serdar ê hereket dê
hezar û newsey û hîris û hewtan.
Ewro ez o vendana gird
û wîrdî dê Anatolîyan.
Werzê xo ser, lej bikerê,
bigîrê heyfê ma şehîdan.

Cêr a cor heme dew
û sûkê Dimilî û Anatolîyan.
Zazayana pîya serehewadê
û dekewê meydan.
Pêro jewbê,
destan bin ra vejê Welatê mozayîkan.
Bêrê mekerê xo vîr a
serehewadayanê Dimilîyan.

Şarê Anatolî
Zaza, kurmanc, Loran, Soran û goran.
Ez vana qey şîma kewtê hewn
û xeyalandê gîranan.
Senî nê barbarî Asîya ra yenê
û welatê ma kenê talan.
Şîma rê vana bêrê jewbê,
lej bikerê bişiknê destan.

Amorê ma sera nîm asiri temam bî
û ravêrd.
Esteyê ma heri bî, erdî bin di maran werd.
Varan û laseran gonîya ma xover vinî kerd.
Ecem, Erebb û Tirkkan welatê ma talan kerd.

Ez genaralê Dersim î,
Seyid Riza'yo Dimilîya.
Mil nêronena,
çewt nêbena hetan ki ez weşba.
Bê qewm
û eşîrda xo kesî rê ez kole nêbena .
Welatê xo terk nêkena,
teslîmê dişmenî nêbena.

ZIWAN

Gagan Çar

Kaye (gure) NE/NĪ tey taye (tene/hebe)
riştu Kaye BE tey tene (taye) riştu

1. Nom

-Merdim be nun ne weseno.

Weşîye neweşîye

-O be weşîya ne beno.

Zunon nezunon

-O be zunîye (zuneye) keno.

Zunîye (zuneye) nezunîye

2. Hetnom

2.

Rind nerind

-O be gure beno.

Çar neçar

-O be gîzikîyo / be gîziko.

Weş neweş

3. Hetqese / hetnome

3.-Be hon yîni ne vuno

Gure ne benune keno

-O be girveyo.

Rinden (in) nerinden

-O be çaro / be neçarîyo/

Neçaro.

Çaren neçaren

-O be weşîno.

Weşen neweşin (en)

-O gurî be benune keno.

Werin newerin

-soye (saye) neweşîni wenîne.

4. Rewen / hetqese: kî nekî

4. Be honî (hunî) keno.

-Ne hon keno ne kî hen keno

-Be tayî niyo.

-Vergîra

-Be honî beno / be honîyo/be

hono

ke neke

-Be hon (honde) mino.

5. Vercay (verhurend)

5.

-Ga ne ver ne (kî) pey şeno

-Be ver beno.

-Ne vernîya ne peynîya

-Be peyo/e peynîyo/peyiyo.

-Ne vero ne peyo

-Be maveno.

6. Pe tawqese

6.

-O ne wazene vuno

-O be wazene şeno.

-O ne wazene ra yeno

-O be kene yeno.

-O ne kene re raye ceeyreno

-O be veri benune yeno.

7. Pe nom (ene)

7.

-O ne waştene keno

-O be waştene keno.

-O ne girotene yeno

-O be girotene yeno.

-O ne wendene ono

-O be wendene ono.

8. Pe nom (is / iş)

8.

-O gure ne kerdîş beno

-O be gure kerdîş beno.

-O nama ne wendîş ne verdono

-O nama be wendîş ne verdono.

9. Pasif: O ne wazîne vuno

9. -O be wazîne vuno.

-O ne wazîyo vuno

-O be kenîne ne keno.

-O ne wazîne ne vuno

-O be şikîya yeno.

-O ne şikîya yeno

-O be wazîya vuno.

10. Hetnome- O ne şikîya ono

10. -O be herediya yeno.

-O ne herediya (miradiya) yeno
-O be şikiya vuno.

11. Tawqese: O ne yeno
11.

12. Pe copula çî-no
12. -O be çino, o be çiyô.
-O niyo, ma nîme (niye)
-O be çiniyo, o be kişiyô/kişo.

13. Tawqese pe ver u pey hurend
13.-O be mezgetine ne nişeno ro.
-O mezgetine de ne nişeno ro.
O be kesî ye-

no.
-O piya ne verdono
-O be piya (pe) keno.
-O ne pe ne-te / nekî be pe ne keno.
-Î be (pe) jumîni (juvîni) kene.

14. Hetqese / hetnome / nom
14.
-O hon niyo
-O be bes keno.
-O bes niyo
-O be zunon niyo.
-O zunon niyo
-O be rew (pet) yeno.

15. Pe (Eve / Ebe) Waştene
15. Be mi bike (ke)!
-Gure (girvi) neşo!
16. -Be lerzi ma ser yeno.
16. Viro ma ser nero (ne yero)
-O be viro
-Lerzi ma ser ne kerol
be vir!
-O zune xu vira ne kerol
-Be vira monel
-O den (deyn) ma nedo!

17. Pe nebîyiye-bezunîye
17.
-O birra (coru qe) ne yeno
-O qa be caye ne kuno
-O qa ne keno
-O caye ne kuno

18. Pe hetnome
18.
-O neweşino
-O be neweşino
-Soye (saye) ne wenîna / werina mewel
-Be soya wenîne ne yeno
-Vaşe netolini meçîne
-Merdim be hereden ne weşeno
-Qese newunîne ne nusino
-Zazakî be verine aver şena
-Merdim neheredin ne weşeno
- O nuno be wenîne ono
-Zazakî zuno newerin beno
-Zazakî zuno be verino (î) niyo
-Zazakî merdeme teberî het ne verin ne
bena
-O nuno ne wenîne ono

19. Pe nome
19.
-O kende neponî ra şeno
- O kende be ponî ra şeno
-O raye neçotî ra yeno
-O raye be çotî ra yeno

20. Pe vernomu
20.
-Ne ez ne o yeno
-Be mi be ey meke!
-Ne î ne ez şene
-Be yînu (înu) be ay şo!
Pe ki
-O be nun be sole (î) yeno
-Ne ti ne kî î kene
-O be nunî be owke ne weşeno
21. Pe vernome / nome
-Ez ne to ne ey wazen (wazene / u)
-Ez ne soy ne nun wen (wene)

22. Pe hetnome (pe kî ki beno)
21.
-O ne çaro ne neşaro
-O be çaro / çariyo
-O ne rindo nerindo
-O be rindino

Do dombikero...

ZAZATROÏKA DIMILÏYAN -II-

H. Doshnikyan

Mi di nûştedê xo yê siftekênî di bahsê Zazatroïka Dimilîyan kerdbî. Ez wazena di nê nûştedê xo yê didini di bahsê xeylê çîyan bikera.

Di dinya di xeylê herbî (lecî) mabêndê quwetandê Emperyalîstan di amey dayeni. Di no mabên di, di dinya di xeylê Milletê (şarê) werdî û bêquwetî kewtî destandê şarandê biquwetinan bin, yan zî tarîxi ra weriştî û bî vinî.

Nê şaran ra zahfê (bolê) ci zî, di tarixda dinyay ra amey silkerdeni (Werzanayeni, qedînayeni, sîyakerdeni). Nînan ra jû zî şarê Dimilîyan bî. Balam (labirê) Zaza-Dimilî tarîx ra nêweriştî. Labirê çi fayde (heyf) ki, heme heq û huqûqê ci yê Millî (Şarbiyayeney) ci destan ra gêriyay û vijiyay û ê kewtî destandê neyar û şarnay bin. Heta ewro zî xo nêhesiyayê, xo rê wihêr nêvijiyayê û nêvijênê. Hetan ki şaranê çorşmî (dormî) sila dê bindê goşandê ci ro ki, aqilê Zaza-Dimilîyan ame ci sere ki, way ê zî şarêno biziwan, bikultur, bihard û bi tarîxo. Madem girwe winayo se, çi rê xo rê wahêr nêvijiyê? Wa ê zî şarandê dinyay miyan di cay xo bigirê, wahêrê heq, huqûk, qise û heme çidê xo bê. Vanê ê zî ayabê, hewn û xeyalan ra werzê, bêrê a xo û xo dost û dişmenan rê bidê qebûlkerdeni û sinasnayeni. (vanê ê zî wahêrê kameyda xo bê). Ma hewna newe di no wardî gami eşta û destpeykerdo. Qandê coy zî, qandê na mesela zî ma do zahf etkî û tepkî bigirê û sereyê ma do pa bitewo. Sedemê ci zî, şarê ki çorşmedê ma di, tehamulê înan nê meselan rê çiniyo. Ê wazenê ki şarê Zaza-Dimilîyan xo sero bihesibnê, şarê xo bidê hesibnayeni û xo ser o hesabkerê. Labirê, di nê meselandi, no wardi ma rê girwe û wezîfeyê do tarîxî kewno ki, o zî vanê ma na dahwada xo rê bi zerî ra wahêr bivijiyê ki, ma bişê berê sere û serkewê. Ma Roşenger (rewşenfikir) û zanayey Zaza-Dimilîyan gerek nê çîyan rê hadre bê, xemnêwerê û bi fedakarey a nê bardê xo bin ra bi rehateya werzê xo lingan ser û na dah-

wa xo ravey berê. Çimki ma yê winî dahwayê dima şinê ki, a dahwa dahwaya raşteyda şardê ma zaza-Dimilîyana. Qandê coy zî lazim o çi talûke beno wa bibo, vanê ma na mesela xo ya namşarbiyayeney (Millîyey) ravey berê û bidê qebûlkerdeney. Tabî nay rê zî zahf fedakarey, xo hîbekerdeney lazim a. Bi qelem (panûşt) da xo ya, bi gan û rihdê xo ya, bi moralê do berza, bi madî û manewîya, ma heme piya vanê nê kar û barê xo hewadê xo milî ser, rojê ravey ray finê û berê. Semedo ki, ma, şarê ma pêjewbinî ra (pê ra) dûrî kewtê. Heta ewro zî hewna xo pêneresnayo, hewna xo keşfnêkerdo û hewna ê yê hereketandê şarnay miyan di cay xo gênê û qandê înan girweyênê. No çi zî xo rê kerdo zey ferzandê panc wextê Nimazî.

Ewro roc, o roco, vanê ma hêdî-hêdî xo nînan ra dûrî finê, bîrê rayda xo, rayda raşti, rayda şarbiyayeneyda xo ser û a ray biramê. Ma winî vajim, nê çîyan rê xeylê wext gereko. Çi rê, çimki ma û şardê Tirk û Kirdasana zey goşt û estiya pêya girêdeyayê. zahf êdê nîna vanê ki, ma heme Kurd û Kurdistanîjîyê. Merdim nay rê raşt vajo, çewt vajo. Qet aqil û mantiqê nê çîyan qebûl nêkeno. Ez şîma rê nimûneyê bida: Tirk vano ki, kam o ki di sînorandê Tirkîye miyan di roşeno û zengegî keno, hemeyê înan Tirkîyê û bê şardê Tirkan di Tirkîye di qet şarna çiniyo. Ziwanê ma Tirkîyo, paytextê ma Anqereyo. Welatê Tirkîye ê Tirkan. Kamê ki tersê ney îdea keno o wetan xalniyo. Ewro zî mesela Zaza-Dimilîyan ameya ravey, labirê hewna zî nê qilo-ployê dom kenê. Ma wina vajê û îzah bikerê se: Dimilîyê wazenê xo rê, kameyda xo rê wahêr bivijiyê û o îstîqamet di kar û girweyê xo bikerê û do bikerê zî. Çimki roc, roca vinderdişî nîya. Kam se vano wa vajo. Zazatroïka Dimilîyan manê ci raştey û hestana şardê zaza-Dimilîyana. Na raştey vero kam ki biwazo bend bo, vinderô, ray vero bigîro û menih bikero, qet mantiqê na jûweri qebûl nêkeno û do nêkero zî.

Tay merdimî vanê ki, welatê ma di dahwa ma mesafeyê do gird qeyd kerdo û ameya

merhaleyêdê serkewteni. Nê ki xo rê vanê Zaza yan zî Dimilî, ê yê nêwazenê Kurdistan ronero yan zî awa bo! Çiyê do wina çiniyo, o do nêbo zî. Çimki mesela Dimilîyan, dahwa ma Dimilîyan bi Tirkanaya. Dewleta Tirkan welatê ma Zaza-Dimilîyan işqal kerdo û giroto xo destan bin. Ma qet dahwa Kirdasiyan vero menîh nêbenê. Tersê ci ma dahwada Kirdasiyan hetî, qarşidê (hemverdê) dewleta Tirkanê. Gerez heme welatiye manê nê çiyar idraq bikero û nêkewo kayandê dişmenî miyan. Hetan ki harda ma dest û lingandê dişmenan bin ra nêreyo û ma dahwada xo di sernêkewê, ma do xover bidê û heme biyayenan rê, heme zahmetey rê hadre bê. Çimki ma hewna seredê girwîdi rê. Qandê coy do ma rê û dahwada ma rê zahf qilwelikî, qulqulikî vejê, gerezo ki ma nê qilwelikan goşdê çepî ra aşnawenê, goştê raştî ra veradanê. Ma do dahwada zaza-Dimilîyan rê wahêr bivijiyê û di o îstiqamet di hereket bikerê, kar û barê xo ray berê û bikerê. Wa na jûwerî ra şupê kesî çinê bo, qet kes hêzar nêbo û hêzaran nêkero. Zazatroika Dimilîyan hestena raşteyda şardê ma ya. Qandê coy zî mi nameyê nûştêdê xo zî zazatroika Dimilîyan na pa. Ez hizir kena ki, no nûştêyê mi do şardê zaza-Dimilîyan rê bibo ze raştey û kameya xo, na raştey di bivîno û di jew îstiqametî di hewl bido ki, havelê biresnê milleta zaza-Dimilîyan.

Di nûştêdê xo yê hîrini di ez do tay bi ilmî binûşna ki, rolê ziwani di hestenda jew milleti di çiçiyê? Ziwan şeno zahf sebebani rê, meselan rê ray akero û roşnayey bido meselada Zaza-Dimilîyan. Jew milleti bi ziwandê xo ya yena sinasnayeni û tarixdê xo ya zî yena vateni. Milleta bêziwan û bêtarixi, tim yena peyhuwateni. Heta nûştêdê hîrini şima heme wendewani di weşey di bimanê, kar û bardê xo di serkewê!...

DEFTERÊ BAVA ALÎ RA

Pîr Alî

Awa şayê ama çimû serde nêvînenê.
Asiqê vato "ez mêrdê xo ra vêren qestê (werdena) xo ra nêveren.
Amîre xo jede şî, senik mend.
Ar namûs darîyo we.
Ar namûs xo çino.
Araqê çariyo.
Adirê xo darîyo we.
Astarê xo vişa.
Adirê İsonê neq wedariyo.
Adir ke nêbo, dîm nêvejinê.
Astarê mordem kî vişiya peyser nîno.
Awe sona qûmm maneno.
Awa rîyê xo verdîyade.
Axa'ên ve dayêne, sefkanên ve panayêne bena.
Awres kora herediyo xevêra koy xora (ci ra) çinê biya (bia).
Aqilê mi de nêmend.
Astê zon çino.
Asiq kerdo Pasa piyê xo darde kerdo.
A rayê ser fişta.
Adir ke gina kot ro ûza vêseno.
Ame ke sit nê est, most nêbeno.
A roze na roze zûmîn nêdiyo.
Axretede to ra pers bo.
Axretede çutir cavê xo dano?
Astik esto ci sero giro.
Awa ke ame dey serde
vergê yavan serde nero.
Amirê (omrê) tove kilm bo.
Aqil ve pere nêroşino.
Awa şaye (şae) ama çimûnê to serde.
Amire to derg bo.
Aqil ke sarê de çinebî qafika hûske sêkena.
Aqil serede niyo saredero.
Awa ney tik sona.
Axa'y ra mal vejino, Şiwanîra can vejino.
Adirê dey darya (dariya) we.
Amrê roza tenge kilmo.
Axretede destê mive giranê to dero.
Awa ke mi diya, vergê yavan nêdiye.
Astonê ney ke bisiknê ci ra ci voreno.
Amirê haq ke
dekerna awa derode vînden
Axir rozekî tij erzana ma.

Bin sabirino ser nêsabirino.
Bî dirîka şaye nişt ve giranê mara
Binê karê girandê hûra xo amo or (war).
Bom kerdê top baqil verdê ra.
Binê zimêlora hûrdî, hûrdî huyîno.

Beli niyo ke çî aqilrê xizmete keno.
 Bûre bisime dismenê xo nasbike.
 Beçika xo ra la gîrede ke xo vîra nêkere.
 Beno vînd, beno kemera binê gol.
 Bervîs pere nêkeno.
 Bono ke hîme xo çurîg bî rew rîjîno.
 Bûdela niştî ro ostor vato "ez Bego"
 Bêbehtore elqen nêbena.
 Boa xo ke biye wes elqen xo vîra keno.
 Bênamûs û bêşerefo.
 Birayê werdene eke fekra nêşî heredîno.
 Binê zonê tode çiyê esto (ala teverke)
 çiko.
 Biza îson her waxt dilêt nêzena.
 Bize ve linga xo, miye ve linga xo darde-
 bena.
 Baqil rew beno kokim.
 Beraşiya xo satîya.
 Boşta xo qewûna coka hên keno.
 Biyo serevde (biya serevdiye)
 Bêkes, birakê Mûa xo ra " Bao" vano
 (bêkes, birakê moa(maa, maya) xo ra
 vano "Bao").
 Boke va çever nasbena.
 Biza ke malra biriyê ra verg weno.
 Bêçika xo ser fetelneno.
 Bonc bêçikî, boncemena zû (ju, jew)
 niyê.
 Bezna xo hên rindeka ti hên zonena
 lêadenîya?
 Bizeke biza mexele xo kinena kena pak
 hona mexel bena.
 Binê lingûnê to de hakî estê, çiko?
 Bûdelay can do baqil werdo.
 Binê simer ra awe beno.
 Biza gerine, kes horte male xo nê (keno)
 verdano.
 Birak çeka cenîka, zûr bela cinîka.
 Binayê zûr polo çîno.
 Bêçika dey na îsra esta.
 Berbeno, çimûra heştîr nê, gon sona.
 Bomde rae (rayê) ra meso to rê bela
 ano.
 Bî paka kerd serd.
 Boa xo biye wes mide sare onceno.
 Binê sarê deyra vejîno.
 Binê deştra dano çî.
 Boa xo biyê wes.
 Binê na pirdra zaf awe vêrdara.
 Binê qesûde nêmaneno.
 Citkar haqra rame wazeno.
 Cûamerdî ki esto, Namerdî ki esto.
 Çime xo her waxt vêseno.
 Çime xo destê to dero.
 Çimê xo haq dero, haqra cer to dero.
 Çi to destevera yeno aye bike.

Çimo ke ci ra heştîr bero, o çim (o çim,
 çim) niyo.
 Çim sarede kay kenê.
 Çevîke feqîr tolo, qelve xo hîra wo.
 Çi çolûmo to kena.
 Çimonê xo ra nêdiyo, fekê xo ra meveze.
 Cûamerdên hona nêmerda.
 Cîran, motazê wela adirê cîranê xo yo (wo).
 Çi ramena ey çinena.
 Cîran, her waxt motazê cîranê xo wo.
 Çi destebera to yena aye bike.
 Çirax her waxt vêreno hostayê xo ra.
 Coro keş verê pîrnîkero nêdo, o kî xo sera
 şîyo.
 Çeverê cenet comerd keno ra.
 Çimo kor ra heştîr nîno.
 Çeverê xo qayîm bîce, cîranê xo dizd meve-
 ze.
 Çeverê sar mecine, Çêverê to mecînê.
 Çimê to kam vet? Xove xo vet, coka honde
 xorî vet.
 Cewo xilt (xirt) biyo genim.
 Çê mordemê azev (ozov) poştro wo.
 Coka vanê "mûriya rinde hes weno".
 Çewayê ma ke helîyo, baz bî karema serfi-
 rabî.
 Cilo berzra kam hes nêkeno.
 Çutîr bî ke herê ma zira.
 Çeverê xo her waxt rakerdo, sîfrê xo her
 waxt hard de ro.
 Cano ke tengede haq Tala deyrê bero co-
 merdiye.
 Çi bikere xo rê kena.
 Canê xo ke nêvejiya, xûya xo nêvejîna.
 Çêneka bomera veyvika bome vejîna.
 Çiyo ke heramiyede ame, heramiyede so-
 no.
 Çiyê xo de dano pêro.
 Çê, cinîye kena.
 Çê, cinîye nana ro.
 Çiyo senik bereketê xo esto.
 Cora heq ve neqra biye zû!
 Çim û bûriye xo ti hên zona ke qelemera
 (eve qeleme) virastê.
 Çiriya to mi rê bêro sola.
 Çigera xo, ti (to) hên zona kemera.
 Çimê pisinge lona merî de ro.
 Cîrê kelepûr lazîmo.
 Cîq va, xeleşya.
 Cenîka bê domone jê (zê) dara bê yemişa.
 Çimê to ve roştbo (vo).
 Cîk ve çimûnê mi vera pêra.
 Çimê mi ve rayera (raê ra) mend.
 Canê Îsanê nêweş tîrş wazeno.

Dosto kan cora dismen nêbiyo (nêbeno).
 Dostê to wo gewes beno, dismenê to wo

xirt bo.

Dismen mîsne peyser bonce.
Dînarê adeta ma rê tometa.
Dost verde dismen peyde qesey keno.
Dêso doxrû (hewl) nêrîjîno.
Dismeno kan cora dost nêbiyo.
Dîko ke bêwaxt vengîdo (vengbîdo)

sarê cira kenê.

Destra ame wo.
Dosto rind sata tenge de belî beno.
Doman ke nêberve cizik ci nêdanê.
Dur şîya nejdî ama.
Derd esto derman kî esto.
Dele ke dime xo nêliçikno kutikra di-

me nêkûnê.

Dosto aqil senik, sarê îson deznenno.

Deleke qizvane biye kutik Halev ra yenê.

Dîk, hewnê xo de silond dîyo.

Dirbetiya qersûne (qerqesune) bena wes, yê qesê xirabîn wes nêbena.

Dirbata dismên bena wes, yê dost wes nêbena.

Dimê luye, luyêrê bar nêbeno.

Destê xo nê Xocera beno, nê kîlisera.

Dismênra minete nêbena.

dare ve perûnê xo şîye dana.

Doo bibe rono cibe.

Dito selîke esto delike.

Daroke keno horte zimelonê mara.

Dayênêk gurotênêk îsê heq'ya.

Dirika sûra ništa giranê (viranê) mara.

Derjênke berze hard nîna.

Di lingê mi kerdî zere ju postalî.

Deyra xêr nîno.

Dua ke gewûl nêbiye îson cire amîn nêvano.

Destê jura ceno, destê binra dano.

Didonê xo sone keno.

Didonûnê xo qirîsneno.

Dînara morûmo.

Dînara xevera xo çîna.

Doman ke nêbî, cirê timon Timanî) nêderjînê.

Dewlete îsonrê hem dosta hem dismena.

Destê xo tene çapik bide.

Destê xo zaf girano.

Da cao nazikro.

Di göyilke bî, zû (ju) kes besenêkeno cera bikero.

Derdê qesê xiravin nêoncîno.

Destê keş ro pêşê dayê nêgîno.

Dismen halê dismên nêzono.

Ewro dîna a, meste axreta.

Ez no (na) hewnra nêvan xêrbo.

Ersiz (arsiz) kerdo qazixte nêvato ez çar biyo, nêvato sale mi çarbî.

Êmege xo zaf kewt ci.

Êmege xo hece şî.

Ez reyna rîyê to nêvîn.

Ez heq ra nêtersen deyra tersen.

Ez qulra nêtersen Haqra tersen.

Ez kerdo hortê di çêranû.

Ez kerdo hortê ûstine û çêran ra.

Ewro mi rê mestê to rê.

Eve dilapa derya golinde nêbena.

Eve zor rindiye nêbena.

Elî baba sik beno xo ez sik xo nêben.

Eke tuyê rî kerê vano "Rama vorena".

Ey tomê fekê xo gûret.

Ey bir nêken peyde miya xo nêken.

Eke vêsa bi vano " Ez mird nêben" Eke mird bi vano "Ez vêsan nêben".

Ez Axa to axa kam şûane?

Eve layê dey îson nêsono gûye.

Elqena cûamerd bo vînd nêbena.

Esmer vera rame çîna qitlixîye esta.

Endî Bayên biye, Şayen şîye era dime mekûye.

Ez dekerin kamo qale mi keno.

Ez ramen, çînên, çamên ken sofî, Axa'y de bareken.

Felek amo ništo ro emaneta xo wazeno.

Fekê verg ke bî gonin nêvîndeno.

Fekra dosto, zere ra dismeno.

Feqîr ra pers kerdo vato "Kam rasto?" Vato "Haq rasto"

Fekê xo şî peyê goş.

Fekê mi we meke gira qeseyken.

Fekê xo zaf sisto.

Fekê xo kilîf bi.

Fekê xo sitra vêsa doyê xo puf keno sime-no.

Fekê xo reyê vêsa.

Fekê tora çî vejîno gosê to bihesno.

Fekrode lokme destra bîje (bîze, bîce).

Fekê xo kenara, çîmûnê xo weke.

Fekê millet çûwal nîyo gîrede.

Fekê dey deyrê bela ano.

Felek her waxt îsonde yar nêbeno.

Feqîrên ayv nîya, xîzanên ayva.

Fekê xo şî peye goş.

Fekê xo kef dano.

Qeso Qiz: Na vatenê vîrenû Bava Alî kerd top, mi ont Compûtere.

Usxan Cêmal

Do dombikero, dewamê ci esto.

DIHAYÊ KI, QISEYÊ KI ÇORŞMEY SÊWREGI, ÇERMÛGI Û ALDÛŞÎ DI QANDÊ SELAMETEV Û OXIR AKERDENI BEN

Koyo Berz

A-

A dinî di cay to /şîma cennet bo.
A dinî di ti rîyê cahnimî nêvînê.
Adîlgandê şîma di adîr kemî nêbo, hew-
na nêşîro.
A dinî di şîma teng nêvînê.
Atimê bella boka nezdî to / şîma nêbo.
Aqilsizî raştê to nîrê.
Aqilsizan ra ti dûrî bê.

B-

Barê to /şîma erdo nêmano.
Bellay to /şîma ser ra dehîf bê.
Bellay To /şîma ra dûrî şîrê cay xo
bivînê.
Bella boka nezdî to /şîma nêbo.
Bella boka şîma ra dûrî kewo.
Bereket ciwêndê to /şîma kewo.
Bereket destandê to di bo.
Bereket arîşdê şîma kewo.
Bereket keydê şîma kewo.
Bereket maldê şîma kewo.
Bereketê destandê to /şîma bol bo.
Bereket keydê şîma ra nêvîjîyo.
Bereketê xelîl Îbrahîmî maldê şîma di
bo.
Bereketê nan û şamî da şîma kemî
nêbo.
Bereketê keydê şîma bol bo.
Boka aqilê to /şîma tim şîma sere di
bo.
Boka bêaqilî raştê to /şîma nîrê.
Boka ahdê to bîro ca.
Boka axbê kesî to nêbo.
Boka asaletê to / şîma vinî nêbo.
Boka bereketê destandê to bol bo.
Boka qeçê to gîrd bê, to paştî resê.
Boka qeç û qûlê to teng nêkewo /
tengey nêvîno.
Boka ti adîrê qesîba nêvînê.
Boka ti derdê zerî nêvînê.
Boka ti xirabey nêvînê.
Boka ti xirabey a qeçandê xo nêvînê.
Boka ti xirabey a kesî nêvînê.
Boka ti teng nêkewê.
Boka ti tengey nêvînê.
Boka ti nêweş nêkewê / nêbê.
Boka ti dest û lîngan ra nêbê / nêkewê

Boka ti rîyê cahnimî nêvînê.
Boka ti şarî destî nêmanê.
Boka ti mihtacê kesî nêbê.
Boka ti rayda xirabî nêkewê.
Boka ti rayda raştî ra nîyabîryê.
Boka rîndey barê to bo.
Boka rîndey çorşmey to kemî nêbo.
Boka Ella şîma bela û afetan ra sitar ke-
ro.
Boka Ella şîma qeza û bellayan ver birey-
no /sitar kero
Boka Ella roj o xirab şîma nêmisno.
Boka Ella şîma teng di nêverdo.
Boka Ella bereketê Xelîl Îbrahîm î key
şîma kero.
Boka Ella tim paştî bido şîma.
Boka Ella tim paştîda şîma di bo.
Boka miyaneyê şîma erd nîro.
Boka mekanê şîma cennet bo.
Boka çî to /şîma dest ra altûn bo.
Boka altûn to dest ra bivaro.
Boka çîla şîma hewna nêşîro /tim biveşo.
Boka ocaxê şîma tim şên bo.
Boka ocaxê şîma kor nêbo.
Boka oxirê to abîyo
Boka oxirê to tim akerde bo.
Boka qatix keydê şîma ra kemî nêbo.
Boka kêberê şîma tim dostan rê akerde
bo.
Boka kêberê şîma kilit nêmano.
Boka Ella bereketê xo sîrfedê şîma ser ra
kemî nêkero.
Boka Ella şîma sitar kero.

C-

Camêrdey barê to bo.
Camêrd to ser ra çîne bo.
Camêrdey a to veng bido.
Cayêdê to nêtewo.
Cay to /şîma a dinî di cennet bo.
Cay to baxçey cennetî bo.
Cay to baxçey gulân bo.
Cay to tim hera bo.
Cay to teng nêbo.

Ç-

Çarey to tim akerde bo.

Çarey to şîya nêbo.

Çeqçeqê ayredê to /şîma tim bigirwey-

o.

Çîla şîma nêpeyşo.

Çîlay şîma tim akewtê bo.

Çîla şîma heta şew ra biveşo.

Çîmê to xirabey a qeçendê to nêvînê.

Çîmê to bermî nêvînê.

Çîmê to hersî nêkerê.

Çîmê to akerdey nêşirê.

Çîmê to mergê qeçandê to nêvînê.

Çîmê to tarî nêbê.

Çîmê to tengey a qeçandê to nêvîno.

Çîm o xirab to nêguno.

Çîmandê to ra nûr kemî nêbo.

Çîmandê to ra nûr bivaro.

Çîmê to teng nêvîno.

Çî waştênê to estê bîrê ca.

Çî mirazê to esto bîro ca.

Çî mirazê to esto bibo /bideyo.

Çî mirazê to esto qebûl bo.

Çîyo ki ti tepşê to destî altûn bo.

Çorşmey to /şîma dost û enbazandê
rind û sadîqan ra kemî nêbo.

Çorşmey to hera bo.

Çorşmey to nêgêriyo.

D-

Derd û bella to /şîma ra dûrî bo.

Derd û bella kêberdê to /şîma nêkewo.

Derd û bella to /şîma ser ra dehî bo.

Derd û bella nezdî to /şîma nêbo.

Derd û bella şîma rê nîro.

Derd û kul to rê peyda nêbo.

Derd û kul to pîze nêkewo.

Derd û kul barê to nêbo.

Dereceyê to tim vêşî bo.

Dereceyê to tim berz bo.

Dereceyê to kemî nêbo.

Dest û doşiyê to derd nêvînê.

Dest û doşiyê to to ver nêkewê.

Destê to tengey nêvînê.

Dewranê do weş ti no dinya di biramê.

Dewran dewranê to bo. (Dewranê to
dewran bo)

Dewrê do weş ti qeçandê xo ya ravêrnê.

Destê to derd nêvînê.

Destê to heme çî rê derman bo.

destê to di heme çî altûn bo.

Dihay to qebûl bê.

Dihay to cay xo bigirê.

Dihay may û pî to ser ra kemî nêbê,

Dihay dest to ver a gîrê.

Dinya di çî mirazê to esto bîro ca.

Dinyayê to tim şên û roşnayî bo.

Dinyay to to rê gul û rehan bo.

Dinyay to tim to rê şîrin bo.

Dinya di war û mekanê to tim şên bo.

Dinya di ocaxê to kor nêbo.

Dûnê locinda to /şîma tim berz bo, bi-
vijîyo.

Do dom bikero...

NAMEY WENDEWANAN

Almanya ra Xalo

Çiyên do weş o yo orted (werted), ma yê tewrdê milleta (Şardê) xu ya qandê zûwandê xu girweyênim. Hema çiyê esto, ma tay vanê ma Dimilîyê wa namey ma Dimilî bo. Ma tay zî vanê nê, namey ma zaza'yo, wa namey ma zaza bo. Qismê zî werzenê û çîna vanê. Zûwanê ma jew o, ma tay werzenê vanê Elewî-Sûnnî, yan zî Şîî. Jewna fikir wextoki jew Welat di bibo, mîyan di se babet fikrî benê. Gerek niyo ma nê meselan çekem orte. Feqet en çiyêndo eyb kes werzo xu namedê tena (jewna) Milleta wajo. Hema jewnayoki biwazo kesî xu mîyandi biheleyno, a milleti vêşî payra nêmanena. Tirkan zî xu mîyandi çend ê milletandê binan rê va, e şîma Tirkî, şîma Tirkê heqîqiyê û heta zemanê xu ver da. Newe zî halê tirkîye wertedi ro, halêdo zahf xirabdirê û tim şo beno xirab. Feket ma tim vanê ma Dimilîyê (zazayê) ev ma zuwandê xu ya benê sereberz. Na mesela sero heqoki ma pê ro vinderê û hermerdim gorey xo karê bikero. Ma hergi jewî dest ra çiyê yeno û hergi jewî rê karê kewno. Tarixdê dinyay di tim ma ameyê paykerdeni û pelçiqnayeni. Firsandê ki kewtî ma dest ma nêşa kar bîyarê. No firsandê ma yo en bahdoyêno kewno ma dest, lazim o ma ey weş kar bîyarê û gerekko ma bizanê ma sekemî, se nêkemî. Êwro qeçê ma yê ki Tirkîye di benê pîlî, zuwanê may û pêrdê xu ya nêzanê qisey bikerê û ci ra fahm nêkenê. Werzenê bi zuwandê ecnebiyana pê di qisey kenê û pê ra fahm kenê. qeçê ma yê ki almanya di benê pîlî, werzenê no fin bi zuwandê Almanîya pê di qisey kenê. Çimki bi o zuwana pê ra fahm kenê. Feket ez bi xu zî nê xetayan, na şaşey may û pîyandê ê qeçkan di vînena. Ma vanê wa qeçê ma verî zuwanê şarî bi-

misê, bahdo (dîma) bîrê û zuwanê ma bimisê. Qeçeko ki dîma, bahdê ziwan na zuwanê may û pêrdê xo bimisê, ez ey ra teba nêpawena. Lazim o, gereko ma degerê zuwandê xu weş bizanê. Ma ci ra weş fahm kerê û qîmetê do gird bidê ci. Zuwan çiyên do zahf gird, muhîm, biqîmeto ki herwext û her deqe tim o yo to fekti di û kesî lewan ra nêkewno. Zuwan çiyê do girdok o yo her saniye to fekti, feqet zuwanoki tî yê pa qîsey kenê, tî yê nêşenê binûşnê. Merdimî ki werzo şarî rê vajo ez Dimilîya, vajo ez jewna milletiraya se, ez ê merdimî ra şifelemîş (şuphe gêna) bena. Dêmek gonîya ê merdimî hileyîna, ê merdimî di hileyê esto. Merdim o ki zuwandê xu ra, amyayîştê xu ra, may û pêrdê xu ra bişermayo, o merdim merdimê do serrepûço, kelevengo.

No dînya di heme çî qandê kardê kesî yo. Girweyoki pa karê kesî çînêbo, kes ê girwî dima bileheq serey xu bitewno çîçî? Feqet ma vajê wa zuwanê ma zî qelem û perdê qaxidî ser kewo, wa ma zî zey şarîya tahsilê xu bi zuwandê xu ya bivînê, bikerê. Ma bi zuwandê xu ya pê ra fahm bikerê ki şar zî ma bisinasno. Zuwanê ma û ma Dimilî (Zazay) şarêdê bixosero. Beso, wa diha ma şarnay sero nîrê hesibnayeni. Wa ma bi namedê xu ya bivîjîyê meydan û bi namedê xo ya bîrê sinasnayeni û bi namedê xu ya şardê dînyay miyan di cayê xu bigîrê.

Ez qeçê welatê xu ya,
Benok ez welat û milleta xu ra dûriya.
Bedenê min o Xûrbetey di,
Aqil û qelbê min o welati di.
Ez tim heskerdoxê herda xu ya.

Zerîya mi wazena fina,
Sêwregî, Bîngol,
Erzîngan, Xarpêt û Dersimî.
Ez se kena welatê şarî.
Welatê şarî mi rê nêbeno.
Ez toximê welatê xu ya.

KORMIŞKANÎ RÊ

Areyiz

Birayê min ê rindê delalî, narin-cî xortê ma yê rindê wêci-rî! Koyo Berz û sima hemini rê serkewteney wazena.

Vatena mi nawa ke mîletê (şarê) ma pê bizano. Musulmanena rave zazay tede zû mîlet bî. Îster (wazene) Zaza'ye Êlewî, wazene zaza ye sûnnî be. Yane qese ro nane o çax de werte Zazawî de çine bî. Adete ma, gelenege ma, ronîştene û rawûstêna ma tede zû biye. Mîlete ma tede zû mîlet bî. Ma tede bolîye zû dare bîme.

Pekî ma re sebî, ma bîme bolûne feke si-ma-rû-kû. Dewleta Zazayistanî (sasani) dewletî cihan de sar medenîyet ma ra mûsa. sarî kultur ma ra guretene. Pekî ma re sebî? Na mêzgê sarê ma kamî vet û bêrd. Na adê û hûsile ma, gelenege ma kamî ma ra tiritî û berdî hore kerdî mal?

Ma sênê mîlet bîmê ke sarî aqile ma tirit, kulturê ma tirit, ma rûtû rûpel tîja omnanî vera verdaymi. Sarî hunde ma têser tê bîna kerdîme. Ma delû bel kexdîme ûncakî ma ho vîndî nêkerd tîpa eve o kulture hora pe hatta roza ewreyene ameyme. Mileto arev (Ereb) yazîya Arapîstande (Arabîstan çölünde) je dere bêyû fetelîyênê.

Roze tariqe miladîde (571) de Erebîstande laze Abdûlmûttalîb abdûlay ra (Zazakî, Avdile) çena Veheb, cenîya Abdûlay Emîna ra 22.ye Nîsane roza bazare (jewşeme) sonde lazeke ame dûna (dînya). Namey lacek Mûhammed na pl ra (napa). Zazakîde name rojî, roj ra vame Mihemed. Lacek bive pîl, bive xortek ameve tawûsê zeweji (Zewacî, jewjînayeni), zû cenika vaye (vîya, bêmerde, dûli) dewletîye de çena heveylîd Hatîcede (Xeçe-Keycane de) zewliciya. Cenîya Mûhemmed Keycane ke. Şîye haqîya ho yane dûna ho vûrne Mûhammed kewtîv çewres serre, yane çewres sere ra dime Pexambere (Pêxenber) na ho îlanet kerde. Vakke ez Pêxamber ne newe dîn îzah kerd. Yane Îslam dînî (dînê Îslamî) na dîno nêwê de mîlete Areve taye çî vadkerd o çaxde. Arevîstande mîlet negureyene je dere bewû fetelîyene zore kam ke şîyene kamî dene piro, kêrêpûlê dîne ardene werdene Pêxamberî arevûna vake sima çira zûmîn (jewbînî) qirkene. Mi nawo newe dîn îzahkerdo, bêrê dîne mi ser, yane bere partîya mi ser. Heqî-omayî-comerdi-

Rabini-Xudayî mi re cebrahûl (civlayîl) rûsno vato "Yiye ke dîne to ser nîne, raay (raya) to ser nîne, partiya to nekûne, qetile dîne helalo yine bîkise, male dîne bare bûre sima re helalo. cenîye dînû, çene dînû her çîye dînû heqî sima re kerdo helal.

Pêxamberî weşîye ho kerdî vake endî mi ra dime reyna Pêxamber dûna nîno. Pêxamber ke şî heqîya ho serra hewtseyde (yedinci yüzyılında) Xelife dîyîne ordîye kerd hazir kûteyî bîn kerd Qûmandane serî rûsna ve Kurdistanî serde vake sima ya bene Musulmanî yene dîne ma ser, yakî xeraz (xerac, bac) bide ma ke ma qarse sima nebîme (destê xo sima ya nêrê). Kirmancû vake ma ne xeraz dame sima, nekî yeme dîne sima ser. Amansiz ceng (cengo bêaman), bêaman ceng kerd. zaf millet qirbî. Eve laşe rûna kona Kirmancû şîye peynîye de ordî ye Kirmancû maxlûp bî. Kirmancû herv kerd vînd. Yiye ke zone aravû qewûl nekerd, yiye ke dîne arevû qewûl nekerd, eve zulim ra ponc kîlometre dergende aravû mileto Kirmanc darûna darde kerd. Mileto ke ho qorî nêkerd endî bîve qorûmasiz (Bê mudafa) tede kerd top esîr berd mezêtu de (Bazaran dî) eve perûna rot. Ganîmete ro hene berd ke hesa ve towoy nîyo. Zulumo ro hene dave Kirmancû ke vatene nîno. Yiye ke wes mendî kerdî top berdî meyîtu sera fetelnayî vake ne Ataye (Cedê) sima gawûr bî bere tûve na meyîtu kere sera hîrisûheştan (38) de Tirkû ke Desim de (Dêrsim) millet qirkerdene yine hen kerdene çike yekî je aravû barbar bî.

Aravû kitave maye Jargoyî vesnayî, kulture ma, Edebîyate ma tede vesna, ma vore vera verdayme. Sevêtûne dîne Arevûna mileta ma bîve dismene zûmin (jewbîni), zûmin qirkerd. Timû tim ûncakî Zazawû ver va dewleta Tirkî sare dard we serra 1925. cînede tîpa Zazay qirkerdî, Six Sayit (Şêx Saîd) kerd darde. Serra 1938 tînede ûnca zazay qirkerdî, Seyîd Riza kerd darde. Zîlande ûnca Zazayî qirkerdî çixake Zulim amene zazwûne amene.

Vatena mi awake madem ke ma Muslumanme, nika welate ma de Tirkî ma qirkene, Aravî çinare veynekene, çinare venge ho nevezene. Hey mileto sare tot welat ke çinebî dîn sekene. Sifte welat

lazim o welat. Dora dime hana vaze dîn. Zû mileto ke welate ho çino dîne ye milletîkî çino. Dîn to mird nekeno. Welat to keno mird welat...

Çend qisey verênan

Redaksiyon

- a) Vanê insan Ûstay viraştene bo,
Ne ê xirabkerdeni û xîlnayeni bo.
- b) Pisîngan Meran rê xelati rîştâ û vato:
-Veyveyê ma esto, bêrê veyvedê ma.
Meran ci rê vato:
-Ma do qulandê xo sero govenda xo bancê.
- c) Kilawa mi raştay ver diriyaya.
- ç) Simer ê to yo, ma mereki zî ê to nîya?
Kar ê to yo, ma karkerdeni zî ê to nîya?
- d) Hewldayeni nêbo, fedakarey zî nêbena.
- e) Heme çî hemver pê yo.
- f) Ez werdî bîya, ez nêzanaye bîya.
Ez gird bîya, ez gan giran bîya.
Ez werîştâ şîya dîyardê welatê xo.
Bol û bol ez poşman bîya.

Hîrê pedevetey (Pêdivetey, bûlmacay)

- 1) Amyayîşê ci zey Şêrî.
Şîyayîşê ci zey Sîltanî.
Villa beno zey hesîrî.
Kaş beno zey esîrî.
Felhan keno zey Xenzîrî (Gay citî)
- 2) Zerdo zey zerdîka,
Waneno zey Quraniya.
Ya ti ney zanê,
yan zî no dîyar ra şinê (Altûn, Zêr)
- 3) Ez şîna, a zî min a şîna,
Ez vindena a zî min a vindena (Sersî)

Vanê Zaza yo.

Faruk Yakup

Werzani erd ra o dirbetini!
 Pers ki ci ra,
 o ka mo?
 O nê merdo,
 o sere hewadayeno
 o êrdê wêhêrê welatê ma yo
 û ci rê vanê Zaza yo.

Merg

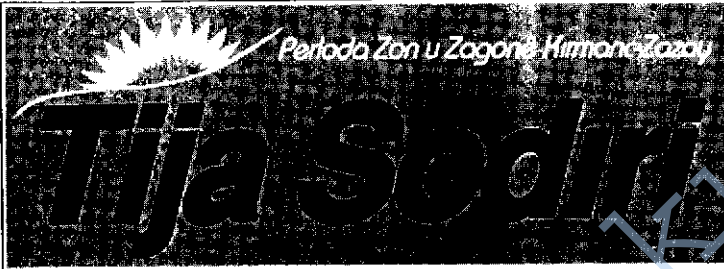
Sebeno
 mergi
 nika mefikiryi
 a ki,
 weşey fikiryayeni esta
 herûnda
 mergî di.
 Mergi,
 bi ciwaneya ma ya
 pêniyo
 û wextê ci niyo ki
 kêberê ma pirodo
 yan zî bibo mêymanê ma.

Not: Ma bi desûrê nuşkar, kitabê ci yê newe "Zerîtenik" ra na şîrê ci neşir kenê.

PÊHESNAYENI

Bi namedê **TÎJA SODIRÎ** ya pêserokêda newê vijiyê. Tîja Sodirî ma hemini rê bimbarek bo. Ma posenê ki Tîja Sodirî vetena xo dom bikero û raya Kultur û Edebiyatê xo bidomno û raybereya şardê xo bike-ro. Her vetena pêserokê rêz û quwet dana jewbîyayenda şardê ma. Vanê ma nê pêserokandê xo rê wahêr bivijiyê û paştî bidê ci.

Şarê Zaza-Dimilîyan zî xo, Dimlistanî û kameya xo hesiyayo. Bahdê pêserokda Kormişkanî, pêseroka didina ki, temamê ci bi zondê zaza-kiya vijêna. na gamêda ravey eştena. Ma posenê ki diha vêşî pêserokî bi zondê ma ya bivijiyê û raybereya şardê xo bikerê. Serkewteni qandê heme pêserokandê Zaza-Dimilîyan. Ê ki newe veteni û weşanayena xo domnenê, **Desmala Sûre, Ware, Tîja Sodirî, KORMIŞKANÎ** û **Zaza Press** î rê ma serkewteni wazenê û ma posenê ki wextê do klîm di nê xo pê resnê û piya rojnameyê do heftane yan zî diheftan ra jew vejê û biresnê destandê şar û wendewanandê xo. Nê pêserok û xe-bitîyayoxandê nînan hemini rê û wendoxandê ci rê ma serkewteni wazenê. Xazay ci bimbarek bo...

Amor: 1 * Serre: 1 * Paqîza Virêna '95e * Cereme: 100.000 TL

Cerxemî

H. Cansa

Gundê de mordemê u cenîa xora benê, ye na mordemî domanê xu çînê benê, xo rê cêrenê heqê (homa) xu-ver, vano, tu yê herkeşî dundaê (domanî) dobe ci, ju vengêd dundayi kî ara ma dime fiye. Vatena na mordemî ra têpia, çixaê tawke mavênî ra (aradan) vereno ra, roze cenika mormekî vana, mormek mijdana mi bide, ezbe domanu newesu. >ike ewre domane mi pîrr lêwya. Mormek vatena cenika xuya na rinde ser zaf sabeno.

Cenike be mormekî ra asmu morene, asmu ra têpia rozê cenike yenê, cenike kuna buruyu ver, cenike ebe domanî kuna ra, ju layik yeno rîye hardî, cenike cê xeleşina ra (bileşina ra), hama di-hîre roji ra dime ginena pure mirena. Lazek maneno vere destane pî de. Pîyo feqir, hem malî muli de, hemi kî lazêkde nîadano. Têdîma serî nîya ke verenê ra, lazek beno sese sere. pîye layikî rozade zimistanî mal beno koçen, malî re koçen keno war, mal koçen weno, endî beno verasan (varasan), pede mal xu dîma waneno ke bero çe, yeno diare kert ser, vore darîna we mordemî kena têser têbin, bona kene ra vîndî.

Maloke mordemî dime ra wes maneno, tene herey, herey yeno çe, sarê dewe nîadano ke mal amo, wayir nîamo. Sarê dewe kunera têdîma, çixire malî re sonê hurendîa çi (de vejîne, eke çi nîadere, çi (o henen erjiyo peser ke, je kêlawo. Sarê dewe, u sunde xeyle ero ci fetelîne, çi fayde ke nevinênê, kor posman cêrenê ra yene, herkes sono çe xu. Beno roza bîne reyna sone çî (î sae kene unca mordemî nêvinênê, deasê (daasê) rozu ra têpia cendege mordemî vinene, mormek merdo. Merdî cene bene dewe, şune dane we. Tabî lezek mendo mîyande (wertede) hama, na dewede ju tore beno, juyo ke sey mend, yankî weyid mend, sarê a dewe qayte ci benê. çeyê ke sêy manenê, hatan desu heştine kenê weyiye, îye ke weyide hatan merdene kene weyiye.

Sarê a dewe mavenê xode kenê be

xape, heroz ju çê beno keno mird. Endî rojî, asmî, serî vêrenê ra lazek kuno 'be desuheşt serî, lazek sero nun birîno. Lazek nîadano kes vengê ci nêdano, ebe xu sono çewu werdene wazeno, pêro cira vane endî tu kuta be desuheşt serî, so xore biguriye, xu weyiyê ke. Pîye layikî ra hêgao ke, tulo ke cira têpia mendo sono peleşino ci, hama dest paê xu nêcene, daase roji peleşino ci nîadano nebena. Tekneno sono lewe porsipe dewe, hal mezale xu cire qesey keno, porsipe dewe cira vano ye tu, dest paê tu guretiye, çerxe tu negurîno, tuyake şere saê çerxu, çerxe tu bigureneno.

Lazek porsipe dewe ra rae pers keno, porsipe dewe rae musneno ra ci, nu xort kuno ra rayê, zaf rae ke vezeno, raê ra rasta hesê beno, lazek tenê ke kuno nejdîe heşî, hes seke lazek vînenê lapaçe xu kenora derg, nu peya seke heşî na hali ra vînenê zaf terseno. Unca kî sono, tenê ke kuno nejdîe heşî ke çi nîadere, lapaçe heşî gureto we, zaf moso. Layik silam dano heşî ke ravero şero, hama hes veng dano, vano meso ala bê linga mide nîade çi tedereno.

Lazek tersanê xu vero yeno lêwe heşî, dest nano ro linga heşî, linga heşî ra rê mî vozdanê, tenê beno ufa ufa heşî, cira rê mî rind ke sono. linga heşide nîadano ke aste morî şîyo pira, aste morî cira onceno, wazeno ke raê kuyo şero. Hes cira pers keno vano kotra yena kata sona. Lazek derde xu cire qesey keno. Hes vano, u ke tu sona lewe saê çerxu mi vera zaf zaf silam ke, vaze mi ju hes dî, ye dî kî zuqane sare xu dezenê, se bikero ke, yankî çi buro ke deze sare xu ravero. Saê çerxu tora ke sevata, doti ra ke ama, bê mira vaze.

Lazek xatir wazeno beno ra rast sono. Zaf rozu ke raye ra sono, nara kî rasta juyê resperî beno, silam dano ci, hal xatire jubîn pers kene, resper pers keno, vano: kata sona nîa peya? xort unca sare ra çike verdo ra cire qesey keno, narakî resper ye xu lazekî ra vano, tu ke şîya resta saê çerxu, mi vera zaf, zaf silam ke, vaze resper vatenê ye mi xora ju hêgaê de

mi esto, çixaye toxum erzon ci, unca cira xunde den conu, hama ye mi kî new koçik ke mi este, weyiye nêbenme se bikerîme ke weyiyeberîme. Na xort resperî ra xatir wazeno, beno rast sono, zaf sono jêde sono ju yajiade gîrsede hîraede vejîno, hama heyrane ci maneno. Pede sono, hemî kî qayt keno, çî niâdero xeyle doti ra ju suke asena, kuno zere suke tene ke şî jusarayiyade rindeke vînite, dorme(çorsme) xu pêro baxo (hewso) baxçewo zere baxçeyde pasaye tederu. Ververe sarayiyere hem sono hemî kî niâdano, kuno nejdîye pasay silam dano ci, pasasilame lazekî ceno, hal xatire jubîn pers kene, pasa pers keno kata sona nîa? lazek sarê ra çike vêreno ra jube juye cire vajîno, vano serba na derdane xore son lewe saê çerxu, çerxe mi, mire biçerexno eke dest pae mi rabere ez xore bigurîne xu weyiye kerî. Na pasa vano u ke tu sona lewe saê çerxu, mi vera zaf, zaf silam ke, vazemi rayera ju pasae suke di, î kî vatene hale mi sebeno. Tu ke dota ama, serba mi se vat bê mira vazelazek hîya vano beno ra rast sono. Lazek ebe heştu nezon, ebe asmu raye ra sono, peniyede ju rasteo henên de vejîno ke nê verenia nêkî penia, na yaziye (deşte) pêro pire çerxana, verenia çerxu esta penia çerxu çina.

Na xort rind kuno nejdîye çeverer çerxu, mordeme vere çeverî peyeno, xort silam dano çeverer(kapici), çeverer silame layik ceno, lazekî ra pers keno sona koti? vano ez wazon şerî lêwe saê çerxu, çeverer vano îta vînde, ez şerî pers saê çerxu ra kerî, eke verdano yon tu con bon. Lazek hîya vano, çeverer sono lewe saê çerxu teneke maneno vejîno yeno. >everer(kapici) lazekî verdano ra, nu xu saneno ra lewe saê çerxude vejîno, mabe xerdî, xer mîan de be, lazek sono hardî ra kele xu birneno, sae çerxu beno destire lewe xode dano ronîştene, cira pers keno tu kama çî wazena? lazek derdo xu juebe jue cire qesey keno, vano ye mi dest paê mi necenê xore bugurîne xu weyiye kerî, ez hîn zanon ke çerxe mi neçerexîno. Saê çerxu vano hîya çerxe tu vînit dayiyo, saê çerxu lêwe xode mordeme ra vano, so felan çerxi bigurene. saê çerxu seke nîa vano peru

pay kune ra laykî zaf sa beno.

Lazek nara kî doti ra ke amo, kamî ke sevato, îne çî kerdo temey, saê çerxu ra persane dîne wazeno. Lazek vano ez ke dota ke amane rasta ju hese bîyu, heşî mira vat mi vera zaf zaf saê çerxure silam ke, vazese seu roz sare xu dezeno hes çî buro ke deze sarî vîndero, saê çerxu ke se vat bê mira vazelazek ezke şî heşî ra sevajî. Saê çerxu vano heşî ra vazelazek nae ke kare xu, kara xu nezane, naeke negurîne piştia nîyu dîra wene, mordemanê henenu buro deze sare xu vîndeno. lazek nî keno xu gos ra, narae kî derde resperî cire qesey keno, vano resperî mira vat new koçikme, xora ju hegaye mîno çixae toxim erzon ci xunde kî den cira con. Vatene, se bikernî ke xu weyiye kerîme.

Saê çerxu vano, dîra vazelazek î jur kerdo new koçike dî çîne, u tek teyna ro, zere hegaye dîde ju qurçe esta, bine a qurçe de ju kupe zernu esto, vezo hatan merdene buro. Na xort yeno qoro peyen, vano saê mi, ez doti ra rastae de pasae bîyu, ye pasay kî simare zaf, zaf silame xu bî, vatene ye mi hale mi sebeno. Ez şerne cira se vajîne: saê çerxu vano, çeneka de azeba bizewejîyo, ebe xu pasawa çiyexu zaf buro bismo hatan merdene qayte çefe xu kero. Saê çerxu vano tu ke nata şîya perune mi vera silamke.

Lazek vatena saê çerxu sero urzeno ra, ebe sabîyayene xatir wazeno, destinde beno ra rast sono. Xort nata xeyle ke sono reseno suka pasay, sono lewe pasay, unca mabe xerdî vano, pasa vano xer mîande be hal xatir ra dîme, pasa pers keno tu şîya saê çerxu dî? lazek vano hîya mi şune saê çerxu dî, çerxe mi vînitae bîyo, çerxe dabe gurenayîs, ezi kî vejîo amu. Mi serba sima kî pers kerd, simare silame xu bî, vat ke cira vazelazek ebe çeneka de azeba bizewejîo, çiyexu kî zaf buro bismo qayte çefe xu kero. Pasae na qeşî sero lazekî ra vana, kesbe mi nezano ke ez çeneka azebu, ju tube mi zanena, be pîa bizewejîme burme bismime qayte çefe xu kerîme.

Lazek vano nê ye mi çerxe mi çerexîo ez teknon son, pasae pê ci neşkîna verdana ra, nu kuno raê xeyle ke sono reseno resperî. Mabe xerdî vano, resper xer mîande be vano, unca tene hal xatir ra tepîa lazek sare ra çî verdo ra cire qesey keno. Lazek vano silame say tore kî

bî,vatene î jur kerdo new koçike dî çine ,u tek teynaro, zere hêgae dî de ju qurçe
 esta, bine qurçede kî kupede zernu esto, ruvetane (rubetane) zernu ra hêgae dîde zaf nun nîno.Zerneke zere hêgae dî dere vezo hatan merdene buro endî mira sevano.lazek seke naê vano, resper vano hîya mi xore mexsu tora nêvat ez teyna ru, nika tu zarena ke ez teyna ru, bê ma xore pîa têlewe de je birau vinderîme birao ju tuya birau ju kî ezune, zernane xu hatan merdene wenîme, u ke tu pasaê verda ra ama qekene nazay ra mevere. Xort vano nê ye mi çerx mi gurîno, dest paê mi bîye ra ez xore son, vano" beno rast sono.

Lazek xeyle ke sono, yeno reseno lewe heşi, eke hes hao rae sero ramerdaiyo,kuno nejdîye heşi silam dano cl, hes silame lazekî ceno, hal xatire jubîn ra têpîa hes vano çi ke werdo simito tore bo, çi ke dîo,hesno mare bo, layik vano nata şiyane mi ju resper dî, dîra têpîa kî ju pasaê mi dî, u ra têpîa kî restune saê çerxu. ye resperî çixae toxim erzeno hêgay xunde kî den cira ceno.Resperî mira vat ke saê çerxu ra pers ke ça nun jedê nêbeno. ura dime pasaê kî vatke saê çerxu ra serba mi pers ke hale mi sebeno.

Ez şune lewe saê çerxu saê çerxu, vatke verende mi vera pêrunere silam ke ura dimekî berme qale ke tu arde îne vajme. Pasaye ra vase ebe xu çeneka de azeba, çiyê xu zafo buro bismo qayte çefe xukero.Mi ke pasê re qesey kerd, aê mira vat mide bizewejiye, mi newast, çi ke çerxe mi gurîa, dest paê mi bîye ra , ez xore tekutu amune. Saê çerxu nara kî resperî re vat, ye dî new koçike xu çine,zere hêgae dî de bine qurçe de kupe zernu esto cokera hêgae dî de genim zaf nîno. resper seke nîa heşia pe mira vat bê pîa zernu vejme xore je birau burme. Ez nevinitu, xore tekutu amune.

Saê çerxu mira vat heşi ra vase kamo ke kare xu, kara xu nezano, kamo ke bomên keno negurîno îne buro beno wes, sare dî de tawaê nemaneno. Hes cereno ra layik î Vano, pasaê tode vejîna vana mi de bizevejiye tu îta de kare xu nezana bomên

kena resper tora vano be zernu vejme xore je birau têlewe de vidîme tu nevin-dena, nazade kî kara xu nezana, nake xefîye nîa, ma ez xe{e je tu bome je tu sene cade bîvenî burke sarê mi vindero. Hes beno layikî re dano we dano hardi re beno teyr perno ra sono. Sanike şiyê xore, ez mendu simaro.(nê ez mendu çe xode)

Not: Albaze hewli,erciyayi sima Kormişkan veto ez zaf sabîyane nao serenî kî sima sakero. Kamoke zune ma Zazakî de pesereke vezeno Heq (Homa) deste dîne de bîjero.can tezîk kero.canweşiyê cidero. Destabere mi çîke ama yankî çixae ke şikîyu pişti donbe sima. Kormişkan amore dîyîne tenêna pak rindek vejia. Wesuwar bîmane hatan reyna:

H.Cansa

Qesba

Jenny Nordenborg

Qesba to, ê mi
 qesba mi, ê to
 hêrsê çîmanê to,
                   ê min o
 hêrsê çîmanê mi,
                   ê to yo
 qesba weşey a
 qesba tewayîş a
 qesba roşnayêya jînîyo.

Swêdî ra açarnayenî: Faruk Yakup,

ARAYIZ Û HUNERÊ XU

Mustafa Düzgün

1. Areyiz Kam o, Koti ra wo?:

Areyiz leqema xu ya sayirêni ya; namê xu yo heq, kılam u şieronê xu de nêdekerneno. Naye ra têde eyi ebe na leqema xu, yanê ebe namê Areyiz'i nas kenê. Eke eyi ra pers kena, o na namê xu ra raji niyo. Vano belka tayê vanê "aşirtêni" keno, coka na name gureto. Çike Areyizo (Areyizan, Areyizu) aşirada Dêrsimi ya kan a. Vatena Areyiz'i ra gore, wextê xu de, eyi necariye (marangojiye) kerda. Rivatê kar u gurê xu ra wertê dewonê Qızıl Kiliseyi de xêlê feteliyo. Hetê kar u şinata xu ra ciraamayê biyo, coka miletî tum raa deyi pêyna u qedrê deyi gureto ra. Eke hereyi mendo, nêşiyoy wertê dewonê Qızıl Kiliseyi, sari zuvini ra pers kerdo, vato "Lawo Areyiz koti yo, kata şiyoy, koti mend, ça nino?" Ebe na hal indi ebe namê xu yo xêr nê, ebe namê Areyiz'i wertê camati de amo nas kerdene.

Axirê coka eyi na leqema Areyiz'i şier u kılamonê xu de dekerna. Hetêra ki namewode kılam o, şiero de rehet vacino. A wa na wa Areyiz ke kılamêda xu vano ya şierade xu nusneno, na namê xu çeküyönê cayê pêyniye de tum dekerreno.

Areyiz Dêrsim ra wo. Dewade Qızıl Kiliseyi de amo dina. Jê jêderiyê sarê Dêrsimi, serra maye ra biyena Areyiz'i ki nufuse de rast qeyd nêkerda; raştiye de o serra 1940'i de amo dina, ama şinasnama xu de o serra 1944'i de amo nustene. Çım zuvini gınayinade mın u xu de Areyiz'i mı ra niya neqil kerd. Coka wexto ke ma, tarixê maye ra biyena Areyiz'i sero vindeme, gere serra 1940'i rast qevul keme. Naye ra gore Areyiz nika poncas u ponc serri der o. Sukır be Heqi ke hona wes u warr o; emrode wes, derg u pırr cı rê wazeme.

Dewa ke Areyiz tede amo dina beze biya, owa sımıtene tede çine biya. Seweta owa sımıtene, nêmm sate şiyê u nêmm sate amê -yanê satê- ke besebikerê xu rê owe sımıtene biyarê bısıme.

Tavi hardo bez de bax-baxçe be zerze-

wati ra ki nêbenê. Se ke Areyiz vano, na rivat ra sarê dormeyi nêwasto ke çênônê xu bidê xurtonê dewa Areyiz'i. Axirê rozê Areyiz be xu ki kuto vayê sewda ver, milet rusno u çêneke maye ra da wastene; hama maa çêneke vato "Dewa ino bez a, owa sımıtene tede çina. Ez çêna xu nêdan xurtonê a dewe." Yanê sarê na dewe ebe na zametê xu nêmendê, sero ki sarê dewonê dormi kutê mîrodê xurtonê na dewe ver.

Na dewe de, mektev, Otuz Sekiz(1) ra têpiya biyo ra. Wexto ke Areyiz şiyoy mektev, hona howt-heşt serri de biyo. Malımê xu, malımo heq nêbiyo, "eğitmen"(2) biyo.

Jê tede domononê Kırmanciye, na mektev de Areyiz'i ki malımo ra xêlê papareyê werdê. Vano:

"Malımo, domoni kerdênê muxbir u fitênê zumini dıma. Kami ke tever ra ya çê xu de xêrca Tırki "zonode bin"(3) qesey kerd, i muxbıro amênê malımi de gerrê yi havalê xu kerdênê. Naye ser, malım ki cı ra here-di-yênê, perrnêne ser, hata dênê pı ro. O wext de malımi jêderi sarê Dêrsimi ra bi. Dewlete berdivi davi wendene, kerdıvi pıl, peyser rusnavi wertê miletı. Cenci bi, wastênê ke Tırkiyode wes u rınd qesey bikerê. Coka niya honde televo ser de şiyênê, zor dênê cı."

Na mektevo virên de çiyode bin o ke di-qetê Areyiz'i onto "Dısmenayına Yewnani" biya. Çike mektev de malımo tum qalê na dısmenayına kerdo.

Areyiz ke hona domonê des u dı-des u hirê serri biyo, şiyoy Estemol ke besebikero bigureyiyo, hal u dabarê (idarê) çê xu rê wayır bo. Uza Estemol de mordemêde xu beno, o cı rê wayirêni keno. Areyiz Estemol de karê kufa (küfeci) keno. Kufa xu poştı sero bena, xu rê nata bota sono yêno. Jü ke veng da, kar da cı keno; eke keşi veng cı nêda, hurendiya xu de vindeno. Nat u dotê eyi de domoni kenê hayleme, vanê "Küfeci! Küfeci!" ke xu rê kar pêyda bikerê, o sermonê xu ver nêqireno, hurendiya xu de hen bêveng maneno. Axirê o hona jê domononê bino çimeroşt nêbeno. Tavi kar u qezencê xu ki rınd nêsono.

Ebe na hal werte ra tayê wext vêreno ra. Rozê welat ra (seweta mordemê Areyiz'i) têl

danê, vanê "Lawo kevaniya to nêwes a, mevînde bê!" Naye ser, mordemê Areyiz'i sono lêwê misayivê xu yê Kurêsîji, vano "Misayiv ez son welat, na lazek babokê tû yo. Eke besenêkena vase, ke besenêkena bavok bê ez xu de ben". Misayivo Kurêsîz vano "Wertê ma de iqrarê Eli yo, tî ça niya vana! Va lêwê mi de vîndero!"

Mordemê Areyiz'i Duzali, saneno cî sono welat. Şiyina deyi ra hirê roji têpiya Misayiv, çopola Areyiz'i de cêno çê ra erzeno tever. Areyiz orxanê xu pilosneno xu ro, kufa xu erzeno poştîya xu, kose be kose fetelino. Tever ra maneno, vêsan têsan maneno, hata qutiyonê çopi de çiyê werdene keno sayê. Jêde derg nêkeri, Areyiz be xu kîlamade xu de na rozonê xu yê çetîno kîlamade xu de wes ano ra zon, niya vano:

AMUNE ONDÊRÊ ESTEMOLÎ DE VEJÎNE (4)

Sowuto(5) verde kemera grozine
Kewtune raye serra poncas u şeşine
Amune ondêrê Estemoli de vejîne
Kerde ho ra kufa çarşî de fetelîne
Çêvêsawu kufa mî tirta ez kerdu bê nune
Bîne berdus çarşî de fetelîne
Xêlê dostê ma bi, mî ra vozda têdine

Lêwê mî de gureyîno derezayê mî Duzali yo
Ez berdo lêwê bavayê mî ê Kurêsîji (6)
Vano misayiv(7) ez sono ondêrê welatî
Na lazek domon o, babokê tû yo
Vano misayiv meterse
Wertê ma de iqrarê Eli(8)yo
Ewro hirê roji yo derezayê mî Duzali şîyo
Bavayê mî ê Kurêsîji ez esto verê çêverî
Vano cayê piyê to ewro ita niyo

Tever ra serd o puk o Aralix a, asma Guzo
Kopriyê Qalata(9) de fetelino, nat u dot ondêrê demzo
Şîne ondêrê xani tede fetelino jüyode qizo
Oda be oda binê ho xeşîr o, zerre ho çîxa heasîzo
Tede mîlet zaf o, têde mîleto arsız o
Ardo tenê dedete saneno ma ra jüyode

VIZO

Nê lalawo jü werte de fetelino jüyode xîzo
Sodîr ustuno ra ke wertê Tîrku de bine pîrtê aspîzo

Vanê ondêrê Estemoli hêni yo
Qurîsê peri cevê mî de qedîyo
Tari yo cayê rakutene mî nêdiyo
Vanê jüyode Laz(10) demz de xeneqîyo
Ez şîne kewtune wertê taxtu, hedel u tavat ro mun ê feqîri bîriyo
Ewro hirê roz u hirê sewi yo, loqmê nu gula mî ro nêşîyo

Ewro roza des u poncine qedîye
Amune ke ho rê şêri hetê Qadîkoyîye(11)
Çêverê fîrîne de ho rê qutiya çopi mî diya
Şîne kerde sayê tede vecîye çivîka somîye
Dota mî de vecîye xanîmade susliye(12)
Sana dormê çîmonê ho tenê boya kewîye
Mî cî ra pers kerde raa Qadîkoyîye
Vana a dust de so ondêra Qerekoyîye(13)

Areyiz vano mî ra asena sarayîye
Amune Qerekoyîye mî diye
Va ke sona ha vapura sipîye
Ez amune ke şêri ondêra gemîye
Jüye mî ra waste bileta kewîye
Estemol de dariyo we din u islamiye
A roze aqîl ame ondêra Kîrmancîye(14)

Se ke na kîlama xu de ki qe nêdano we, Areyiz, zamet u pêrisaniya xu eskera eskera vano. Axirê Areyiz'i Estemol de zaf tenge diya. Hama se ke biyo biyo, sukîr be Heqî ke pay ra mendo, na rozonê xu ra dersê hewli vetê. Yanê dest tol nêvecîyo, sare u zerrê xu tum xêre ser kerdo pîrr. Vano "A roze aqîl ame ondêra Kîrmancîye". Na hal-mecal ra xêlê têpiya, Areyiz onceno sono welat.

Sono ke dewa dine de "Kesîm"(15) esto, mîlet sono mîtahidî rê koliyo bîrneno, onceno depo u xu rê qezenc keno. Areyiz ki kuno na kar, uza gureyîno. Îndî xurtek o, rozê hewnê vineno u na ri ra kuno sewda çênekade rîndeke ver. Sairê ma na hewnê xu mî rê niya neqîl kerd:

"Hewn de, ez be jü çêneke ra şîme cayê de vejîyayme. Şîme huzîrê pîri, mekanê pîri, çîyo henê. Yî kokimî toşê uwe kerde pîrre dê a çêneke ke bîdo mî. Maa çêneke amê, a uwe gurete verdê de. Ayê de ez heşîyo pê ke mî hewn diyo. Adîrê mî biyo berz. Şîma a çêneke verê çîmonê mî der a, mî ra dîri

nêkuna. A roze desinde qere sewda kote ra mi."

Tavi na hewnê xu ra dime, Areyiz o xurtek xêlê vurino. A çêneke tim verê çimo der a, sare u goyilê eyî ra qe nêvejina! Werdene u kerdene ra berrino. Havalê xu sonê perrojîya xu wenê, o tey nêsono. Sono binê darê de, ya verê kemerê de niseno ro, sarê xu cêno wertê destonê xu, xu rê bervenno. Havalê xu merex kenê, cî ra pers kenê. Musenê ke hal mecal niya!.. Na havalo xurtek kuto vayê sewda ver. Cêrenê vero, cêrenê sero, vanê lawo "No tenê hewno to diyo, ça ho honde pêrisan kena..." fayde nêkeno. Kirmanciye de ki sairê camati, sairê mîleti, bê "destur" nêbenê. Gere ya hewnê xu de ya batînê xu de destê piri ra, destê kalode herdise sipeyi ra, destê çênekade pore derge u ri jê asm u roji ra, ya soyê, ya fincîkê şerbet, ya mes-refê şerav, ya kundêzê owe bijêrê bîsimê ke verê çimonê xu rabo, heqiqete çika jê vatena xu bivino. Gere perda verê çimo ra şero ke xu rind berzo vîrara sewda. Sewda ke ser de guret, indî tomîr dest de beno bilbil; vîrniya çekûyo u qeydo hata pêyniye bena ra! Edebiyatê Eleviyo de -çi Tirkî de u çî zonê ma u zononê bino de bo- sairê camati, sairê xelki, ya sairê sarê xu, tim na "Doli"(16) ra sîmenê! Her jû wayirê hêkatade "Doli" dest ra guretene u sîmitene wo. Se ke Pir Sultan Abdali destê Heci Bekteşi ra gureto, Areyiz ê ma ki, ebe desturê piri, destê çênekade rindeke ra... Hama maa çêneke kuta bextê çêna xu be bextê Areyiz'i ver, nêvasto ke xurtekê ma besbikero bîvo Areyiz ê ma wo sair. Sukîr be Heqî ke mîrodê maa çêneke nêbiyo, xeyretê aye owe de şîyo. Çîxa çêna xu nêda Areyiz'i ki, besenêkerdo vîrniya vayê sewda bijêro u sairêniya Areyiz'i rê mani bo. Çî ke Areyiz ê ma hem vayê sewda xu sero vato, ser de ki a wa na wa derd u kulê mîletê xu sero her vano ke vano. Na kîlama Areyiz'i de beno ke a çêneka pore derg u name Elife tenêna nêjdi ra nas bikeme:

ELIFE (17)

Tî çêna Muzirê Hesê Qoti
Şîne mi to rê zerrîne surlî guretî
Çîna rê to cigerî mi zerre de poti
Kewtu ra to dime nêzu sonu koti

Erê tî Mazra de ama dûna
Pêskarê mi biya na qere sewda(18)
Hawo to sero vato na hewa
Der u cira amo ve şêrê ma

Na bezna rindeka tenîke
Çîxa biya sermonîke
Hevê uwe biya gula mi ke
Elîfe dewa ma de bena veyvîke

Na dûna keşî rê mal nêbiya
Mî tî hewnê ho de diya
Tî qîsmetê mi de vejîya
Maa to ama mi ra herediya

Porê Elîfa mi çîxa dergo
Mî nîsanê Elîfa ho cî rê berdo
Maa to mîrod mi çîm de verdo
Xîzîr(19) maa to rê naye nêverdo

A "qere sewda" dime, Areyiz rozê sono çêyê ke xu rê qîlmê owe bîsîmo. Se ke çêver de kuno zerre, eke çî bivîno, a çêneka ke hewnê xu de diya ha wo uza ronîştî ya! Hen pay ra, çîmê xu çîmonê çêneke ra manenê...

Se ke na kîlama xu ya serêne de vano, Areyiz ano tayê "zernonê suro" herineno, dano pîlonê xu, ine cênê terknenê sonê çê piyê çêneke (çê Muzirê Hesê Qoti) ke ebe emrê Heqî çêneke cî rê bîwazê. Axrê maa çêneke rajî nêbena, nêna hurê; vana "Dewa dine bez a, uwa sîmitene te de çîna, ez çêna xu nêdan a dewe!" Mordem ke fekê Areyiz'i ra vaco, Maa to mîrod mi çîm de verdo / Xîzîr maa to rê naye nêverdo. Nêzon maye ke çêna xu bîdêne Areyiz'i, yi xurteki ra na Areyiz ê ma wo sair veciyênê, ya nê? Kam çî zono, belka xêra xu na biya...

Areyiz esqê a çêneka pore derge ra têpiya xu rê zewecino. Çî hêf ke hona ses asmi ser ra sonê veyvîka xu mîrena. Aye ser sono eskeriye. Eskeriye ra têpiya onca zewecino. Areyiz ê ma wo ke nîka kamîl o, wayirê zav u zêcî yo, indî vayê yi hewnê xu ra xeleşîyo ya nê? Tavi cûavê na perşî teyna sair be xu besekeno bîdo. Hama çîyo ke eskera wo, u wo ke, Areyiz'i mixenetîya maa çêneke sıkîta! Owa ke piri dabi çêneke ke bîdo Areyiz'i, maye dest sanabi ver, sair ê ma destê aye ra gureta u hata dilapa pêylene sîmîta! Coka honde jê deronê usarri gurreno, şên o, wayirê ber u mosilode ebe hir u bereket o... Heya a roza ke çîmê Arêyîz'i o çê de gîmeno çêneke, vanê "Bava (20) amo dewe, esmo

cem cêrino". Seke na xevere cêno, xura cı rê ki mane wo, seweta vinayina a çêneke, a sewe uza maneno maneno u o son de sono cem.

Hama hewa Areyiz'i vurıya, indi o laze-ko virên niyo! Riyê xu nêhuyino, hurendiya xu de nêvîndeno! Ne pozxîniya xu ne sermonkiya xu menda, owa riyê xu rijiya, şırqe şırqa xu ya! Hen beno ke Areyiz edeb-erkanê cemi ra vecino. Axirê Bava, Areyiz'i urznenno ra dare u cı ra sorxi-sewal keno...

A sewe ra dime Areyiz sono tomirê xu ebe destonê xu virazeno u dest keno piro ke "derdê eyi yê Areyiz'i ra ki jêderi yê". Areyiz na cemo ke tede urzno ra "çengeldariye"(21), di-hirê çeküyo ki erzeno deyi ser, ala se vano:

Ma cem gureto sewa Yeniye
Pil a ve qız ameyme çengeldariye
Çı xırave ke esta na cemê ma ra duri fiye
Koti menda Xızirê sata tenganiye

Rozê Xıziri(22) yo sewi çıxa biyê weşi
Qırvani kerdê çileyi sane ve serê dêşi
Cemê ma de amê pêser na dewrêşi
Cem gureto veng danê to Kurêşi(23)

Wertê hard u asmêni biyo pirê gul u nuri
Hewarê ma de bêro qılawuzê piri
Çı xırave esta az u uzê ma ra berze duri
Qom û yêlê ma coru meke rastê qusiri

Ma cem gureto xêlê sewe şikiye(24)
Ma qal ardo ra qalê ray Haqiye
Areyiz te de usto ra çengeldariye
Hewarê ma de bêro qılawuzê Bonê Muxundiye(25)

2. Tesirê Tayê Meselo:

Areyiz vano "wexto ke Qadikoyiye de mi kufeciyanê kerdênê", non kerdêne kufa xu, berdênê dukano ra bare kerdênê. Dukanciyo, ya tayê mordemê ke rastê mi biyênê, mi ra vatênê "Kızılbaş", "Mum söndüren Kızılbaş (Qızılbaşo ke muml saneno we)", "Kuyruklu Kürt (Kurdo ebe dim)"... Hama vano "ebe nêtode xıravın nê", sayê ke pê deyi yara-niye kerda. Onca ki xiyali o gureto, ni ça cı ra hen vanê? Mana na qeso çık a? Axirê ni qeseyi cı rê wes niyamê, gega

hêrs kewto, gega xu be xu herediyo.

Naye ser Areyiz xu be xu qerar cêno ke na qeseyi çikê, mana xu çika, ça sar niya vano, şéro pers kero, xu rê bımuso. Wertê naskerdoxunê xu ra fetelino, kami ra ke pers keno, tayê vanê "gos ro cı mene yi Hêjidê", tayê bini çiyode bin vanê. Axirê cüabê sewalonê xu era dest nêfîno, merexê xu def nêbeno. Bado sono lêwê jüyêde kokimi, derdê xu cı rê qesey keno. O ano jê Hüsniye, Bektaşılığın İçyüzü(26) namê tayê kıtavo dano Areyiz'i. Vano "so nine bijê bıwane". Sairê ma ni kıtavo ra Bekteşiyêni museno u beno Bekteşi. xura çêode Elewi ra yêno, çitur nêbo na heqe de jêde-senik pilonê xu ra tayê qeseyi hesnê. Eke beno Bekteşi, dest keno piro ebe Tırki bêtito vano. Wextê niya sono. Tavi na mabên de tenê meselonê din-imani sero ki sarê xu qefelneno. Tayê sewali vejîne virniya Areyiz'i, jê "Na Pêxambero ça seweta dinê xu mordem kisto? Axirê keso ke mordem kiseno beno qetill" Onca "Heqi ça çor kıtavi rusnê? Ma zu kıtav bes nêbi?.." Na perşi ke niya tédıma yêne sonê, Areyiz, Bekteşiyêni de ki derdê xu rê derman nêvineno u indi xu rê oncino kosê xu. Axirê Areyiz xêlê kuno ra dimi dime, tayvet dinê İslami dime. Se ke keno merexê xu def nêbeno. Niyadano ke din de vatene be kerdene ra zuvini nêcênê. Qese kuno virniya qeseyi, fikirê raa fikirêde bini birneno; ya ki raste be çewte ra zuvini ra cêra nêbenê. Na ri ra qerarê xu dano ke o çêver ra duri kuyo.

3. Zonê xu de Nustene u Vatene:

Na hal-mecali lêwe de, Areyiz niyadano ke dorme de her kes zonê xu de qesey keno. Zonê xu de lawiko vano, zonê xu de dano-cêno. Ma ça o nêkero! Se ke sar vano "Ma ça sari rê heq a, teyna eyi rê tomet a". Areyiz na mesela xu ya zonê xu, zonê Dimilki (Zazaki, Kirmancki) -cüabê sewalonê mi de- niya neql keno:

"Mi niyadêne ke her kes zonê xu qesey keno. Ma ma qey zonê xu qesey nêkeme? Dasê serri ra avêr hetê ma de, dormê ma de, mileti pê zonê xu kay kerdênê. Maonê ma vatênê ke "Tew no ki sono Tırki muse-no, beno mordem, yêno ma xelesnenol..". Ni qeseyi ma kerdênê gosê xu. Ma wastênê ke tenêna rındek Tırki qesey bikeme. Dime ra aqıl ame sarê mi ke mordem gere zonê xu ra duri voznêdo. Aqıl ama sarê mi

ke duna de mordem (e)be zonê xu beno mordem, yêno werte."

Zonê ke hona bê elifba yê, kulturê ke hona zonê mîleti sero yê u nênuşiyê u nêkutê kîtavu, halê têdine jê yê ma wo. Hem mîlet be xu xur vineno, hem sarê teveri... Çike na çax de tayê mîleti u tayê kulturî zof avêr şiyê, zof raye gureta. Ebe milyono kîtavê xu estê, perrcama u roznamê xu ebe se u hazaro morinê. Kesê na welato pêro zonê xu de wendis ê. Mektevo virên ra bîje hata u-nîversîta u mektevonê berzonê bîno, têdine rê wayir ê... Ma yê sarê Dêrsîmî çikê xu esto? Coka sarê ma bavetê zon u kulturê xu de tenê sist o, qayim pê nêcêno. Seke na vatena Areyiz'i de ki eskera beno tayê pê zonê xu "kay kenê"; tayê ki hen inam kenê ke domonê xu çîqa Tırki rînd bîmusê honde rînd beno. Tavi mordem gere na sewet ra isanê xu gunekar nêkero; çike mîletê ke hona wayirê dewleta xu nêbiyê, kar u gurê welatê xu zon u kulturê xu de nêkenê, zonê ine hetê weşîya camati ra u hetê dabara (gêçim, ekonomî) camati ra bê "qîmet" o! Vacime ke mordemo ke Tırki wendo, besekeno xu rê kar pêyda bîkero, kar u barê dewlete de ca bîjero. Ma uwo ke xura Kırmancki zoneno, na halê ewroyî de besenêkeno raa xu vezo... Qesa kılme a wa kê, mîlet hata xu ra bawer nêbo u bavokê xu nêvecîyo, wayirê mal u dewleta xu nêbo, na sistina xu ra besenêkeno bixeleşîyo. Mordem gere hetê ra zon u kulturê xu avêr bero, heto bin ra ki fikir u hissiyat u zonayîna xu rê wayir biyayîne şên kero ke, roze be roze qîma be ma bêro... Areyiz'i qîmet do zonê xu yê pi u kalîko. Vatena eyî ra gore "Hîris u ponz serîyo" o "na kılamu vano". Yanê eyî dormê serronê 1953 de dest kerdo pîro, zonê xu de kılami vatê. Hem xu ver ra imîs kerdê, hem ki "Kılâmê Kırmanciye (27) vatê. Hama na kılâmê ke serronê 1953 de imîs kerdê, Areyiz'i cayê de nusnê, kerdê vîla (neşîr kerdê) ya teyna kerdê qeyde u ebe veng vatê? Axirê na sate de besenêkeme çîme ra cûabê na bîdîme. Belka -jê saironê xu ra avêr- çîtur imîs kerdê, hen aqlê xu de guretê? Vacime ke eke şîyo kotî, uza de mîleti cî ra mînete kerda u eyî ki kılâmê xu cî rê vatê? Çi ke i serro de nustena Dîmilki hama hama qe çinebiye, tayvet koyê

Dêrsîmî de zof zof zayîfe biye. xura verozu ki sairo kılâmê xu imîs kerdê, bado ki wertê camati de ebe qeyde vatê, ya ki amê vatene. Nîya nîya, pîra pîra wertê mîleti de biyê vîla, indi rozê ama ke her hetê welatî de lawîkê dîne vaciye. Aye ra têpiya indi biyê lawîkê mîleti, biyê. Kami imîs kerdê, sairê xu kam o, indi keşî pê nêzono. Coka vanê "kılâmê anonîmî", yanê kılâmê ke sairê ine dîyar nîyo, ya ki kılâmê camati u yê Kırmanciye.

Eskera wo ke kılâmê Areyiz'i, na sate ra têpiya, indi ne benê vîndî, ne ki imîskarê dîne werte ra sîrr beno. Çi ke indi kewtê kaseto, kaseto de vaciyê; defter u perrcama u rozname u kîtavu de nuşiyê. Onca sairê dîne, yanê Areyiz'i, çekûyonê pênon ê her kılama xu de namê xu dekerno. Saironê kanon ê Kırmanciye ke nîya bîkerdênê, jê Areyiz'i namê xu bîdekernênê, helbet imîskarê kılame vîndî nêbiyêne. Dang be dang, ber be ber têdine zonênê ke sairê na lawîke falan kes o, yan falan kes a.

Derd u kolê Areyiz'i, qorikerdene u avêrberdana zon u kulturê pi-kalkonê xu yo. Vano:

"Zonê ma hondê vazê nîka wertê adîrî der o. Na zonê xu vejîme biyame werte, cî rê wayir vejîme. Nîka tayê vanê ke zonê ma çîno... İyê ke fam kenê cî rê hurmetê mî esto, iyê ke fam nêkenê ki cî ra towa nêvan! Riyê na homete de her mîlet be zonê xu qesey keno... Zof olvozê ma yê paki, xaşî estê. Tayê ca ki wendo, nuna xu ki zonî sero wo. Wertê mordemonê xu ra birriyê ra. Dewleta Tırki ra remê amê welatê Alafranga. Tayê mîletê ma kuto Tırko dûma, vano ez Tırk o. Halbî ke welato ke cî ra amo belî yo..."

Se ke aseno Areyiz jêde ebe hêrs nîyo, rew rew nêqarîno. Teyna mordemê tereşî ra qarîno; hama ne ebe xamêni, ebe kamîlêni. Ma de vanê "Aslîmî inkâr eden haramzadedir (Kam ke aslê xu inkar keno heramzade wo". Areyiz ki kamîl kamîl ano o mane, sayê ke vano "Lawo tereşîne mekerê! Zon u kulturê xu rê wayir bê!" Serde ki inê rê ogit-neşîhato keno, mordemonê wayirê vîjdani rê nîya vano:

"Pi-kalîkê mî zonê xu qesey kerdo. Nîka mî ke va «Ez Tırk o», ez hem dîne ra, hem royê dîne ra inkar ben. Royê dîne mî ra nêbeno rajî. Naye vîjdani mî qevul nêkeno. Axirê qeseyê ke yî (yanê yiyê ke mîletê xu ra remenê) qesey kenê, wextê cîz u vîjî ra

mendê. Coka na xevero mîletê ma bîhesno, mordemo henên ki va ayivê xu bîzono u pê zonê xu qesey bîkero..."

Na mabên de Areyiz veng keno ro tayê "dızdo" ki... Vano:

"Tayê kes ki esto ke çiyê ma, kûlamonê ma tîreno, çarneno ra Tırki ser, keno malê Tırko. Ayiv o, hêf o, niya mekerê! Kultrîrê mîleti metrê! Hal-hereketo niyanên keşî rê mînasiv nêkuno."

Onca heqa tayê kesê bini de -ke mese-la Zazayêni de, yê avêrberdena zon u kultrîrê Zazaki de keso ke saretengiyê keno- ki niya vano:

"Mî heni inam kerdêne ke, mîletê ke Kurdistan de piya manenê dest danê zumîni pêro piya xeleşînê. Niyadan ke mese-la Zazayêni de, tayê Kirdaski ebe çimode wes ma de niyanêdanê. Têde zu fikir de nêbenê, werte de ferqê ideolojîki ki estê. Ma kam besekeno mîletê ma werte ra wedaro?"

Areyîji na xusis de zu ki kûlamade xu nusna (28). Tede niya vano:

Şine dewunê Zazawu na feteline
Mîlet zu mîlet o, zonê ho vurîyo
Eke kata şîyo, jêde zulûm diyo
Çêvê sawu coru derdê ho rê derma
nêdiyo
Peyê howt kowu de mendê, riyê mektevi
nêdiyo

Na mîlet eve tariqatê Aravu xapiyo
Hey mîleto Zaza, zonê sîma biyo nêwes
Zonê sîma sîma ra gureto, kerdo qefes
Sîma ke qesey bikerê tîpa beno wes
Sîma têde Zaza yê, haqa ho bîjerê, me-
vazê pes
Wertê mîletê ho de sîma coru nêbenê
bêkes

Rozê yena, sîma zor cenê nefes

Urze ho ser, key to de hewar
Eke vanê Zazay çînê, ma rê beno qar
Ma tum ra da pîro par u pêrar
Zumustu vejîno, kume usar
Qesey bike zonê ho, bîvîno sar
Na qeydu vano, Areyiz beno çînar

Tayine çali çîrpi birno rayî fiştê ra
Tayê lêwê cenûnê ho de kewtê ra
Tayine çeki guretê kewtê qewxa
Tayê biyê şeflî, tayê biyê seyra
Tayê kewtê ra raye sonê pêro piya
Tayê vanê na Zazayî ma rê biyê qeda.

Se ke zonino mese-la Zazawo sero hona hurênayîs hona dom keno. Yanê na mese-la hata nîka rînd zelal nêbiya ala Zazayî ki mîletêde xu serê ya qolêde mîletê Kurdi yê. İta de ez nêwazen ke zu be zu uşîrê pîrodî, vaji niya niyo niyaro. xura cayê xu ki niyo. Na bab de kami ke se vato, se vanê, helvet her kes wayîrê vatena xu yo. Tavi Areyiz ki wayîrê vatena xu yo u ita de fikrê xu vato. Na ca de kar u meremê mî u wo ke, honde ke mî dest ra yeno ez kar u hunerê Areyiz'i, hal u mecalê na sairê ma bîdi naskerdene.

Pêhesnayeni

Wendewan, roşnber, roşnfikir,
welathezkerdox, dahwager,
misnayox, nûşttox, karker û
heme şarê ma. KORMIŞKAN
malê Zaza Kultur Centrum'î yo.
Ma wazenê wardê ekonomî di
hergi jew gorey quwet û
tûnikda xo ci rê wahêr bivijîyo
û paştî bido ci. Payan sero
vindanayena ey destandê şîma
di ra. Ma wazenê ki xo rê
wedeyê kire kerê
û zey birodê Zaza Kultur
Centrum'î kar bîyarê. Heme
çiyê Dimlîyan-Zazayan o
wededi kom kerê. Wexto ki jew
bîro bemi û ci misni mi.
KORMIŞKAN ê ma nê ê şîma
yo, ê Zaza Kultur Centrûm'î yo.
Ci rê wahêr bivijîyê, pey,
paştî, mil, doşî û herwina bidê
ci ki, bişo xo heme ca resno.

Ma mekerê îlet

Faruk Yakup

Îna dîşminê ma yê,
 Îna fek bi gonîya yê,
 Werzê! Embazno werzê!
 Xu ra pers bikerê
 şîma kamî yê.

Eger ma jew nê bê
 eger ma parçe bi bê
 nêy rê tenya kêfê
     qetîlê şarê ma,
     qetîlê egidanê ma yeno.
 Ma rê vinderdîş gerek qe nê bo.
 Çorşme yê ma heme ameyo giroten
 gerek ma zî bi bê jew dest,
     jew pîrodayen
 ma rê vanê
     -şîma wêhêrê vala nîyê
 ma zî wêhêrê vala yê
 qey şîma nê zanê
 bi rengê sûr û şîné Zerdeşt
 ma zî wêhêrê welatîyê
 ma koy,
 koyanê ma nê bî
 wêhêrê cengî.

Û gonî,
 gonî yê may û qeçekanê ma, nê bî?
 De werzê werzê!!!
 Gonîyan mîyan ra bi rihêno newe.
 Şima zanê heme çi ra muhîm çi çi yo
 zîwanî zîwanî...
 Eger zîwanê ma
 nê bo diyanetê ma
 ma yê vîni bê ha ho...
 Me vacê no Surek ra yo, nê beno
 me vacê no Dêrsim ra yo, nê beno
 me vacê no Palo ra yo, nê beno
 me vacê no Hitî ra yo, nê beno
 me vacê no Elewî yo, sîni yo nê beno
 me vacê no bê îmano nê beno
 la de beso...
 Ma mîletî yê mîlet...

Embaz,
 embaz...
 de beso welatê ma
 û ma mekerê îlet.

Not: Ma bi desûrê nuşkar, kitabê ci yê newe "Zerîtenik" ra na şîrê ci neşir kenê.

Gereg sistemê Tirkîye biviryo.

Zazom Rojnew

Bi însiyatîvê Gorbaçov a (Gorbatjov) 1991 di ¹Glastnost (akerde bîyayeni) û ²Perestroyka (bi newe de ra virazyeyeni - neweyey) ame viraştîni. No newe ra virazyayeni bî vila bîyayena Sowyet û bî jew bîyayena Almanya yê ³şîwar (batî) û ê Almanya yê rojawan, bî vila bîyayenda paktê Warşowa yê eskerî û bî serkewtena, wêhêrê welatanê Baltik (Estonya, Letonya, Litwanya).

1989, cizre yê ⁴(atolê) Malta di Gorbaçov bi Bush a çend qerar rê newey girot, nêy qererî bî ê gamî sifteyini, bi na gamî ya ⁵lejê wextê serdan û bî noxteyêno bahdoyini.

Lejê dinya yê didin di Sowyet di nezdî yê 40 milyon şarê Sowyetî amey kiştîni. Hezaran a sûk, paytax, fabriqay û endustrî yê girdî peydê bomba varanan xilyay bi erda jew bî û no bî sebebê xilyayîşa ewro zî. (Yan zî sebebê pê ameyena Malta 1989.)

Gorbaçov vîna, ekeonomî yê Sowyet nezdî yê xîniknayenîyo û nê waştê ki nîme yê ekonomî yê Sowyet bido modernîze kerdena sileh û eskerî yê Sowyet, waştê giranêya welatanê rojawan (doğu), herketê lejwananê welatanê bindestan zî Sowyet ser ra werzano. Qandê co zî çarey Sowyet vila kerdeni di di. Noxtê yê di Gorbaçov tehlike yê çî yê ki Sowyetî bibya yê sebebê lejê miyanê Sowyetî vîna û nê waşt ki no nê weşey xu bi açarno lejê miyanê Sowyetî. Qandê ki Sowyet nê teqo û nêy ra zî Rûsya xasar nê vîno û nê bo sebebê lejê dinyayî hîrê. (Ki no tehlike est bî. Lejêno miyanê Sowyet, qandê emperyalîstan bol muhîm bî. Lejêno wînasîn ze bazarê sileh rotenî şayê bîyarê kar. Yan zî yaremetey bida yê, welatanê miyanê Sowyetî. No zî Sowyet şayê eciz bîkero û no semed şayê bibiyayê semedê lejê dinya yê hîrê.) Qandê co zî vila kerdena Sowyet, qandê Gorbaçov bî rayên do mutawazî û bî ê menfeatî. No menfeat; Menfeatê Rûsya bî. Cayê Sowyetî ê U.N (United Nations) - ⁶K.W (Komê Welatan) di û bibiyayê wêhêrê silehanê Sowyet...

Xelet bî? Nê. Beno zî "E". Laberê çiyê raşt est bî o zî no bî ki; Flurtê welatanê rojawanî (doğu) bi welatanê şîwarê kapîtalîstan heta çî wext dom bî kerdê û Sowyet nêy welatê rojawan heta çî wext warî bi kerdê?

Eger ez nêy çî qandê Tirkîye bifikirî ya se, bida pêheti se o wext ez vîna ki, halê Tirkîye, lejê mabêndê Kirdan û Tirkan di, kemaseya demokrasî heme qirûmanê tirkîye di qulêndo bê bin akeno. No zî ekonomî yê Tirkîye di texprîbat, kulêno bê derman akeno. Eger ma kemaseya demokrasî û ekonomî yê xirab bigîrê çîman ver se; halê Sowyet û ê Tirkîye zey dê pêyo. Laberê merdim çî çî şeno vîrazo? Faşîzmê Tirkan, nasyonalist bîyayena Tirkan ameyo hedê cor, tiya di persê mi no bo; Tirkîye di perestroykay rê (bi newe ra virazyayenî rê) pêwîstey esto? Ez vana e. Hem zî ecele. No newe ra virazyeyena sistemî biro ca.

Ez wazena fîma doş ba ser Sowyet, lejê dinyayî didi. Lejê dinya yê didi di, ⁷bikolanê awrûpî yê şîwarî Vatê; "Sowyeti 8-9 milyon insan ameyo kiştîni." Çend ser verê zî (mabêndê 1992-94) îstatîskêno newe zî vînasîn vatê; "Wextê lejê dinyayî didi di Sowyeti 20 milyon merdim ameyo kiştîni/merdo". Tabî no bikolaney ê bikolanê Sowyet nê bî. Komîte yê Merkezî yê Sowyet nê wazeyê ki xesaretê xu eşkere bîkerê. Nê waştê ki welatanê emperyalîst, şîwarî halê înan, bê taqet mendayeya înan bizano. Sebebê nêy çî zî, wextê lejê serdi di, Sowyet nê waştê welatê nêyarî halê Sowyet bizano. Laberê dima perestroyka û glasnost bikolanê Sowyet dest kerd bikolanêya ser îstatîskî yê lejê dinya yê didi û çiyê newe vetî ver çîman. O zî no bî ki lejê dinya yê didi di 40 milyon şarê Sowyet ame bî kiştîni. Nika tiya di wazena persê xu pers kera; Heta nika lejê mabêndê Kirdan û ê Tirkan di heta nika çend merdim ameyo kiştîni? Û ekonomî yê Tirkîye çendi hesarat nê lejî ra vînayo? Çendi dewê Zazayan, Kirdan ameyo veng kerdeni? Çend milyon merdim, famîlye biyo macîr? Nêy Kird zî nê zanê, nêy Tirk zî nê zanê. Tirkîye gerek politika yê xu bivirno. Politika yê no newe kar bîyaro, yan zî ⁸mabêndê rojawan di bin

vinî biyayena xu rê, name yê xu binûşno.

Qandê ki politika yê Tirkîye, ver şaranê bindest di iflas kerdo û nefesê xu yê peyinêyini (bahdoyini) gîno. Gerek politika yê Tirkîye kuçe yê tengan ra bi-viciyo dûzi/mêydani. Tabî no do senîn bo? Mecbûr manena no persî pers kena..

Tirkîye di Kirdan gerek welatê xu bigîrê, welatê xu virazê û çî çax no gam bîro eşteni se, halê Kirdan mabênê şîwar di sebo? Kirdan bi serbesteya xu bîro çî qedema? Yan zî mantiqê no wûnasîni bidê ma ver; "Heta nika ma bindest bî. Welatê ma bibo, hîma senîn bibo wûnî bo. Ma bin desti bol mendî, ma ema zî şenê ser yê ma di bê û senênê wa wûnî bikerê." No fikrêno bol çewto. Bin dest ra vîcyayen û bin dest kewteni karê insanan nîyo. Hele no vaten, fikir karê merdimê zane nê bo.

Endam biyayena Tirkîye J.G (Jewbiyayeya gumrikî), K.A (komê Awrupa- ki no do zî bîro qabul kerdenî) û serbest biyayena Kirdan di (2) persî vecenê ma vernî;

1- Tirkîye, bi endam biyayena xu ya mabênê Tirkîye û Kirdîstanî di hidudê no derg banco. O ekonomî ki şîno Kirdîstan û şîno eskerî, îna bancê hetê rojawa yê Tirkîye. O wext rojawa yê Tirkîye bîro normê K.A û no do rojawanê Tirkîye di bîro rehetya ekonomîk, reheteya teknik û reheteya demokratîk.

2- Halê Kird- Kirdîstan sebo? No pers hendi zehmet nîyo ki merdim bê cewab verdo. Kird-Kirdîstan K.A ra dûri bikewê, bikewê virar da kihanparêzeya Îran, peynî mendayeya kulturê Ereban û bibê zeydê çeçekêno ver şit. Ne Îran, ne Erebi aw nê dê kok da dara Kirdîstanî. Bi ekis ina do na dari bê awi veradê ki na dari wûşk û palax bo. Hendi destê ina ra bîro, îna do bi nameyê musulmaney sere yê insanan cikerê. gerek merdim vîra nêkero ki, Tirkîye di nê, Kirdîstanî di musulmaney sere yê xu giroto û şîno... Ver mislimanan halê Zazayan (ê Elewî), Asûriyan, Ermenîyan û.a.b do sebo? ma ze Zazay bi no kihanparezeya mislimanetey nê wazenê jew bê, şîrik bê.

Tiya di hem Zazaya rê, hem Kirda rê, hem zî Tirka rê vazîfe yê no enternasyonalîst (beynelmînel) kewno, o zî no yo

ki; Bi roşnavîr rê mîletanê ki bindestê Tirkîyanê, bi roşnavîr rê Tirkîyanê bîrê pêhet. Qandê ki Tirkîye di faşîzîm, diyet, kihanparezey bol vernî şîyo. Herî muhîm noyo ki nîna merdim bido vinderdiş. Partîyanê ze R.P (Partî yê refah) Tirkîye di %20, M.H.P %8,5 rey gîno, no yeno çî mana? Yanî R.P beno partîyêno jew emîn, no zî xeletê eskerî yê Tirkîyan o. Tirkîye di rejîm kewno tengasey se, eskerîye karê sîvîla gîno xu ser û înkîlap virazeno. Înkîlaban her wext hem-ver çepan ameyo viraştîni. Bîno esasiyet çep peynîyê hîrê înkîlaban zeif kewt. No zeif kewteni bî qûwet biyayena faşîstan û kihanparezî. Yanî reyê çepî şî herketê mislimana. Qandê ki, herketê mislamana, bî alternatîfê sistemê Tirkîye. (Tabî bin ra zî no herketan eleqa yê xu bi sistema zî nê cikerdi.)

Heta nika ezyetê sistemê Tirkîye ser çepan nê weriştî. Zîndananê Tirkîye di, roj çîno ki îşkence nîno kerdenî. Heftê yê sifteyîni 1996'i bî sere hewadaya giroteyê sîyasi. Nê insanî sîyasi heqê xu yê insanî wazenê, wazenê zey insana bîrê qabûl kerdenî. Sistem sekeno polîsanê xu, eskerê xu, sadîstanê xu rişenê ser nê girotey. Heta kotî no do şîro? Heta sistem iflas kero. Heta demokrasî bi kewo heme qûrûmanê Tirkîye.

Tirkîye di faşîzîm vernî şîno. Çep kewno tengaseya vînayîş û îdolojî yê xu di nê şeno xu newe kero. Zîndanan di sere hewadanê, rayê demokrasî wazenê bi no şikla akerê. Ekonomî yê Tirkîye her roj ki şîno beno pûç, eskerîye heme çî giroto xu dest, o do sebo? O do înkîlabê do newe bo. Înkîlabê sîvîl ame viraştîni, no seçîman di derbe yê do newe gamê xu eşt. K.A înkîlabê eskerî nê wazeno û qandê çîyê wûnî zî va; "Nê". Laberê dewletê Tirkîye êy rê zî çare vîna. Polîsî, eskerî kihanî kewtî parlamento. O do sebo? Her şîro, o do xirab bo. Tirkîye di heme partîyanê sistemî ameyo ceribnayeni. Laberê Tirkîye di tenya demokrasî nê ameyo ceribnayeni. Nika wextê ceribnayena demokrasîyo.

Tirkîye di her demokrat, her roşnavîr geg sîyê vera do ser xercê demokrasîyê Tirkîye. Demokrasî, rayê tenya û ê sifteyîni o, xercê "bîra" biyayeni di. Mozayixê Tirkîye di, mîletanê bînan zî na rengan ra, xercê na sîyan ra jew o û no hesiyetê Anadolî yo. Laberê, labîrentê mabênê rojawan, qandê heme şaranê Mezopotamya zîndan o. Sebebê nêy zî dîktatorî, kihanparezeya

mislimananî, kolonyalistî, barbarî û emperyalistî yê.

Qise yê min o pêynî no bo; Tirkîye di demokrasî, heta heme şaranê mabênê rojawan heqê xu yê îfadeyê şar biyayeni û milî biyeyni nê giro se, no desê zîndanî mabênê rojawan di nîno werzayeni. Ez bawer kena ki, qebûl kerdena endam biyayena Tirkîye K.A, Tirkîye di bol çiya bivirno. Bi rayê Awrûpa serbestey, demokrasî biro Tirkîye. Ze şîma zi zanê ki, çi wext medim vano; "Swêd" merdim otomotik demokrasî yê Swêd fikrêno. laborê Swêd di zî heta çend seran şar (Samer) est bî ki, nê şayê zîwanê xu qisey bikero. 8'ê mengda çile yê sifteyini 1996 di, K.A qerar girot û Swêd rê vat; "Gereg şîma heqê şarê zîwanê îna Swêdi nîyo bidê" û qandê nêy zî qerarrêno taybetî vet. Çi wext K.A ra qerarrêno wînasîn biviciyo se, o dewletê miyanê K.A di rê mecbûrîyê na qeraran biyarê ca. Tîya di ma rê vazîfeyê gird kewno. O zî noyo ki, gerek ma zî vengê xu berz kerê, bi welatanê K.A û bi şaranê înan a bibê vernî. No zî şansê ma yo herî girdo. O qerarrê Awrûpa ewro qandê Swêd bî, beno ki meştî zî qandê Tirkîye bo. Tirkîye mecbûr biro virnayiş. Nêy çî Tirkîye bûwazo, yan zî nê wazo, o do bibo... Sowyet bi qûwetê xu ya, bi xîsmê xu ya senîn ame war, Tirkîye zî bi şeklê Împaratorîye Osmanî biro virnayiş, heta heta belkî mabênê rojawan di name yê xu newedera bivirno.

1-Şîwar: Xetê war şîyayena tîji (batî)

2-Glasnost: Polîtîka yê xu di akerde biyayeni.

3-Atol: Erdê ki çorşme yê ci bi awa giroteyo (ada)

4-K.W: Komê welatan. 1945 di virazyayeni (U.N)

5-Prestroyka: Bî newe ra virazyeyayeni.

6-Rojawan: Xetê cor şîyayena tîji (doğu)

7-lejê wextê serdan: Dîma lejê dînyay didi ra heta 1989, na nama qandê na 44 serî rê ameyê vaten.

8-Bikolanê: Êy zane ki ser çiyê girweyenê kokê çiya geyrenê û wazenê bivînê.

9-Mabênê rojawan: Rojhîlata navîn (Ortadoğu)

Sha Nagba Îmûrû

Eshat Ayata

*Pê nêhesêynî, homay homayan
pê nêheseynî!
Ut-Napîştîm biya Hîddekel û Ferratî
Lejê Mardûkî Tîamatî di
herî dîma
tofan di fetîsyayê.*

*Tî, hewt roj hewt şanî
tî medenîyetê Sumerî
Qanûnê Hamûrabî
tî, pênuşê Samuel Reinach di
Orpehus
goşdarey ki, o ki vayê pêynîyê
xîlyayena medenîyetan di qîrenê!*

*Gilgamêş vëndeno bê merdenî
vernîya heme bawerey û homayan
mil nê roneno kokê xu paweno
axîné ci yê qandê Enkîdû yo
azmîni lerznenno...*

*Heme İstanîkî, kalê ma
Ut-Napîştîm ra*

*o ma rê
marî, vaşê nêmerdenî misna.
Nîka mi,
pêynîyê qîtayan ra vëndeno
bî ê destê asîniya ki
dabîpiro Hûmbaba...*

*Homa Îştâr pêy wazeno heyf bigîro
Nêy ti bizanê lacê mi
lacê mi
zerya yê min o bêper
Dêrsim,
Co ki ti bibê Sha Nagba Îmûrû...*

**Tirki ra açarnayen: Faruk Yakup,
kıtabê nûştîkar "Mavi ve Kırmızı" ra,
Hîddekel Yayınları 1994.**

Eşqêno giran

Nevzat Çelik

Mi ra kewt
heme pellanê mi
o ki bêvengeya xu di
nîyameyê ronîştênî
ez ameya ze darêna
bê va û bê meze zî
mi rê raqî yê bîya şef
şûşe di

vact lacekê gîtarçî rê
dêranê mi ra
emşo dûrî vîndero
serwîs çiyê wûnîsînî bêwaştêno
kursî werzani
vîlîkî mûmî
a cinêk nîna tîyana

eşqêno giran
giroto çîmanê xu
nêakeno nêbewneno
zerya ci esta
zeki nêdana pîro
ne vay zana
ne zî vilîkî veyvey zana

cînya nîya
çiyêna binîya
qeçeki ki ruçîkê ci di
bi hemîna mîjdûman
û mi ra dûrî
hendî cehnîma
kursî werzani şef
şûşey masa di veradi

Wûnî ze qîrşûniya
ze kardî nê
heme dengizê ci mirene
cîneki leq biro
zerîda merdimî
dêrî nûmçe manene
raqî nûmçe

ze vergîya şanî tarî bena
şanan dî sûk ze bîlmeceya
heyatê xu masa ra gîna
heme çî ra rind vîraki şef
kursî vilikî mûmî
ez vicêna balkon
ez xu ra vicêna

**Tirki ra açarnayen: Faruk Yakup,
kitabê nûştkar "Suda seken hayat" ra**

Lîteratur senîn dest pêkerd?

(Antîk Yûnan)

Zazom Rojnew

Watenê "lîteratur" bi zîwanê latîniyo û latîni ra yeno. Mana lîtera=Herf o. Awrûpa dî literaturê heri kean poesi (şîir), istanik û dêri yê. Poesi kelmeyê poem ra vîcyayo. Poesi: Çiyêki yeno/ameyo viraştayeni. Çi vext însani herf û nûş vînay, o wext zî, peynîda xu dî literaturê nûşi verada. Herî literaturê nûşi keani ê dinyay, nêyê;

1- **Enuma Êlis** - Ê Babîlî.

2- **Gilgamês (Girdgamês)** - Ê Mezopotamya (Mezrabotan) yo. Ze ki tarîx zaneyê dinya vanê; "Lîteratur, herf û nûş Mezrabotanya di bi Sumerana dest kerdo." Labirê tarîxê literaturê Awrûpa zî bi Homeros a dest pê keno. Homerosê Yûnani, bi kitabane xu yê İliada û Odyeesen Awrûpa di beno zîwanê nûşê sifteyin. İliada û Odyeesen bi tîpê heksameter a ameyo nûşnayeni. Heksameter: Kelimeyê dergî û kûrtî. Ze ki mu cor dî zî nûşna tarîxê literaturê Awrûpa bi Homeros a dest pê keno. Duma Homeros zaf filozof, tarîx zane hozanwan Yûnani yê. Nina ra çend gird zî ninayê;

1- **Xenefon (430-355 V.İ)**: Xenefon, nûşkarê "tarîx" ê sifteyên o. Bî kitabê xu yê "**Anasis**" (*Tepya amyayena 10 hezar Yûnani*), heyat û lejê 10 hezar Yûnani nûşneno. Na 10 hezar lejkarê Yûnani muntîqa Derya Siya dî çorşmey inan yeno giroten. Nina wazenê ki daryay bîvîne ki xu bireynê. Dîşmen, na 10 hezar lejkaran ra zafê cî kîşenê.

2- **Sokrates (469-399 V.İ)**: Eger xocayêno heri gird esto se, o zî, Sokrates o. Sokrates filozofê heri sifteyên û piyarê filozofyayo. Şegirdanê cî zî pêy êy dî, bî binam û nameyê xu siyê tarîxi rê kolnay. Şegirdê cî **Aristofanes** bî nûşanê xu ya bî sebebê merdena Sokrates. Şegirdê cî bîni **Platon** werîş ser xocayê xu ser kitabê nûşna "**Diyalog**". na kitab dî Platon imkanê vateni dano xocayê xu. Kitabî dî bî pênûşê (qelemê) Platon dî, Sokrates xu parêzêno.

3- **Platon (427-348 V.İ)**: Platon bî kitabane xu yê **Dewlet**, **Diyalog**, **Kritias**, **Timaïos** a yeno nas kerdena. Bî kitabê xu yê Dewletî şar û millet senin beno êy rê şeklêno newe dano, heyatê

rojane dî şar keno hirê kîsım

1- **Senatkari**

2- **Serafi**

3- **Dewji**

Miyanê şar dî nê hirê kîsımî pê tamam kenê. Nê heme hirê zî bî hoste têya xu çiyê vîrazê. Nêy çî zî qandê tesisatê lejkar bo. Bî no şekla merdim sîmranê xu ver dijmeni bî pavo û bî no şekla zî dewlet şeno kar û barê xu vîrazo.

Kitabê xu yê **Kritias** dî zî, ser cenet vînayîşê xu vano û heyalanê xu dî wazeno cenetî rê şeklêno newe bî do. İdyalêno newe vîrazo.

Bî kitabê xu yê **Timaïos** zî, ser atolo (ada, cizre) kî Atlantis dî vîni biyo nûşneno. Bî natura (tabiyata) wazeno vînayîşê xu yê idyalî rê bî natura paşti bîvîciyo. Platon bî vînayîş û vatênê xu, wextê xu yê antîk Yûnan ma rê mîsneno. Qeder, heyal, cenet, cehnema xu rê filozofîya yê newe vîraşt û filozofîyayê cî êy duma name girot û vanê "Determinizim". O kî bawerîya cî qeder û çiyê wînasîni estê... Tarîx dî Akademi bî Platona dest pê keno. O kî akademi sifte vîraşt, Platon o. Akademi vatenêno Yûnani yo û mane yê cî "baxçe, hewîşo bî dar û vîlîkan".

3- **Aristoteles (384-322 V.İ)**: Aristoteles bî ser hezar û heysîsêy vînayîş û tecrube kerdena (deney) xu ya yeno nas kerdani. Vînayîşê Aristoteles ser nêy esanî bî; "**Weseu, wes fikrîyayeni beno rayê ma û o ray ma beno ma ra teber (qandê çiyê kî teberê ma dî doş benê, çarx benê)**". Metodê Aristoteles rê vatê metodê "**Emprisk**". Yani, moral û tecruban ser dî biyayeni "**Aurea mediocritas**". Bî no vînayîşê xu ya Aristoteles Xoca yê xu Platon ra dîr vîsneno/abîrneno. Tabî vînayîşê Platon û fikrê cî Aristoteles ra kewno vêsêr. Vînayîşê Platon; rasyonalistîkî biyo. Rasyonalist: Xu ser qeder vîraştani.

4- **Sofokles (496-406 V.İ)**: Sofokles Qiral Oidûpûs nûşna. Lîteratur dî cayê Sofokles zî, ze filozofê bîni bol girdo. Sofokles felsefe yê xu bî no çend vatenî ya ano zîwan; "Ez merdim a senîn vînena, ez vîni nûsnena, bî o şekla nûsnena." cî dî (sax) ame veşnayeni. Heta ser 1835 heme kamcîn kitabî kî nûşnayê "*Dinya Çerx beno*" vela

kerden, çap kerden û wendenê nê kitabana yasax bi. Dîsey ser kilise nê çiya inkar kerd.

6-Aristofanes (448-380 V.İ): Nûskarê komedî. Aristofanes, kitab û piyesan dê xu di henek û qeşmerya xu filozofê gir-da kerdê. Kitabê xu yê "Mij" di fikrê xoca yê xu Sokrates di bê sinor henekê xu keno. henekê xu biziwanê Sokrates û bi felsefe yê êy keno. Herî bê sinor zî noyo ki, name yê Sokrates eşkere vano. Bi nûsanê xu ya roşnavîrê Atîna hemver Sokrates di werzaneno ser lîngan. Zana yê literaturê dinyay vanê; "Aristofanes bi sebebê merdena Sokrates." Zaten Platon zî qandê ki heyfê xoca yê xu bigiro weriş hemver Aristofanes kitabê xu yê "Diyalog" nûsna uû kitabê xu di paşti dano/vicêno xoca yê xu Sokrates.

Aristofanes, tenya bi Sokrates a henek nêkerdo. O bi Eûripedîdes û Aîskylos a zî henekanê xu keno. Îna bi zîwanê no wûşka wazeno bi şikno. Vîst (20) piyesê Aristofanes heta wextê ma resayo.

Çi wext nê îdolojî, filozofî nermik nermik kewno vernî, nezdî yê xetê inan, xetêno tîyatroyê zî kewno vernî edebîyat û kultur di cayê xu gîno. No zî dirama (tîyatroyê) yo. Dirama zîwanê ma di yeno no mana; Mesele, kar, vîraştên. Dirama mabênê xu di beno di xet;

1-Trajedî: Wextê antik Yûnan di, kayê herî gird biyo. Trajedî di nûskari herî gird Aîsokylos (Tex: 525-456 V.İ) o. Aîskylos, xetê û edebîyatê ci ser "tarîxê eşîr" bî yo. Tabî tîya di merdim Sofokles û Eûripedîdes zî vîra nê kero.

2-Komedî: Aristofanes, herî girdanê komedîstano. Merdim şeno vaco ki, o vîraştêna xoca yê komedî yo. Aristofanes, bê sinor henekê xu ser heme çî keno û no şekil nûsnayeni taybetî ê ci yo.

Trajedî: Hirê qîsim di, hirê beş di yeno kay kerdîş

1-Ekîsposîzyon: dest pê kay kerdeni

2-Perîpetî: Mîyanê piyesî di çerx biyayeni, ca vîrnayeni

3-Katharsîz: Qedyayen. Qedyayena piyesî.

Not: Malûmat ser heyatê filozofan mi na kitabana ra gîrot:

1-Folkens Historia (Tarîxê Şaran) Saxon & Linströms Förlag, 1950 Stockholm
2-Litteraturen-Epok och diktare (Edebîyat-Epos û şîrî) Esselte Studium, 1989 Uppsala.

QAF DESTI RAQA WA.

Zazom Rojnew

Wextanê kîhanan di, dewan di ne qehwe, ne teyb, ne radio, ne zî çî yê ze sinema est biyo. Taa.. çî wextê verî ra no wûnî dom kerdo. Rojê na dewan ra jewi di, dewijî xu rê sersêyda daran bin dironiştê û pêrê merseley, qisey vanê, Camêrdî xu rê serseyda honikeya daran bin di xu rê şor kenê. Camêrdî daran bin di cinayê zî xu rê ver la di hem çinay, hem xu şîwenê û hem zî wûnî xu rê qisey û şorî kenê.

Rojê ver la di fina cinayê xu rê çinayê xu şîwenê û şarî kenê. O roj zî na cinayayan ra jew zî Emîna ya. Emîna çîna yê xu, ê mêrdekê xu û qeçekan şîwîto, karê xu qedêynayo û qazan di awa germ mendo. A zî wazena xu arîq û leyim ra pak bikero. Emîna werzena çinayê xu, xu ra vecena û bi qafa, awa germ ra legena xu, aw pîr kena. Jew ga zî yena adîrganî verî mexel bîna. Emîna zî werzena gay sera gam kena û wazena ki qafî awa çêno, ga hîlo beno. Ê Emîna tersena. A do sekero pêrena qoçandê gay û ga vera dew remeno. Emîna sekena ga nê vindeno. Emîna nê zano sekero, Emîne vit û vîraro. Ga hetê dewa remeno û nezdiyê dewî camêrdê ki sersîya daran di ronîştê vînenê ki çîyê hetê dewa yeno û înarê jew vano;

-La esker ame o. La werzê xu ser, la eskero yeno. La bîremê çîm sûrî rûmî yenê.

O telaş û wel-wele di. Jewna vano;

-La çî eskero. Na Emîna ma wa, niştê ro ga wa, qaf destî raqa wa.

Çî wext ga werzeno xu ser û Emîna ci ser di manena ya, qafîk nê ronena, nê erzena qafîkê ci yo ci destî. Ga ki remeno qafîk tîm guneno qonçtê gay û keno req req. Êy ra camêrdî vanê

-Na Emîna ma wa, niştê ro ga wa, qaf destî raqa wa.

Not: Mî na pêhûwatey. mîntîqa Surek, dewda Qîlxanî ra Êm Xezal ra gîrota. Bêrxudar bo...

Qıral Gilgamêş

Hans Hagen

Enkidû Yeno Dinya

No tarîx, tarîxê qıralê Gilgamêş o. O merdim ki heme çî şabî bivîno. O heme çî şayê û çiyê nimnaye zî naskerdê. Gilgamêş Ûrûk di herî hînsanêno gird û zaf zî bi xişim (qûwet) biyo. Homa ci rê ciwaney û camerdey da biyo. Çi wext çimê xu akerdo dinya hîrê di jew (3/1) hînsan û hîrê di didi (3/2) zî homa biyo. Çi wext kûçeyan di şiyê, ray şiyaynena ci zaf merxaseya biyo, zaf qeyim zey dêwa (ecruhana) û zaf zî kibîrîn biyo. Heme hînsanî ra berz biyo. O çorşma di sûk a Ûrûk di bendê no zaf gird viraşt.

Dergey a o bendi milê (1 mil- 10 kîlometre) biyo û serê bend di newsey bircî est biyo û no bircî qûwet dayê bendi. O tenya bend nê viraşt qandê homayê xu o cayê îbadet zî viraşt. No homa, homa yê hezkerdeni û name yê ci "Îştar" bî o. A cayê îbadet zî, bi siyê sûrana (kîremîta) ame bî viraşteyeni û bini tîji di dês ze baqir a biriqayê.

Hînsanê sûki êy zaf hezkerdê. Labirê ina êy ra zaf tersyayê zî. Lejê êyra û dijmineya êy ra. Nîmeyê sûki hewindi bî, hînsanê rakewte bi vengê niqareya weriştî xu ser. Maneyê vengê niqare no bî merdim mejbûr o aya bo û xu ser bo û şiro qıralê xu ver. Çi wext hînsanê normal nê şay hizmetê ina bikero, o çax ina homa ra yarmetey waşt.

-Ma rê nika rehetey çinyo, bi wext qıralê ma, ma werzaneno û ma dano karkerdeni. Gereg Gilgamêş tenya bibo qıralê ma. Ti sevanê...?

Homa goşdareya qûlê xu kerdî. Dima homaya (gudinna) Arûrû şî homayê herî girdî rê gîlî hînsanan kerdî.

-Arûrû, Gilgamêşî to peyda kerd û heme êy ra tersenê. Heta-heta qeçekê qıralî zî xu ra tersenê. Êê... Arûrû nika ti mejbûra hînsanêno êyra qeyimtir virazê. Ki bişo vernîda Gilgamêş vîndero. Dima êy, şeno Ûrûk di serbestey bibo.

Arûrû qerar dano xu ki yarmateya hînsanan bikero. Verê heyalê xu di hînsanêno qeyim viraşt. Dima destê verada miyani aw û erd, bi ina ra zî

camêrd û qehreman -ENKÎDÛ- viraşt. Canê êy, leşê êy zeydê gamêşana bî. O miyanê mêşeyan (daristanan) di bi heywanê wehşana jin kerdê.

Laberê, rojê seyîdvanê şî mêşeyan (daristanan) û wûca di feqî viraşt û ina verada nezdîyê çemî û wûca di vînderd ki heta heywanêno wehş bikewo feqê ci. Çi wext seydan miyanê daristanî di Enkidû vîna ki bi heywanê xu yê wehşa, yeno hetê laya, bi tersanê xu ya Jehir-kutîfî bî û cayê xu di serd bî. Nika o nê şayê cayê xu di biliwo û nê şayê oq zî berzo û heywanî bi kêfa û bi reheteya awê xu şimitî. Rojê bîni seyîdvan fina yeno cayê xu yê kihani, no finê di çî çax Enkidû vînenno hema hema ver tersanê xu mireno û nê mireno. Dima hîrê roj seyîdvan eciz beno û seyîdvaney nêkeno. Çi wext heywanî aw şimitê Enkidû her wext vînderdê û bewnanê çorşma û şêrî, pilingî û xezalanê xu rê wêhêr vîcyayê.

Seyîdvan cayê xu tê nezdîyê çemî verada û wûcara rema şî. O nêwetard şiro nezdîyê Enkidû û xu nişanê êy bido. Destê veng pêydi ame kêye. O verê tersya ki vaco çî ame bî sereyê ci. Piyê seyîdvanî bi sebir vînderd û vengê xu nê kerd. O çax lacê ci va;

-Piyê mi, mi ewro seyîd di vînyaya mêrdekêno pirtûkin û zaf qeyim, ze gamêşana bî û hetê koy ra ameyê cêr. O ca ki ez seyîdê xu virazana wûca di nezdîyê çemî di mi o vîna. O mêrdek wûca di vînderd heta heywanê ci aw şimit. Ez zaf tersaya û nêwetarda xu nezdîyê êy kera. Mi nêşa tîrkûvanê xu banca ê tirê piroda leşê ci. O wûnî ze dêwana zaf gird û xişimo, Piyê mi û o wûnî çî viraşt ki ez nêşaya seyîdê xu di vereda çiyê ser. O pir kerd heme feqan ki mi kola bî û o xirab kerd feqanê mino bi lay. Ez înan nêkena ki êy ra qeyimtir/qûwetir jewnâ bîn esto.

Kalopîr hûr raman kerd ser çiyêkê o aşnawîf. Dima kalopîrî va;

-Lacê mi, Gilgamêş Ûrûkdi heyat keno. O înan keno ki dinya di ser êy hînsanêno qeyimtir çinyo. Heta nika kes êy vernî nêwetard vîndero (qandê lejî). Beno ki no xerîp ki ti vanê ma no qıralê zalîm dest ra bireyno. Şo Ûrûkû Gilgamêş rê vaci xerîb kewto dara miyan.

Seyidvan xu da ray hetê Ûrûka. O qiralê xu rê va; "Xeribêno ameyo êrdanê ma ser û dara miyan di jin keno. Merdim şeno vaco qiralê ma ra zî qeyimti-ro."

Gilgamêş waşt seyidvan peydê şiro û emir da seyidvanî rê ki xu di kêynekê bero, çi wext o xerib vîna yeno hetê laya se a kêynek xeribî sere ra veco. Beno ki a kêynek Enkidû bixapêynayê û bîyardê Ûrûk, co ki Gilgamêş waştê êy bivîno.

Seyitvan bi kêynea xu da ray şî. Îna lay heti hîrê rojî xu nîmit.

O wext Enkidû bi heywananê xu ya vîcya ame. A kêynek cayê xu yê nîmitera vîcya teber. A, verniyê Enkidû di çînayê xu vet û vitû-vîrar ke û çînayê xu eş ser êrdi. Kêynek Enkidû girot xu vîrar û maç ke. Şeş roj û hewt şanî îna pê hez kerdî. Enkidû heyatê xu yê mêşeyan (darîstanan) miyan di vîra kerd. Çi wext roja hewti pîr bî Enkidû tepa ame darîstani û waştê vîna zeydê verêya xu nezdîyê xezalê xu, pilingê xu û şêrê xu kero, labirê înan zî êy ra remay dûrî. Heywanî, ki Enkidû bi înana wextêno derg mend bî, nîka înan êy ra tersayê. Enkidû waşt bîreso înan labirê êy di qûwetê çiyê kehani cira vîni bîbî. Heywanê êy mêşan miyan di vîni bîy û o zî pêy îna ra xeylê bewna û tenya mêşeyan (darîstanan) miyan di bi mana gêyra.

Dîma, pêy di doş bî ame lay Enkidû. Wûca di kêynek ci pawitê. Kêynek ci di der-heq dê Ûrûkqise kerd.

-Enkidû, nîka ti, zane bîyayena homay girot. Qandê çiçi ti bê mana mêşeyan (darîstanan) miyan di bigêyrê? Ez to bera Ûrûk, a sûki ki bi bendê qeyima ameyê virazyayeni û ay cayê îbadetê roşayîni qandê Anû û Îştar ameyo vîraştayeni. Wûca di Gilgamêş maneno. O zaf qeyimo û hukum keno ze gayana ser şari.

Enkidû ver bê enbaz bîyayeni nalayê û waşt qûwetê xu biceribno bi qiralê Ûrûk. O qererê xu da bi kêynea şiro.

-Mi beri a cay, a ca ki Gilgamêş maneno. Ez wazena bi êya duelo tepşa û bi vengê xu ya ez êy vînda mûyanê Ûrûkdi: "Tîya di herî qeyom ez a. Ez yena qandê ki heme çi tîya di bivirna no sûki, no sûki ki ameyo dînya miyanê koyan di û hemîna sûka ra vêşî wêhêrê qudreto. Ez hemîna ra qeyimti ra."

Kêynek qandê Enkidû der-heqdê insanê Ûrûk wûnî va; Ûrûkî, senîna înan wêhêrê roşnayî, çîna yê weşî yê, senîna musîk her wext veng dano û ay çînya yê weşî senîna bi merdekana hez kerdê.

-Ez to bera Gilgamêş, qiralê weşeya xu di herî weş û bi qeyim. O herî gird û berzo Ûrûk di û to ra zî qûwetir ro. Bi qûwetê xu ya hawa merzî. Qandê ki homayê tîjî Şamaş qiralê ma rê wêhêr vîcêno û Anû cirê çiyê zaf nîmite misnayo. Wûni zana ki Gilgamêş, verê ki ti koyan sera bîyameyê war o zana yê ki, ti wûca di est bi.

O do dom bi kero..

Swedî ra açarnayeni:

Faruk İremet

Not: Nûşkar ê Zaza Faruk İremet, kitabê Qiral Gilgamêş zîwanê Swedî ra açarnayo Zazakî. Ma bi iznê nûşkar **Kormişkan** di beşê na kitab ra neşir kenê.

**Heme mîletî bi
ziwanê xu ya yenê
naskerdeni. Şar û
ziwan ze parçeyêno
pêra nê cîbenê û lete zî
nêbenê. Ziwanê ma di
zî pêhûwatey,
istanikî, şîirî estê û no
ma rê, sera hezarana
verî ra resayo.
KORMIŞKAN édetanê ma
rê wêhêr vîcêno.
Şarê ma! Şima zî,
KORMIŞKAN î rê wêhêr
bîvicîyê. Êy bûwanê,
bidê wendeni, vela kerê
û biroşê. Şar, bi ziwanê
xu ya, **KORMIŞKAN** zî, bi
şimaya esto.**

F.İ

ZIYAT PIRAT

Pêserokê Pêyhûwateni Kovara Pêkenîn Güldürü Dergisi

Pêserokê da newê
ê kuşat û pêyhûwateni.

*Kovareke nu
ê pêkenîn û henekan.*

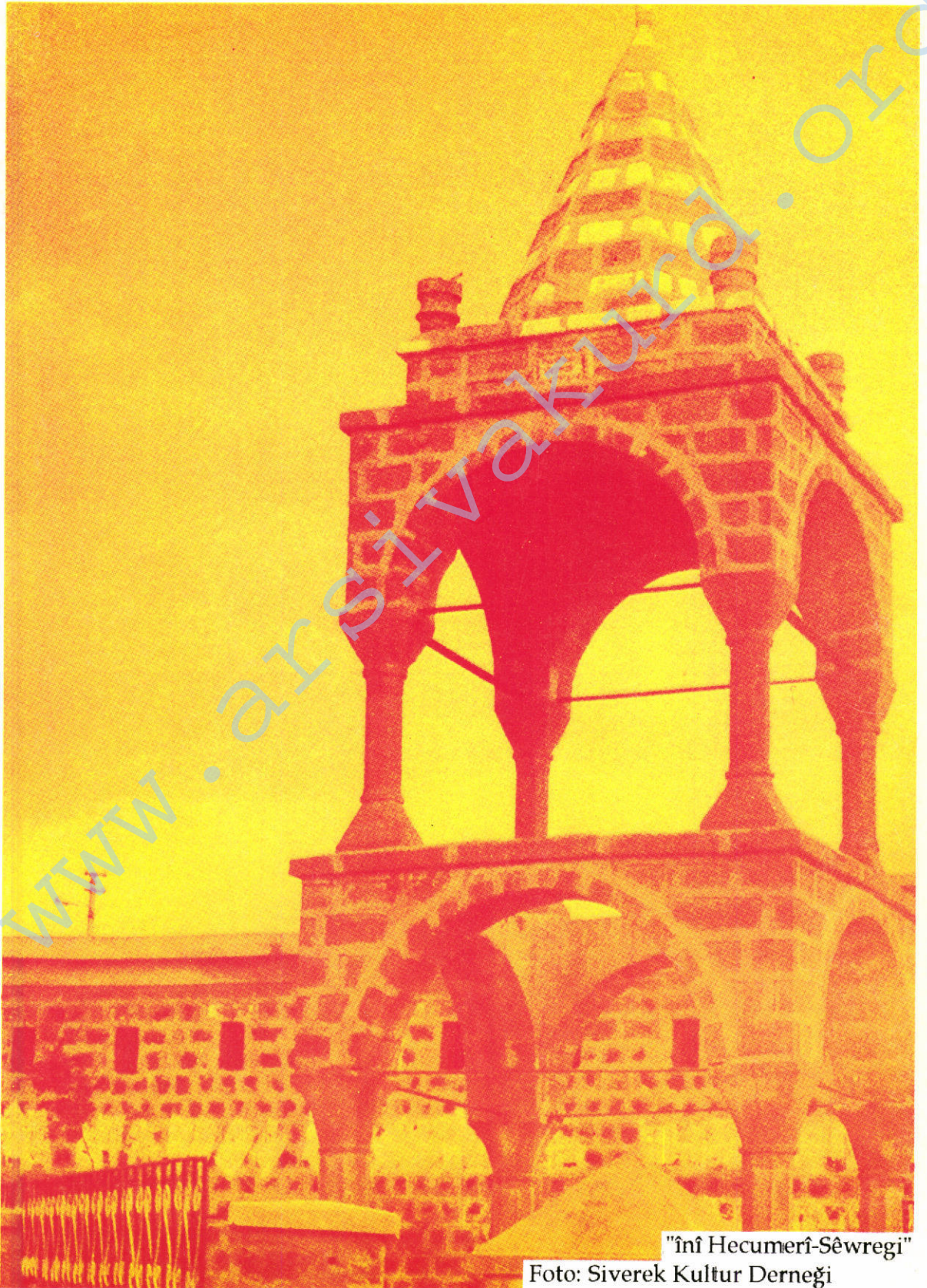

Yeni bir güldürü ve karikatör
dergisi.

Bi nûş û sûretanê xu ya
bi ma ya bê.
Yazılı ve resimli eserlerinizle
bizlerle olun

Adres: Box 40 14
128 04 Stockholm

www.arsivakurd.org

"Înî Hecumerî-Sêwregî"

Foto: Siverek Kultur Derneği